

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

Kateřina Mikulášková

**TÉMA REGIONU NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY
HISTORIE OBCE KARLOVICE**

Olomouc 2017

vedoucí práce: Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů, literatury a internetových zdrojů.

V Karlovicích dne

.....

Kateřina Mikulášková

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí práce Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D. za odborné vedení, připomínky a cenné rady, čas strávený při konzultacích a za ochotu. Děkuji také kolegům ze Základní školy Karlovice za poskytnuté rady a pomoc. Rovněž patří poděkování mé rodině za velkou podporu, povzbuzení a trpělivost při psaní mé diplomové práce, ale i během studia.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 CHARAKTERISTIKA REGIONU OBCE KARLOVICE	9
1.1 Geologické poměry	9
1.2 Klimatické poměry	9
1.3 Hydrologické poměry	10
1.4 Přírodní poměry	11
2 HISTORIE OBCE KARLOVICE (<i>KARSTHAL</i>).....	12
2.1 První zmínky o obci	12
2.2 Historie hradu Freudenstein.....	12
2.3 Historický vývoj do první světové války	14
2.4 Průmysl	16
2.5 Koupaliště	23
2.6 Poštovní úřad	23
2.7 Cesty a železnice.....	24
2.8 Chudobinec	25
2.9 Spolky	26
2.10 Lidové zvyky.....	27
2.11 Historický vývoj do druhé světové války.....	29
2.12 Historický vývoj od roku 1945 – 1989.....	33
2.13 Historický vývoj od roku 1989.....	34
2.14 Historie správy obce.....	36
2.15 Architektura.....	37
2.16 Současnost.....	38
3 HISTORICKÉ OBJEKTY	39
3.1 Škola	39
3.2 Muzeum Kosárna.....	46
3.3 Zapomenutá rychta	48
3.4 Kostel.....	51
4 PŘÍRODNÍ ZAJÍMAVOSTI.....	55
4.1 Mořské oko	55
4.2 Tlustá Berta.....	55
4.3 Přírodní rezervace Karlovice sever.....	56
4.4 Naučná stezka	57
4.5 Questing	59
4.6 Masarykova stezka.....	59
5 REGIONÁLNÍ TEMATIKA V KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTECH	61

5.1	Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět	61
5.2	Vyučování s využitím prvků regionu.....	66
EMPIRICKÁ ČÁST		67
6	CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉ PROBLEMATIKY	67
6.1	Cíl výzkumného šetření a stanovení předpokladů	67
7	METODIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	69
7.1	Didaktický test	69
7.2	Popis použitého didaktického testu.....	69
7.3	Vlastnosti didaktického testu	69
7.4	Charakteristika výzkumné skupiny.....	73
7.5	Předvýzkum	74
7.6	Popis výzkumného šetření	75
7.7	Charakteristika analýzy dat.....	75
8	VYHODNOCENÍ A ANALÝZA DIDAKTICKÉHO TESTU	76
8.1	Celkové vyhodnocení didaktického testu	76
8.2	Výsledky chlapců a dívek	78
8.3	Vyhodnocení jednotlivých položek	79
9	OVĚŘENÍ PLATNOSTI PŘEDPOKLADŮ A SHRnutí VÝSLEDKŮ	91
PRAKTICKÁ ČÁST		93
10	PRACOVNÍ LISTY	93
ZÁVĚR.....		119
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK		120
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....		121
SEZNAM PŘÍLOH		126

„Domov. Jaké hřejivé slovo. Kdyby jste projeli a procestovali celý svět, bude to nakonec křivka dětského obzoru, která se stane magnetickou střelkou touženého návratu domů, jenom domů.“

Ladislav Stehlík

ÚVOD

Rodný kraj je místo, kde se člověk narodil, kde má své blízké, rodinu, přátele, kde něco hezkého prožil. K tomu místu má určitý vztah, něco k němu cítí a vždy se k němu rád vrací.

Tématem diplomové práce se stala historie obce Karlovice, regionu, ve kterém bydlím, kde jsem se narodila, chodila zde do školy a po čase se do ní vrátila, abych své znalosti a zkušenosti dále předávala dětem. Toto téma jsem si vybrala zejména proto, že tíhnu k historii své obce, a také proto, že nejen z praxe, ale i z vlastních zkušeností vím, že pokud máme žáky učit o dějinách národa a následně celého světa, měli bychom lépe poznat místo, kde žijeme a vědět více o jeho historii.

Myslím si, že by každý žák na 1. stupni základní školy měl mít povědomí o místě, kde se narodil a kde žije. Pokud pozná lépe svůj rodný kraj, získá tak lepší vztah nejen ke kulturním památkám v okolí svého bydliště, ale i ke kulturním památkám všeobecně.

Cílem této práce je utvořit ucelený pohled na region Karlovice se zaměřením na historii a současnost. Dále zjistit úroveň základních vědomostí o regionu u žáků 5. ročníku na začátku školního roku a poskytnout soubor pracovních listů, které budou sloužit pro opakování a procvičování regionálního učiva.

Při zpracování diplomové práce jsem vycházela z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Opírá se o vzdělávací oblast Člověk a jeho svět a její okruhy Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás a Lidé a čas.

Diplomová práce je rozdělena na tři části, teoretickou, empirickou a praktickou. Teoretická část vytváří komplexní pohled na region Karlovice a jeho okolí. V úvodu je představena příroda. Druhá kapitola pojednává o historii obce, zahrnuje významná místa a historické objekty. Poukazuje na propojení historie a současnosti. Třetí kapitola představuje přírodní zajímavosti Karlovic a jeho okolí. Téma problematiky regionu v kurikulárních dokumentech a využití regionální tematiky ve výuce uzavírá teoretickou část této diplomové práce.

Empirická část předkládá vypracované výzkumné šetření, které se uskutečnilo na Základní škole v Karlovicích. Ukazuje úroveň vědomostí žáků 5. ročníku na začátku školního roku o regionu a jeho okolí.

Praktická část přináší soubor pracovních listů, na jejichž základě si žáci upevní a procvičí znalosti o regionu a jeho okolí. Utváří si tak ucelený pohled na své okolí. Soubor

bude sloužit jako námět pro tvořivou práci učitelů vyučujících regionální tematiku na 1. stupni základní školy.

Při zpracování diplomové práce jsem se opírala o historické materiály a neocenitelným zdrojem byla kniha Fritze Eschera Karlsthal im Altvatergebirge (Karlovice v Jeseníkách), ve které je popisována historie obce od prvních písemných záznamů, až do konce 2. světové války. Dále jsem čerpala z kroniky obce a školy a z materiálů, které poskytlo Muzeum Bruntál. Cenné dobové fotografie zapůjčila společnost Actaea.

1 CHARAKTERISTIKA REGIONU OBCE KARLOVICE

Obec Karlovice je situována do údolí horského masívu Hrubého Jeseníku. Leží severozápadně od města Bruntálu, 5 km východně od Vrbna pod Pradědem, na horním toku řeky Opavy. Střed obce se nachází v nadmořské výšce asi 478 m. Okolní vrchy dosahují výšky kolem 700 m. n. m. Dříve byla obec známa jako hojně navštěvované turistické letovisko s výbornými klimatickými podmínkami.

1.1 Geologické poměry

Území Karlovic spadá podle regionálně – geologického členění do Českého masívu a jeho Moravskoslezské oblasti. Při jejím podrobnějším členění je součástí geologické jednotky Moravsko-slezského devonu¹ a spodního karbonu, v rámci něhož spadá do tzv. Jesenického spodního karbonu. Tvoří jej prvohorní sedimenty (břidlice, droby), kterými byly překryty starší klenby metamorfovaných hornin. Tyto horniny vystupují ve vyšších polohách Hrubého Jeseníku, kde byly odkryty denudací², nicméně již v místní části Karlovice Zadní Ves můžeme nalézt slabě metamorfované chloritické fylity (chlority³) s charakteristickým nazelenalým zbarvením. Oblast Hrubého Jeseníku a přilehlých pohoří vznikla v mladších prvohorách tzv. variským vrásněním, během druhohor byla zarovnána do podoby paroviny a následně v souvislosti s tektonickými pohyby alpinského vrásnění znovu vyzdvižena (Vencálek 1998).

1.2 Klimatické poměry

Karlovice leží ve východní části pohoří Hrubého Jeseníku, které je jádrem Chráněné krajinné oblasti (dále jen CHKO) Jeseníky. Toto pohoří leží na rozhraní dvou klimatických oblastí. Celkový ráz klimatu je ovlivněn především zeměpisnou šířkou a polohou území vzhledem k oceánu, rázem aktivního povrchu a nadmořskou výškou. Západní hranice kontinentálního klimatu se zde setkává s doznívajícími vlivy klimatu atlantického. Vyznačuje

---

¹ Nejmladší útvar starších prvohor

² Odnášení zvětralých částí hornin

³ Zelený minerál ze skupiny slíd

se vysokou relativní vlhkostí a převládajícím západním větrným prouděním, které přináší značné množství srážek. Horská část CHKO Jeseníky je řazena k chladné oblasti, ostatní území patří k mírně teplé oblasti. Pro CHKO Jeseníky jsou charakteristické velké klimatické rozdíly na poměrně krátké vzdálenosti, což úzce souvisí s velkými rozdíly v nadmořské výšce. Počasí na obou stranách hlavního hřebene Hrubého Jeseníku bývá často zcela odlišné. Každoročně se v Hrubém Jeseníku vyskytují inverze, kdy ve vyšších polohách je teplo a slunečno, zatímco v údolích a kotlinách jsou mlhy. Karlovice patří k oblasti, kde bývá mírně chladné a vlhké, velmi krátké až krátké léto, dlouhé přechodné období s mírně chladným podzimem. Zima je dlouhá, mírná, mírně vlhká s dlouhým trváním sněhové pokrývky (Weissmannová 2004).

1.3 Hydrologické poměry

V Jeseníkách pramení řada toků. K nejvýznamnějším z nich patří řeka Opava, která si bere vodu z 25 studánek a pramenišť. Vzniká soutokem Střední, Bílé a Černé Opavy, které se stékají mezi Vrbnem a Mnichovem. Celý tok řeky Opavy přináší k povodí Odry. Řeka má dost veliký sklon, který činí přes Karlovice 0,08 %. Dříve řeka poháněla pily a mlýny.

V lokalitě Velká kotlina na Pradědu je celkem 43 pramenů, mezi nejvodnatější patří pramen Moravice, který má po většinu zimy teplotu 4,2°C. Na jejím toku jsou vystavěna významná vodohospodářská díla (Slezská Harta). Hřeben Hrubého Jeseníku je součástí hlavního evropského rozvodí. Z východních svahů odtéká voda řekami do Baltského moře (povodí Odry), ze západních svahů teče voda do Černého moře (povodí Moravy). Díky vysokým srážkovým úhrnům patří Jeseníky k vodohospodářsky významným územím, a proto byla celá CHKO zařazena do chráněné oblasti přirozené akumulace vod. Toky mají ve svých horních úsecích bystřinný charakter, velké převýšení překonávají menšími vodopády.

V bystřinách žije pstruh potoční, níže na toku nalezneme vranky, lipany a někde také pobytové znaky vydry říční. Aby se předešlo nepříznivým situacím při vydatných deštích, jsou na některých potocích postaveny přehrážky sloužící k zachycení štěrku valících se s velkou vodou z hor (Vencálek 1998).

1.4 Přírodní poměry

Flóra Karlovic a jejich bezprostředního okolí náleží do fyto geografického okresu Jesenické podhůří. Původním převládajícím typem vegetace zde jsou květnaté bučiny s příměsí jedle bělokoré, javoru klenu a modřínu opadavého. Tento typ lesa je chráněn v přírodní rezervaci Karlovice – Sever, jinde se zachovaly jen jeho fragmenty. V podrostu nalezneme typické rostliny jako kyčelnici cibulkonosnou a devítilistou, šťavel kyselý, svízel vonný, violku lesní aj. Blízkost Hrubého Jeseníku podtrhuje výskyt dalších druhů s těžištěm výskytu ve vyšších polohách, jako jsou věsenka nachová nebo udatna lesní. Zajímavostí je též výskyt plavuně vidlačky a lilie zlatohlávkou na Obřím vrchu. V současnosti je však většina lesů převedena na kulturní smrčiny.

Luční porosty v okolí obce představují převážně kulturní podhorské louky s typickými běžnými druhy lučních rostlin. Zajímavým druhem je devaterník tmavý rostoucí vzácně na mezi poblíž kostela. Naopak problém představuje expanze vlčího bobu mnoholistého.

Důležitým přírodním fenoménem je řeka Opava, která však byla v obci významně pozměněna regulací a protipovodňovými úpravami. Vrbiny a nivní louky proto nalezneme až pod obcí. I v samotné obci je hojný výskyt bílé kvetoucích lakušníků, které rozkvétají v červnu přímo v korytě řeky.

Z hlediska zoogeografie leží území Karlovic na hranicích jesenického a nízko-jesenického bioregionu, významná je zde především lesní fauna zastoupená především běžnými druhy lesních živočichů. Významný je výskyt zmije obecné, čápa černého i občasná přítomnost rysa ostrovida. Zatopený břidlicový lom Mořské oko je lokalitou rozmnožování čolka obecného. Obojživelníci nacházejí další místa k rozmnožování také v tůňkách v blízkosti řeky Opava. Samotná řeka Opava hostí celou řadu druhů ryb, rovněž se v ní vyskytuje chráněná mihule potoční. Na jejích březích se setkáme s ledňáčkem říčním, skorcem vodním, volavkou popelavou, vzácně i s vydrou říční. Synantropní⁴ faunu Karlovic charakterizuje řada druhů ptáků např. vlaštovka obecná, jiříčka obecná či hrdlička zahradní (Weissmannová 2004).

---

⁴ Soužití různých druhů rostlin a živočichů v blízkosti člověka respektive v těsné blízkosti jeho obydlí.

2 HISTORIE OBCE KARLOVICE (*KARSTHAL*)

2.1 První zmínky o obci

První zmínky o obci patří místní části Zadní Ves (*Hinterdorf*). Leží na levém břehu řeky Opavy východně od Karlovic. Pravděpodobně ve 12. století se k hornímu toku řeky Opavy dostali hledači zlata. Při jeho hledání používali techniku rýžování. Zbytky jejich rýžovišť nacházíme i dnes jako kopečky přeprané půdy, písku a kamení z řečiště na březích řeky. Jsou nalézány v tzv. „hutích“. Z prohlubenin a mezi kopečky přerýžované hlušiny se utvořil dokonce rybník, který nechala později vysušit firma Grohmann, aby získala přímé spojení mezi Vrbnem a Zadní Vsí. Rýžovači zlata v Karlovicích trvale nepobývali.

Do této doby také spadá vybudování strážních hradů, střežící stezky k horským přechodům. Hrad Freudenstein nad dnešními Karlovicemi a hrad Fürstenwalde na Zámecké Hoře u Vrbna. Druhým posláním hradů bylo dozírat nad rýžovači v údolí řeky. Založení hradu Fürstenwalde se připisuje markrabímu Vladislavu Jindřichovi (1197-1222).

Archeologické nálezy železných a keramických předmětů dokazují, že hrad Freudentstein byl postaven přibližně v polovině 13. století. V písemném záznamu z roku 1348 je hrad zmíněn jako „pevnost zemského knížete“ a ještě v 15. století byl obydlen.

Obě hraniční pevnosti byly patrně zničeny roku 1474. Jejich zbytky a pozůstatky po rýžování zlata jsou nejstaršími známkami osídlení a obydlí oblasti již ve 13. století (Escher 1985)

2.2 Historie hradu Freudenstein

Jeho přítomnost dnes připomínají pouze nepatrné zbytky hradního valu na konci táhlého hřebene nad silnicí ze Světlé Hory do Karlovic.

Hrad založil ve 13. stol. zřejmě moravský markrabě a později český král Přemysl Otakar II. Byl součástí obranné zemské soustavy s vojenskou a správní funkcí. Zničen byl pravděpodobně za vpádu uherských vojsk krále Matyáše Korbona v roce 1474. Z okolních hradů kolem Vrbna pod Pradědem je Freudenstein patrně nejstarší. Archeologický materiál pocházející z hradu datoval jeho existenci od 2. poloviny 13. století do poloviny 14. století. Zajímavostí hradu je jeho zobrazení a pojmenování na mapě bruntálského panství z roku 1579.

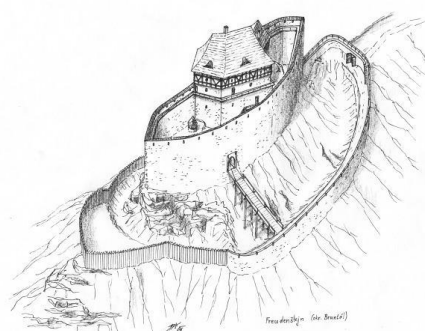
Freudenstein byl tvořen jednoduchou oválnou dispozicí 55 m dlouhou a 9 až 18 m širokou. Ze tří čtvrtin bylo hradní jádro chráněno příkopem (6,3 až 13 m širokým) a mocným

valem, který byl patrně komunikačně využit. V koruně byl až 4 m široký a na vnitřní straně vyzděný plentou z nasucho kladených kamenů, které můžeme dodnes na dvou místech vidět. Tento stavební prvek je na slezských hradech poměrně častý. Ve východní části dispozice byl hradní příkop přerušen vystupující uměle upravenou plošinou. Zřejmě bylo možno dojet až sem po širokém valu s povozy. Patrně teprve odsud vedl po dřevěném mostě přístup do vstupní brány prolomené ve východní zdi obvodové hradby.

Vlastní hradní jádro bylo po obvodě vymezeno asi 2,7 m širokou obvodovou zdí. Hrad je proto pokládán za typ s plášťovou zdí jako hlavním obranným prvkem. Hradní jádro a jeho zdi byly novodobými zásahy velmi porušeny, je možné pozůstatky této obvodové plášťové zdi spatřit především na severozápadě, kde tato zeď tvořila jakýsi mohutný čelní břit. Zde tato původní hradba tvoří základ nově přeskádané kamenné zídky. V nenápadných úsecích se obvodová hradba zachovala ještě na severu obvodu jádra, na severovýchodě až východě, v nepatrných a trávou zarostlých kouscích. Poměrně dlouhé úseky hradby, které na východě a severovýchodě zobrazuje plán z knihy Hradů českého Slezska, v terénu nenajdeme (možná tomu tak bylo při archeologickém výzkumu). Realitě spíše odpovídá půdorys z knihy PhDr. M. Plačka Hradů a zámky na Moravě a ve Slezsku. Zástavba interiéru jádra je velmi nejasná. Nepatrné stopy základů zděné vnitřní architektury svědčí spíše pro subtilnější budovy. Tomu by odpovídala teorie, že Freudenstein byl bezvěžovým hradem, jak to naznačuje i skica hradu na indikační mapě bruntálského panství z roku 1579. Většinu vnitřní plochy tak patrně vyplňoval podélný hradní palác na skalnaté plošině (Hrad Freudenstein 1995 [online]).

Obr. 1: Zřícenina hradu Freudenstein
Zdroj: (Dohňanský 2012 [online])

Obr. 2: Hrad Freudenstein
Zdroj:(Archiv spol. Actaea)

2.3 Historický vývoj do první světové války

Roku 1247 bylo rýžování obnoveno biskupem Brunem z Olomouce ve spolupráci s Přemyslem Otakarem II. Povolali do těchto míst horníky a ti začali s těžbou zlata technikou kutání v okolí dnešního Vrbna pod Pradědem. Vzniklo sídliště zvané Horní Fürstenwalde. Starý hrad Fürstenwalde zůstal zpustlý a Přemysl Otakar II. nechal vybudovat na Zámeckém vrchu u Vrbna nový hrad - Nový Fürstenwalde. Roku 1261 oddělil Přemysl Otakar II. Opavsko od Moravy a povýšil je na knížectví. Správou pověřil roku 1278 svého syna Mikuláše I., kterému dal knížectví lénem. K tomuto knížectví patřilo i město Bruntál s jeho hradem, Nový Fürstenwalde a prostor dnešních Karlovic. Roku 1377 dochází k dělení Opavska. Území Opavska je odděleno od Krnova a Krnov i s okolím se stává samostatným knížectvím. V roce 1450 dochází k oddělení Bruntálu od Krnovského knížectví. Bruntál a jeho okolí je prodán šlechtickému rodu - hraběti Janu z Vrbna. Hranici těchto dvou panství tvořily mimo jiné i Karlovice a řeka Opava. V roce 1524 prodává tehdejší vlastník Jiří z Schellenbergu knížectví Krnov markrabímu Jiřímu z Ansbachu-Brandenburgu z domu Hohenzollernů. Ve smlouvě ještě nebyla zmínka o Karlovicích. Až v roce 1527 je průkazná první zmínka o osadě Hütten - dnešních Karlovicích. Byly zde hutě na železnou rudu, hamry na kutí železa a několik obytných domů pro úředníky a dělníky. Železná ruda se dovážela z okolních osad, jako byly Heřminovy, Zátor, Leskovec, Loučky a z dalších míst.

Listiny, které referují o činnosti těchto obyvatel, pochází z 16. století. Například v jedné listině se praví, že roku 1538 „v hlubokém podzemí“ mezi dnešními obcemi Karlovice a Pochní byla vybudována důlní chodba a stoupa na drcení rud. V jiné listině z roku 1559 se praví, že rýžovny zlata včetně té v Karlovicích daňově spadaly pod město Bruntál. Z roku 1573 pochází zmínka o markraběcí vápence na území dnešních Nových Karlovic. Vápenec, který se zde vypaloval, se dovážel z Mnichova. Roku 1598 byla v hlubokém podzemí vybudována další důlní štola, která byla příčinou dlouhotrvajících příhraničních sporů mezi pány z Vrbna, Bruntálu a markrabětem Brandeburským. Tyto spory přetrvaly až do 17. století, než byly definitivně ukončeny jejich následovníky, Řádem německých rytířů a knížaty z Lichtenštejnu (Kronika obce z období 1945 – 1954).

V roce 1621 byla osada přenechána se všemi privilegii a svobodami Karlovi, knížeti z Lichtenštejnu (příloha č. 1). Lesy v údolí byly postupně vykáceny a stromy byly používány jako palivo v hutích a ke stavbám obydlí osadníků. Lichtenštejnové zahájili již v roce 1625 násilnou rekatolizaci a současně na obyvatele dopadly všechny hrůzy probíhající třicetileté

války. V roce 1642 obec téměř zničili Švédové, kteří okupovali celý zdejší kraj. Naposledy protáhly vesnicí 29. června 1642.

Roku 1645 zprovoznil Karel z Lichtenštejnu na popud svého krnovského purkrabího Karla Wittwera, na usmíření mezi Nisanskými a Sibiňskými, dva hamry. Současně přenechal hutníkům pozemky ke stavbě domů. Tato osada neměla zprvu žádný název. V roce 1679 čítala 32 domů a mezi lidmi se jí říkalo „Hutě“ (*Hütten.*) Kolem roku 1700 byly postaveny další hamry, ocelová huť a kosárna. Železné hamry byly v činnosti až do počátku 19. století, kdy nebyly schopny konkurovat ostravským železárnám. Zprávy dochované v ústním podání, že dnešní Karlovice se kdysi nazývaly Hutě, potvrzuje zápis v Breitenauské matrice z roku 1725 následujícího znění: „Dne 19. září bylo dítě narozené Christianu Grobnerovi a jeho ženě z obce Hutě nebo také Karlovice pokřtěno na jméno Eva Catharina“. Další záznamy o tom, že Karlovice vznikly z bývalé osady Hutě, nalezneme v pozemkové knize knížete z Lichtenštejnu z poloviny 18. století. Až do roku 1670 byla železná ruda pro kovárny v Karlovicích dovážena z rudných dolů u Horního Benešova. Když jejich vydatnost ochabla, dovážela se ruda z Leskovce nad Moravicí. Tato ruda však byla „chudá“, a proto se uvažovalo o dovozu rudy ze Šternberka. Nedostatek kvalitní rudy a její dovoz z velké dálky způsobily, že hutnické zpracování rudy v Karlovicích přestalo být rentabilní. Knížata ztratila o toto podnikání zájem a roku 1725 byly železárny zrušeny.

Komorní ředitelství důlního úřadu v Krnově prodalo z pověření knížete stávající doly a plochy po vykácených lesích místním usedlíkům. Ve vsi začal jiný život. Obyvatelé si museli hledat jiný způsob obživy. Zúrodňovala se převzatá pole, byly stavěny další domky, stáje a stodoly (Kronika obce z období 1945 – 1954).

Na místě jedné kovárny byla postavena papírna, která byla v provozu až do vyhnání resp. masového odsunu německých obyvatel roku 1945/46. Od konce 18. století do poloviny 19. století bylo po řece Opavě a Kobylím potoku plaveno velké množství dřeva až do Krnova (*Jägerndorf*). Na počátku 18. století přibyla bělírna příze, která brzy jela na plné obrátky. Její dobrá pověst pronikla až k výrobcům příze a lněného plátna na Severní Moravě a ve Východních Čechách, kteří tu nechávali bělit své výrobky. Podle záznamů v daňové knize bylo v té době v Karlovicích 19 samostatných běličů příze. Bělírna hájila úspěšně svou pozici přes sto let, dokud osvědčené bělení na slunci nebylo vytlačeno chemickým bělením. Na počátku 19. stol. bělidla příze zanikla.

V roce 1787 bydlelo v Karlovicích 111 domkářů, 37 velkodomkářů, dva mlynáři a jeden dědičný soudce. V roce 1798 čítala obec 168 domů a 1094 obyvatel. V roce 1838 sídlili v Karlovicích kromě 40 tkalců a 30 dělníků pracujících v břidlicovém lomu jeden

papírník, kožešník, rukavičkář, punčochář, koželuh, řešetář⁵, provazník, hřebenář⁶, šindelář a krabičkář⁷. V obci se poté rozvíjel dřevařský a papírenský průmysl. Bylo zde několik papíren a továren na lepenku, několik pil, stolařství, továrna na nábytek, mlýn na tříslu, vyráběly se zde dýmky, šindel, konzervové obaly, razítka, břidlice i cihly. V obci byl zřízen v roce 1908 zemský chudobinec. V roce 1939 měly Karlovice 1698 obyvatel a rozlohu 1942 hektarů, bez místní části Nové Karlovice (Kronika obce z období 1945 – 1954).

2.4 Průmysl

V obci se nacházelo několik průmyslových objektů - pily, papírny, stolárny, hutě, kosárna a jiné. Doma lidé vyráběli šindele, louče, špilky na uzeniny a štětiny a tkaly plátno. Dále byli obyvatelé zaměstnáni jako dělníci v lese, tovární dělníci a zemědělci.

Na počátku 18. stol. bylo v Karlovicích zhruba 20 bělidel, které stály poblíž vody. K mnohým bělírnam byla voda z řeky přiváděna kanály - náhony. V náhonech k bělidlům byla čerpací kola na vodu s průměrem 5 až 6 metrů. Na kolech byly upevněny dřevěné nádoby, které vodu vylévaly do žlábků. Žlábků byla voda vedena do nádrží, ze kterých pak dělníci vodu nabírali do dřevěných konví a na přilehlých loukách touto vodou polévali plátno. Tak probíhalo bělení plátna na slunci (Escher 1985).

U bělidel stávaly budovy a v nich byly umístěny kotle, do kterých se dávala příze a v roztoku louhu s vodou a potašem⁸ se provádělo bělení.

František Bartsch zakoupil zaniklý objekt drtírny tříslové kůry a bělírny. Starou budovu zboural a postavil poschod'ovou budovu bělírny. Jako na jiných bělidlech bylo i zde dřevěné kolo. Voda tekla vodním náhonem. Nechal vybudovat také koupaliště, které využívali převážně letní hosté. Později zbudoval novou moderní výrobu třísla a mlýn na kostní moučku, která byla rozesílána po světě.

František Bartsch začal vynalézat. Věnoval se využití kostní moučky. Na zasetém poli rozsypal kostní moučku tak, že tvořila slovo „kostní moučka“. Po několika týdnech bylo možné tato slova jasně přečíst, protože zasetá plodina měla sytou barvu. Byla vzrostlejší a mohla se tak pěstovat s podstatně vyšším výnosem. Později výroba ustala a byla dána přednost pilařskému provozu.

---

⁵ Řemeslník, který vyráběl síta, ale i tkací hřebeny. Síta vyráběl z vlasů nebo strun, a to včetně dřevěných součástí

⁶ Řemeslník vyrábějící hřebeny z rohů

⁷ Řemeslník, který vyráběl dřevěné (lubové – dřevěné dýhy) krabičky a obaly

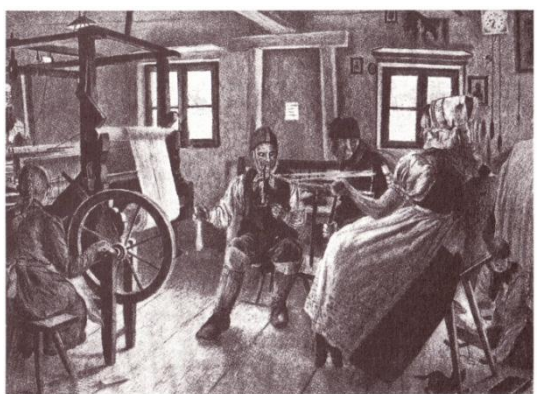
⁸ Uhlíčan draselný, bílá žíravina původně získávaná z dřevěného popela

Len se pěstoval v okolí na vyšších místech. Pro vlastní potřebu měl len zasazen každý, kdo vlastnil kousek pole. Mnozí pěstitele lnu zaměstnávali pomocníky. Ti za svou práci dostávali kousek pole k vysetí lnu.

Len byl zpracováván nejčastěji v zimě. Příze byla předána na bělidlo a odtud putovala ke tkalcům. Z příze se utkalo plátno a zbylá příze se prodávala obchodníkům. Ti obcházeli tkalce a odkupovali předem dohodnuté a připravené tkanivo. Kupci a překupníci byli lidé zámožní. Materiál, přízi nebo už zpracované plátno uskladňovali a chránili proti ohni a zlodějům.

Tkalci byli svého času váženými občany a jejich zájmy chránily a zastupovaly cechy. Skoro v každém domě stál tkalcovský stav. Ve větších místnostech bylo stavů několik. Nejprve se tkala jen hladká tkanina, později nastoupilo i tkaní umělecké – vzorované. Mezi ně patřily damašky, ložní a stolní prádlo. Skupováním, rozvozem a prodejem plátna továrnám v Bruntále se zabýval Morice Escher. Po jeho smrti tkalcovství upadalo (Escher 1985).

Obr. 3: Tkalci 1
Zdroj: (Escher 1985)

Obr. 4: Tkalci 2
Zdroj: (Escher 1985)

V době, kdy ještě nebyla v obci zavedena elektřina, se ve všech domech svítilo loučemi. Byla to první „svítidla“. Ke zhotovení louče bylo zapotřebí pouze určitého druhu dřeva, které se dalo dobře štípat a muselo určitou dobu stejnoměrně hořet. Ten, kdo uměl louče vyrábět, byl vždy hledaným výrobcem. Mnohem později se objevily olejové lampy a poté petrolejové. Nejdříve ve Vrbně a poté v Karlovicích. Petrolejové lampy vydávaly typický zápach, který se prolínal celým obydlím. Po vylepšení jejich funkce a po zavedení svíček se osvětlení domácností podstatně zlepšilo. Když v domě hořelo najednou několik svíček, bylo to známkou určité zámožnosti. Způsoby osvětlení domácností se rok od roku zlepšovaly. Zbudování karlovecké elektrárny měl být všeobecně uznávaný pokrok, který přinesl kus nového života (Escher 1985).

2.4.1 Papírny

Knížecí vláda vytvořila po zrušení železáren z důvodu nedostatku rudy a dřeva z hamrů knížecí papírny, které byly od 1. 1. 1731 pronajaty Leopoldu Tepperweinovi za roční nájem 250 tolarů. Leopold Tepperwein pocházel z rodiny vlastníci papírny v krnovském knížectví, které byly před zřízením papíren v Karlovicích jediné v lichtenštejnském panství.

Knížecí papírny v Karlovicích měly 10 pýchovaček a byly poháněny horním prohozem, takže provoz byl na rozdíl od obou dalších mlýnů nad papírnami možný i v letech sucha. V papírně se vyráběl psací papír, savé papíry a knihařská lepenka.

Protože se Leopoldu Tepperweinovi zdál nájem 250 tolarů příliš vysoký, požádal krnovského purkrabího dne 22. 4. 1733 pro následující 3 roky jeho snížení o 50 tolarů. Přitom purkrabí líčil Tepperweina jako dobrého plátce, čestného a tichého muže. Protože nemohl najít jiného provozovatele papíren, zažádal purkrabí u knížecí poručnické kanceláře ve Valticích o prodej knížecích papíren v Karlovicích Leopoldu Tepperweinovi, který ovšem nepožadoval jenom staré stroje a práva pro sebe, ale chtěl zde i vařit pivo.

Kupní smlouva je datována k 1. 12. 1733 a ratifikovaná 5. 1. 1734. Kupcem je karlovický papírník Leopold Tepperwein, prodejcem purkrabství Krnov.

Ve svých papírnách měl právo na 10 pýchovaček, pokud by požadoval více vody, mohl mít jen tolik, kolik zbylo z knížecího vodního koryta. Jinak neměl nikdo u vodního toku právo čerpat vodu, ani stavební právo. Papírny byly osvobozeny od císařských a obecních daní i od knížecích dávek z ochrany a roboty. Pivo a pálenku směl Leopold Tepperwein svobodně nakupovat a čepovat pouze domácím, nikoliv cizím. Papír účtoval knížecí vrchnosti následovně: jemný poštovní papír 3 zlaté, kancelářský papír 1,30 zlatých, modrý 54 krejcarů, šedý 30 krejcarů.

22. 11. 1776 přechází papírny po Antonu Gottliebu Kleinovi na spoludědice Georga Heinricha Kleina za 4000 zlatých rýnských. Jeho spoludědic byl Franz Karl Anton Klein.

V roce 1897 převzal silně zatížené papírny mladý manželský pár Herdinových, který bojoval s velkými finančními obtížemi, nemohl sehnat peníze ani na zaplacení pojištění.

21. 7. 1902 vypukl v noci z neznámých příčin na půdě papíren požár, který se rychle rozšířil na celý pozemek a dosáhl takových rozměrů, které Karlovice ještě nikdy nezažily. Papírny vyhořely až do základů, stroje se zřítily, železné dveře žhnuly a byly požárníky hašeny. Krov obytného domu shořel. Požár skladu hadrů nad maštalami přešel na stodolu a vedle stojící velkou kolnu. Papír uskladněný na podlaze v lepenkových krabicích byl vyhozen do vzduchu a vzduchem létaly žhnoucí kusy až k mýtině a dále ke stoupě (Escher 1985).

V době požáru už 2 roky dlužili manželé Herdinovi na pojištění domu. Laura Herdinová si obstarala dlužnou částku za pojistné a poté co získala potvrzení, nahlásila požár pojišťovně. Požár měl soudní dohru. Soud ovšem pro nedostatek důkazů nikoho neobvinil. Papírny doutnaly ještě mnoho dní. Po osmi dnech shořel ještě dřevěný trám v obytném domě, který tím ztratil střechu. I když se hned začalo s odklízecími pracemi a s výstavbou továrny, pracovalo se ve dne v noci, trvalo ještě dlouho, než byly papírny znovu zprovozněny (příloha č. 2). S obnovenou výrobou se začalo po roce 1912. Ze starého papíru se vyráběla žakárová lepenka pro výrobu děrovaných štítků ke tkalcovským strojům, těsnících kroužků apod. V pozdějších letech se vyráběla i mramorovaná leštěná lepenka pro výrobu kancelářských zakladačů a zkušebně i červená lepenka jako elektroizolační elektromateriál (Escher 1985).

Přibližně kolem roku 1950 byly papírny přejmenovány na Žimrovické papírny a v roce 1953 byla výroba v továrně ukončena. V 60. letech byla továrna přebudována na rekreační zařízení papírenského podniku. Dnes je zde rekreační středisko UKV – Ubytování Křesťan Václav.

2.4.2 Pila Hermana Böhma

Myslím, že se nemýlím, když připustím, že v roce 1679 bylo v Karlovicích nejméně 32 domů. V této době jsou známy 2 obchody s nemovitostmi, jedna se týká mlýna, nyní Böhmová pila, druhá prodeje kovárny Eliáše Czecha. Mlýn s jedním kolem buduje správce hamru Jeremias Steiner na zelené louce. Aby se mlynářovi lépe dařilo, bylo připojeno 6 korců polí. To celé bylo dědičně prodáno v roce 1672 za 50 tolarů slezských. Mluví se o výstavbě malého mlýna na zelené louce nad hamrem. V roce 1687 je tento malý mlýn už téměř před úpadkem a panstvo vystavělo, pravděpodobně vedle náhonu (dnes Böhmová pila), nový dřevěný mlýn. Je ovšem pravděpodobné, že u příležitosti této stavby byl mlýnský náhon sveden do dnešního koryta, poté co byl zasypán starý náhon, který vedl zhruba na místě dnešní silnice. Starý mlýn se stal později řeznictvím, hospodou, a později i knížecí mýtnicí, dnes Hotel Fischer.

V roce 1716 je dědičným vlastníkem mlýna Baltzer Schaffer.

Roku 1748 hrozí vrchnosti přísnější zdanění, a proto se snaží prodat vše, co nepřináší bezprostřední užitek. To se týká také našeho mlýna, dnes č. 63. Podle popisu z roku 1746 měl mlýn dva spodem poháněné mlecí chody a vedle úzký potok, na kterém byl mlýn postaven. Při licitaci uskutečněné 5. ledna 1747 zvítězil dědičný mlynář Balthasar Schaffer a kupuje mlýn s dvěma mlecími chody a knížecí pilu včetně obytných budov a vším co k nim patří.

Mlýn byl původně ze dřeva a zřejmě až na konci 18. století byl mlynářem Gottliebem Plischem přestavěn na zděnou budovu. Pak se majetkové poměry často měnily, až do roku 1874, kdy mlýn získal Johann Herdin, který jej dál pronajímal. Protože mlýn čím dál více upadal, byl nejprve částečně, a poté úplně, přeměněn na pilu. Ani pila však nebyla finančně výnosná. Při nařízené dražbě v roce 1884 získala pilu spolu s pozemkem firma Grohmann und Co. z Vrbna pod Pradědem. Od ní ji v roce 1926 koupil její poslední vlastník Hermann Böhm, kterému se podařilo z doposud nevýznamné pily vytvořit moderní parní pilu a hoblovnu.

Obr. 5: Pila Böhm
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

2.4.3 Pila Johann Schmidt

V roce 1868 otevřel nábytkář Johann Schmidt ve Smrkové ulici v Nových Purkarticích skromnou stolárnu. Brzy však zaměstnával několik pomocníků a získal důvěru svých zákazníků v blízkém i vzdálenějším okolí Karlovic. V roce 1890 převzal truhlárnu jeho syn Johann Schmidt, který ji musel různými přístavbami a přestavbami rozšířit, aby vyšel vstříc všem požadavkům a zakázkám. Pod jeho vedením byla přistavěna ještě i pila a provoz byl modernizován. Jeho synové Johann a Karel vstoupili do firmy a podporovali svého otce v plánech výstavby. Po smrti Johanna Schmidta v roce 1923 převzali synové vedení podniku a i přes hospodářskou krizi v letech 1929 - 1933 jej dokázali dále rozšiřovat a modernizovat. V roce 1924 zaměstnávala firma zhruba 40 osob. V těchto letech bylo mnoho nábytku dodáváno do průmyslových oblastí Ostravy a Brna. Po připojení Sudet k Říši přibýly další stavby, jako například dům pro zaměstnance. Závod v té době patřil k nejmodernějším v okolí a byl vybaven nejmodernějšími stroji a zařízeními. Po roce 1945 byly stroje a pily rozebrány a znovu postaveny ve dřevokombinátu ve Vrbně pod Pradědem. Závod, který po roce 1950 nesl název UP NP Bučovice (Umělecký průmysl národní podnik), byl výrazně rozšířen a dodával kuchyňská zařízení z lisovaných desek po celé republice (příloha č. 3).

2.4.4 Historie lázní

Díky své poloze v nádherné krajině uprostřed kotliny chráněné před větrem, zdravému povětří a bohatství lesů se Karlovice staly již kolem roku 1880 oblíbeným rekreačním místem.

Zakladatel lázní byl Albert Bartsch, který se narodil v Karlovicích. Odstěhoval se do Vídně a stal se zde zámožným a proslulým obchodníkem, majitelem obchodního domu. Život ve velkoměstě se mu však nezalíbil, a tak se vrátil do svého rodného místa Karlovic. Po vídeňském vzoru v roce 1833 vystavěl v Karlovicích elegantní lázeňské centrum. Vybudoval velkou vícepatrovou budovu s věží a luxusním vybavením, zrcadlovým salónek se štukovou výzdobou a cennou malbou. Pro budoucí hosty lázní se zde konali koncerty, divadelní představení a taneční zábavy. K odpočinku hostů zřídil zahradu a fontánou s tryskající vodou, bílým zahradním nábytkem a barevně malovanými zvukovými figurínami ze zeleně stromů. Pohoštění hostů se zajišťovalo v nové restauraci s elegantní prosklenou verandou. Tenisové hřiště nabízelo lázeňským hostům další možnost zábavy. František Bartsch, bratr Alberta Bartsche, vybudoval vedle lázní lázeňský dům s plaveckým bazénem a vanovými koupelemi.

Hosté také využívali přilehlou kaštanovou alej, která ještě dnes slouží k promenádování. Absolutní senzace toho času byla roku 1885 výstavba vodovodu. Horká voda byla přiváděna do lázní pomocí vodního kola z dob bělení prádla. Do Karlovic se sjížděli významní hosté například z Brna, Krakova, nebo dokonce z Vídně a Salzburgu.

Roku 1907 navštívilo Karlovice 500 letních hostů a v roce 1914 se počet hostů, kteří pobývali v Karlovicích po celou letní sezónu, zvýšil na více než 900. V roce 1909 získal lázně Dr. Julius Lehrer a přebudoval je na léčebný ústav. Dosahoval pozoruhodných léčebných úspěchů při léčbě ženských nemocí, onemocnění srdce, cév a nervového systému. Hostům se nabízely četné možnosti k trávení volného času – rybolov, tenis, kuželky, procházky po udržovaných značených cestách nebo pobyt na plovárně pod širým nebem. O tělesné blaho hostů bylo rovněž postaráno, neboť zde bylo několik restaurací, hostince, občerstvení a kavárna. Oblíbené byly výlety do nedalekých Jeseníků, ať už pěšky, vlakem nebo autobusem. V letech 1931-1937 zaznamenala ubytovací zařízení v Karlovicích navzdory tehdejší hospodářské krizi denně až 1000 noclehů (Escher 1985).

V dnešní době je zde rekreační středisko Penzion Schaumannův Dvůr. Opět se sem sjíždějí hosté za krásami Karlovic a jeho okolí.

Obr. 6: Letní lázně Bartsch I
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

Obr. 7: Letní lázně Bartsch, později j. Lehrer
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

Během 1. světové války se ukázal nedostatek vhodných ubytovacích míst pro válečné veterány. Za tímto účelem nabídl Albert Bartsch po válce své sídlo Zemi Slezsko. Slezský zemský výbor dojednal podmínky a dne 29. 10. 1918 byla podepsána smlouva o prodeji někdejšího novopurkartického fojtství. Majetek se sestával z budov č. 25 (vila), č. 24 a 65 (vedlejší budova) a několika polností. Zároveň došlo 12. 11. 1918 k sepsání smlouvy mezi Moritzem Engelmanem a zemí Slezsko o prodeji hostince – domu č. 23 včetně stáje, prádelny a umývárny (příloha č. 4).

Země Slezsko dala nově nabytý majetek do služeb sociální péče, tak tomu bylo až do prodeje Zemského domu v roce 1933. V letech 1923/24 byla většina polností a pozemků Zemského domu rozprodána a část z toho odstoupena obci Karlovice za účelem vzniku veřejných cest.

V roce 1933 (13. 12. 1933) se vlastníkem Zemského domu stal „Sociální spolek pro ochranu státních zaměstnanců“ v Praze. K převzetí došlo 17. 3. 1934. Spolek jej za velkého příspěvku pro své členy, později obzvláště také pro školní děti, využíval coby místo na letní rekreaci. K tomuto účelu sloužil až do roku 1937, pak jej získalo československé vojsko, které zde začalo se stavebními pracemi.

Po připojení Sudet k Německé říši bylo českému vlastníkovi odňato dispoziční právo k Zemskému domu a získal jej starosta obce Karlovice.

V roce 1939 byly vedlejší budovy č. 24 a 65 společně s hostincem zabaveny zemským úřadem Bruntál a obytné prostory dlouhodobě pronajaty.

Ve stejném roce trávili v hlavní budově Zemského domu dovolenou členové národně socialistického společenství Kraft durch Freude z Říše a od ledna 1940 do konce roku 1941 přistěhovalci z obsazených východních území.

Na základě kupní smlouvy z 20. 10. 1943 získali nemovitost Zemského domu Hans a Dr. Hans Dorasil pocházející z Moravské Ostravy za 58 700 Říšských marek, kteří se mj. zavázali užívat budovu nadále k lázeňským, popř. léčebným účelům. Noví vlastníci sjednotili Zemský dům se sousedícím Vodním lázeňským domem Dr. Lehrera patřícím jim od roku 1941 v jeden podnik, který měl po válce převzít činnost pod názvem Přírodní léčebný dům PARACELSUS. K tomu ale už nedošlo a s rokem 1945 začala nová éra osudu někdejšího novopurkartického fojtství. (Escher 1985, str. 63).

Po roce 1945 sloužil Zemský dům jako rekreační středisko. Za rekreací a ozdravnými pobyty jezdili do Karlovic převážně horníci z Ostravska. V devadesátých letech minulého století přechází lázeňský dům do soukromých rukou a tím končí jeho slavná éra lázeňského domu. Dnes je na něj velmi smutný pohled. Podobným způsobem skončil i protější hostinec – dům č. 23.

2.5 Koupaliště

V roce 1929 bylo vystavěno za více než 360.000,- korun místními obyvateli veřejné koupaliště. Na financování se podílela obec Karlovice dvěma třetinami a Nové Karlovice, patřící Vrbnu pod Pradědem, jednou třetinou.

Koupaliště lákalo velmi mnoho turistů a letních rekreantů. Příjmy ze vstupného sice nestačily ani na splátky a úroky zapůjčených finančních prostředků, přesto tehdejší obecní rada uznala, že takovými zařízeními jakými bylo právě koupaliště, se podporuje cestovní ruch a Karlovicím se tak zajišťuje jméno opravdového místa k odpočinku a léčbě (příloha č. 5).

Jestliže byly doposud Karlovice známy léčebným ústavem Dr. Julia Lehrera, přilákalo koupaliště další rekreanty a přineslo jim odpočinek a pohodu. Přispívalo vedle krásných hotelů, hostinců a penzionů k duševnímu a tělesnému zotavení nejen prázdninových hostů, ale i místních obyvatel (Escher 1985).

2.6 Poštovní úřad

Poštovní úřad byl v Karlovicích zřízen již v roce 1869 a v roce 1892 byla založena kampaňka. Poštovní úřad se nacházel v domě č. p. 123. Patřil Vilému Smolkovi, který byl také prvním poštmistrem. Do té doby byly poštovní záležitosti pro Karlovice vyřizovány z Vrbna, které již tenkrát mělo svůj poštovní úřad a poštmistra. Poštovní zásilky doručoval posel. Za každou poštovní zásilku se platil poplatek za doručení. Tato povinnost zůstala

i po zřízení vlastního poštovního úřadu a platilo se: za dopis 2 krejčary a za korespondenční lístek 1 krejcar. Spojení s Vrbnem udržoval denní poštovní posel až do roku 1880, kdy bylo otevřeno železniční spojení Milotice - Vrbno. Dodání pošty a odebírání obstarávala dráha sama. Poštovní zásilky byly doručovány denně poštovním poslem Josefem Bartschem. V roce 1874 zemřel poštovní úřad vedla jeho manželka Berta Smolková. V roce 1913, po její smrti, byl poštovní úřad přeložen do domu č.p. 203. Poštmistrem se stal Franz Blasch. Po jeho jmenování nadpoštmistrem v Javorníku obsadil jeho místo v roce 1923 Rudolf Engel. O rok později se pošta přestěhovala do obecního domu č. p. 111, kde se nachází doposud. Telefonem a telegrafem byl poštovní úřad vybaven od roku 1910 (Escher 1985).

2.7 Cesty a železnice

První osadníci se museli do míst, kde leží dnešní Karlovice, prodírat hustým lesem. V některých místech se setkali jen s náznakem vyšlapaných cestiček, které byly mnohdy neschůdné. Později přišli ve vsi na nápad, postavit v těch nejneshůdnějších místech dřevěné chodníky z padlých stromů a vývrátů po vichřicích. Po otevření kamenolomu počali s výstavbou kamenných cest. Na mnohých místech nebyly cesty kvalitní. Kamení bylo kladeno neodborně a místy se propadalo do bahenního dna. Jízda po takové cestě se neobešla bez problémů. Kola vozů zapadala po osy a s nákladem se nedalo bez jeho přeložení na lidská záda nikam dojet. Až za dlouhý čas se začaly stavět pevnější cesty. Silnice vedoucí z Vrbna přes Karlovice do Bruntálu byla vybudována roku 1874 (Escher 1985).

Železnice byla ovšem plánovaná mnohem dříve než cesty. Její trasa je v mapách zaznamenána již v roce 1870. Továrny ve Vrbně potřebovaly dovážet uhlí, materiál na výrobu a vyvážet své výrobky. Na celé vybudované trase byla pouze jedna zastávka. Lesními cestami se nedal přepravovat silný drát, určený pro další zpracování v továrnách ve Vrbně a v Ludvíkově, který se dopravoval z Markvartic. Zrovna tak to bylo s dopravou z Rýmařova. Kdo se chtěl dříve dostat třeba do Opavy, musel se nechat dopravit do Bruntálu a až tam nasednout do „Moravsko-slezské centrální dráhy“. Byli ovšem i takoví, kteří trasu z Karlovic do Opavy a zpět dokázali ujít pěšky v jednom dni.

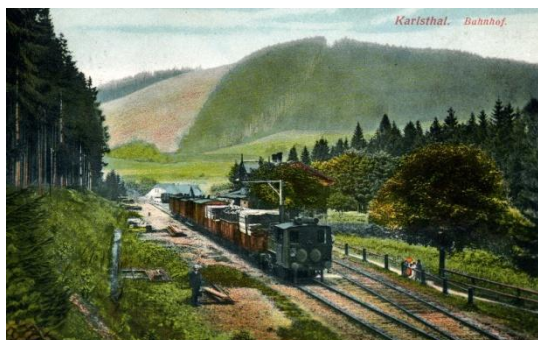
V roce 1879 začalo v Karlovicích vyměřování, zaměřování a kreslení. Trať byla měřena lesem, podél toku řeky Opavy. V zimních měsících byly práce zastaveny. V kancelářích byly mezitím vypracovány plány a na jaře 1880 začala stavba běžet na plné obrátky. Dělníci pocházeli většinou ze vzdálených míst. Místní obyvatelé nebyli těmto pracím zvyklí, a tak se jich na stavbě železnice neúčastnili. Mezi dělníky bylo také několik žen

a dívek. Mzda se vyplácela týdně a byla záležitostí „partáků“. Byli to většinou Italové, kteří však odcházeli dřív, než byly práce dokončeny. První vlak, který projel po nové trati přes Karlovice, ještě nevezl cestující, ale potřebný stavební materiál jako pražce, kolejnice a šterk.

Slavnostní otevření železnice se konalo dne 5. prosince 1880, kdy jel první osobní vlak. Tímto vlakem přijeli čestní hosté a vysocí úředníci z Vídně, Opavy a Bruntálu. Dráha nezabavila zdejší obyvatele těžké práce, ale doprava jejich dřinu ulehčila (Escher 1985).

V srpnu roku 1961 se na trati mezi Vrbnem p P. a Karlovicemi stala vážná železniční nehoda. V zatáčce pod tzv. Skálou došlo ke srážce ujetého nákladního vagonu z Vrbenského nádraží s protijedoucím osobním motorovým vlakem. Nehoda stála životy 18 cestujících. Toho dne jeli za svými dětmi na pionýrský tábor ve Vrbně p P. na návštěvu rodiče převážně z Ostravska. Byla to jedna z největších železničních nehod za celou dobu trvání železnice (Železniční nehoda u Karlovic [online]).

Obr. 8: Železnice
Zdroj: (Archiv spol. Actea)

Obr. 9: Nádraží
Zdroj: (Archiv spol. Actea)

2.8 Chudobinec

V každé obci se nacházeli sirotci, staří a nemocní lidé. Často to byli veteráni z válek. Povinností obcí bylo se o všechny tyto lidi postarat. Bylo tomu tak i v Karlovicích. Obec měla pro tyto obyvatele dům č. p. 80a. Ten však vyhořel a až později se prokázalo, že jej zapálil Karel Brix. Za žhářství byl odsouzen k šesti letům vězení. S ubytováním všech, kteří zůstali bez střechy nad hlavou, byly spojeny vysoké náklady, a tak nezbývalo, než uvažovat o stavbě nového příbytku. Obec zakoupila pozemek a dům, stojící dnes pod č. p. 202. Nesl název „Jubilejní dům dětí a starých lidí“. Jeho stavba byla zahájena v roce 1907 a dokončena byla o rok později. Do domu byli nastěhováni místní sirotci, chudí, staří a nemocní občané. V domě se nacházel byt domovníka, 2 pokoje pro děti podle pohlaví,

ložnice pro muže a pro ženy, pokoj pro nemocné, jedna „cela pro provinilce“ a později ještě jeden pokoj izolovaný. Finančně přispěla místní „reifeisenka“, tak byly označovány vesnické spořitelny a zároveň i ústavy, které poskytovaly půjčky na záruku. Zemský výbor přispěl částkou 3 200 Korun.

1. ledna 1908 nastoupili do nového domova první uživatelé. Jejich seznam je zanesen v místní kronice. O chudobinec se od tohoto data nadále starala obec Karlovice (Escher 1985).

2.9 Spolky

Protože byly Karlovice na konci 19. stol. hojně navštěvovaným rekreačním místem, kvetl v obci i společenský a kulturní život.

Zkrášlovací spolek

Největší podporovatel cestovního ruchu Albert Bartsch nechal v roce 1887 založit kaštanovou alej a vybudovat lavičky. V roce 1890 byla vybudována turistická stezka, která patřila daleko široko k nejkrásnějším a nejoblíbenějším až do 1. světové války. Aby se Karlovice staly ještě krásnějšími a atraktivnějšími pro hosty, byl v roce 1895 založen zkrášlovací spolek. Zakladateli byli mimo jiné Franz Bartsch, Moritz Herdin, Johann Rössner. Výtěžek spolku byl použit na vylepšování cest a pořizování nových laviček na lesních promenádách, u nádraží i na jiných místech v Karlovicích. Správa lesa pronajala v létě u nádraží místa, kam mohly být postaveny stoly a židle, které za malý obnos pronajímala truhlárna Pompe a Schmidt. Za pěkného počasí zde vládla příjemná atmosféra při hře a zábavě. Po první světové válce se mnohé muselo obnovit a zkrášlit, turistické stezky byly nově označeny a vylepšeny (Escher 1985).

Hudební skupina Klemenz

Kapela byla založena již v polovině 19. století, neboť dědeček posledního sbormistra Adolf Klemenz byl sbormistrem v Karlovicích. Soubor hrál při vážných i veselých příležitostech, oslavách i slavnostech, v kostele i na tanečním parketu, při pohřbech i svatbách. Oblíbené byly i lázeňské koncerty v pavilonu zahrady lékařské vily nebo na zahradě restaurace Engelmann.

Tereziánský spolek

Spolek byl založen v roce 1902. Zakládající zasedání se konalo na farním úřadě pod vedením faráře Franze Zaka a paní Corneliie Czechové. Prezidentkou byla paní Corneliie Czechová, viceprezidentkou paní Emma Gebauerová, pokladní paní Luise Hechtová. Spolek si dal za úkol vybavení a výzdobu kostela, rozpuštěn byl v roce 1939.

Německý školní spolek – Německý kulturní svaz

2. 8. 1903 se v hostinci Karla Bartsche konalo založení místní skupiny německého školního spolku. Při zakládajícím zasedání mělo 35 členů. Předsedou se stal učitel Paul Piesch. O prázdninách pořádal spolek, který po světové válce přešel do Německého kulturního svazu, lesní, luční nebo zahradní slavnosti, které vždy přilákaly celou obec i okolí. Aby zůstala škola ve dvojjazyčných oblastech zachována, vybíralo se na ni při různých akcích v desetiminutových sbírkách. 3. 7. 1910 se za tehdejšího předsedy, správce lesů, Ferdinanda Wolfa konal ve prospěch spolku v hostinci Emila Heina zábavní večer, který přinesl pěkný výtěžek (Escher 1985).

Z dalších místních spolků je nutno uvést Německý tělocvičný spolek, Spolek veteránů, Sudetský pohraniční spolek, Spolek pro zkrášlení krajiny, Svaz přátel hudby a salonní orchestrální hudby, Svaz Němců, Německý kulturní spolek, Skautský spolek Svaz válečných invalidů, vdov a sirotků. Sbor dobrovolných hasičů existoval od roku 1878.

2.10 Lidové zvyky

Kroj

Móda bohatých se rozšiřovala z města na venkov. Lidmi však nebyla přijímána bez kritiky, ale byla přizpůsobována vlastním požadavkům. Kroj byl denním oblečením, mnohdy se ještě rozlišovalo i nedělní oblečení, a jako takový podléhal módě. Teprve od poloviny 19. století se postupně ustálila pevná podoba kroje v dnešním významu. Kroj, jak byl nošen na Jesenicku, vypadal následovně:

Ženský kroj: zlatem vyšívaný čepec lemovaný šedou kožešinou, na něm široké bílé stuhy s rozestými květinovými motivy. Šaty hnědé, modré nebo temně zelené s decentním vzorem. Hedvábná zástěra odpovídající barvy. Bílé punčochy.

Mužský kroj: hnědý, modrý nebo matně zelený frak opatřený velkými stříbrnými knoflíky. Vesta hladká nebo s jemným květinovým vzorem. Kalhoty černé nebo vhodné ke fraku, k tomu bílé punčochy nebo černé kozačky (příloha č. 6).

Jízda kolem osení

V roce 1933 organizovali Zemští dorostenci v Karlovicích jízdu kolem osení. Jednalo se o starý německý selský zvyk, který se dodržoval v některých župách na Velikonoce – pro vydařenou úrodu a jako ochrana před nepříznivým počasím. O Velikonoční neděli se v 6 hodin ráno sešli jezdci na koních, vyjeli k horskému kostelu, kde velebný farář Julius Kluger požehnal a předal kříž pro jízdu kolem osení. Hudební kapela Klemenz doprovázela jezdce až tam. Jízda po vsi a loukách pak trvala tři hodiny, při ní se navštívilo 12 zbožných míst, střídalo se z kanonů, následovalo položení věnce k uctění památky padlých válečných hrdinů u pomníku. Pak skupina navštívila svatostánek a postavila špalíry po obou stranách hlavního oltáře. Toto vše přispívalo ke zkrášlení velikonočních svátků. Na Velikonoční pondělí se konal Věneček jízdy. Zisk byl věnován fondu jízdy (příloha č. 7).

Vzpomínka na Jízdu kolem osení v roce 1937

V dubnu tomu bude 25 let, kdy se na Obecním náměstí sešli všichni majitelé koní na Jízdu kolem osení. Johann Hornig vysvětlil smysl Jízdy kolem osení – pro vydařenou úrodu a jako ochrana před nepříznivým počasím. Přední jezdec Franz Bardutzky zvedl bičik a zavelel: - „Na můj povel – marš!“ Ve dvou řadách se vydalo 35 koní ozdobených stuhami ke kostelu. Farář Kluger předal vysvěcený kříž. Po požehnání koním se průvod vydal směrem na Pflaumenberg.

1. zastavení – přední jezdec Emil Fischer se začal modlit Otčenáš, ze začátku to ještě šlo, ale brzy to popletl a řekl: „Jé, k s-kru – začněme ještě jednou.“ Všichni byli překvapeni, ale našemu panu Fischerovi to nebylo bráno za zlé.

2. zastavení – Josef Knauf

3. zastavení – daleko v poli v Zadní Vsi, křižovatka cest, kříž Josefa Knoblichy

4. zastavení – kaple fojta Josefa Gödela

5. zastavení – Kobylá, v aleji, na konci k božím mukám, podél promenádní cesty, u rokle dolů, u krnovského loveckého domu. Při přecházení cesty spadl trubač Karl Plisch z koně.

6. zastavení – vpravo od Kobylího potoka až k truhláři Seidelovi (kříž)

7. zastavení – kolem chudobince. Boží muka, zpátky ke kostelu, kde byl předán kříž. Všichni jezdci šli do kostela, aby uctili závěr jízdy v modlitbě. – Moji milí Karlovičané, když sledujeme cesty, které jezdci absolvovali, vidíme naši milou vlast ze všech stran, obklopenou lesy a loukami, s hezkými domy a vilami, to ožívá leckterá vzpomínka, kterou nemůžeme

zapomenout. Češi asi zničili všechny křížové cesty, boží muka, kapličky a další, ale našeho Pána Boha nám vzít nemohou (Escher 1985, str. 169).

K dalším zvyklostem patřil šmigrust, střelení z kanonů o Velikonocích nebo o dožínkách. V době masopustu byly pořádány plesy, které sloužily obecně prospěšnému účelu.

2.11 Historický vývoj do druhé světové války

První světová válka si vyžádala 36 obětí z řad obyvatelstva obce. Skončila rozpadnutím Rakouska – Uherska a porážkou Německa a jeho spojenců. Dne 28. října 1918 byla zřízena Československá republika. Místní obyvatelé, téměř všichni Němci, nesli trpce tuto skutečnost a velmi těžko se vžívali do nových poměrů. Předstírali loajalitu ke státu, ve kterém žili, aby při první příležitosti mohli základy státu podkopat. Při tom se vždy dožadovali veškerých svobod a práv od národa, který po staletí utiskovali (Kronika obce 1945-1954, str. 268).

V roce 1918 byla v obci zřízena první četnická stanice a roku 1920 byl v obci zaveden elektrický proud a zřízeno veřejné osvětlení.

Kolem roku 1933 začala skrytá i zjevná podvratná činnost Němců proti československému státu a jeho celistvosti. V letech 1937 – 38, kdy došlo k podepsání Mnichovské dohody, se zvyšovala.

Na jaře roku 1937 byla zahájena stavba pevnůstek – řopíků (příloha č. 8) - kolem Karlovic, která byla ukončena v následujícím roce, ale opevnění bylo vydáno Němcům bez boje.

Dne 24. 9 1938 byla vyhlášena všeobecná mobilizace záložních vojsk, již většina zdejších německých obyvatel neuposlechla a mnozí uprchli do Německa. Dne 26. 9. 1938 bylo v obci pro nepokoje obyvatelstva vyhlášeno stanné právo.⁹

7. 10. 1938 v 5 hodin ranní opustila Československá armáda obec Karlovice, v 8 hodin přeletěla nad obcí německá letadla a 8 hod. 30 min. téhož dne byla obec Karlovice již obsazena německým vojskem. Obyvatelstvo jásalo, provolávalo slávu německé říši a jejímu vůdci

---

⁹ Stanné právo – mimořádné opatření státní moci v oblasti trestního práva, kdy se ve výjimečných případech, např. válka omezí některá občanská práva za účelem odstrašení od páčání zločinu

Ad. Hitlerovi, který ve 14 hod. projel se svou družinou obcí k Vrbnu. Byla provedena okupace pohraničního území Československa (Kronika obce 1945-1954, str. 268).

Podle výsledků sčítání lidu konaného 17. května 1939 bylo zemědělské a lesní hospodářství v Karlovicích rozčleněno na 53 hospodářství o rozloze 0,5 až 2 hektary, 25 hospodářství o rozloze 2 až 5 hektarů, 25 hospodářství o rozloze 5 až 20 hektarů a 2 hospodářství o rozloze více než 100 hektarů. 22,9 % z celkového počtu obyvatel se zabývalo zemědělstvím a lesním hospodářstvím, 48,6 % obyvatel se zabývalo řemesly a průmyslovou výrobou. Přestože se největší část lesů kolem Karlovic nacházela na katastrálním území sousedních vesnic, byly tu tři lesní úřady: Lesní úřad knížete z Lichtenštejnu, Lesní správa městských lesů Krnov a Lesní úřad Německého řádu. Městské lesy Krnov se rozkládaly na obecním pozemku Starých Purkartic - 410 hektarů a Nových Purkartic - 384 hektarů.

O tom, co se v obci dělo od roku 1938 až do roku 1945, se zachovalo jen málo zpráv. Válka vyčerpávala síly všech obyvatel obce a také nebyl přístup ke konkrétním pramenům. V obci bylo během války mnoho polských zajatců, kteří zde pracovali v lesích. V budově č. p. 57 - Sokolovně byli ubytováni zajatí Angličané a ve škole byli ke konci války ubytováni zajatí Italové. Obec byla zaplněna uprchlíky z německých měst, kteří zde hledali útočiště. Demoralizovaná německá vojska opustila obec v noci ze 4. na 5. května 1945. Zanechala v obci 5 těžce raněných vojáků. O tom, jaké poměry vládly v německé armádě, dokládá zpráva, že v obci byli před odchodem vojska zastřeleni dva němečtí vojáci, kteří již nechtěli bojovat za svého vůdce. Jednotky Rudé armády vstoupily do Karlovic dne 8. května 1945 dvě hodiny po půlnoci. V obci se však nezdržovaly a pokračovaly dále. V prozatímním revolučním národním výboru byli i místní obyvatelé německé národnosti. Veřejný pořádek v obci udržovala první československá tanková brigáda a partyzánský oddíl Rudá Morava z Kroměříže (Kronika obce 1945 – 1954).

Dopis – psán v Karlovicích, dne 20. 1. 1941 – dopis z vlasti č. 5 od místní skupiny NSDAP¹⁰ Karlovice

..... Každé dítě příslušníků wehrmachtu obdrželo i letos opět 8 marek na Vánoce, peníze byly proplaceny 5. 1. toho roku .....

..... Z války nevidíme ani neslyšíme prakticky nic, zásobování je zajištěno, ztráty na lidských životech zatím nejsou, a tak jde život ve svých obvyklých kolejích. Jen týdeníky

---

¹⁰ Nationalsozialistische deutsche Arbeiterpartei Národně socialistická německá dělnická strana (fašistická strana)

v kině nám ukazují těžký boj, který je potřeba vyhrát, který nám ale také dokazuje údernou sílu našeho wehrmachtu a naplňuje nás důvěrou.....

..... V lázeňském domě se od začátku října nacházejí Němci přesídlení z Besarábie (příloha č. 9). Jsou to dobří lidé a čekají jen na to, aby dostali ornou půdu. Kde se jim naskytne práce, pustí se do ní a mnoho vykonají. V lázeňském domě byly ubytovány povětšinou ženy s dětmi a staršími lidmi, pro mladé německé muže byl připraven sál paní Hedwigy Reichelové.

..... Zajatecký tábor v hotelu koupaliště nadále existuje a pravděpodobně ani nebude do regulace Opavy stržen. Asi 20 zajatců (Ukrajinci) již bylo propuštěno do civilu a pracuje u Státní správy lesů jako lesní dělníci. Obývají společně jednu místnost někdejšího Konsumu v Nových Karlovicích. Nyní by chtěli být do civilu propuštěni i ostatní zajatci, což bylo ovšem vojenskou správou z jistých důvodů zapovězeno. Jestliže tito zajatci již předtím málo pracovali, nedělají teď, co jsou někteří z nich v civilu, už skoro vůbec nic (Escher 1985, str. 185).

2.11.1 Sudety

Pojem Sudety je známý nejen z pohledu historického významu, ale i zeměpisného významu. Název Sudety pochází zřejmě z keltštiny a znamená „les divokých sviní“. Keltská sídla, oppida, dosáhla na našem území největšího rozmachu ve 2. a 1. stol. př. n. l. Předpokládá se, že názvy z tohoto období přetrvaly s drobnou jazykovou mutací mezi obyvatelstvem až do doby římské říše. Po pádu Římské říše a v dobách stěhování národů upadly uvedené názvy v zapomnění. Znovu se název „Sudeta ore“ objevili až v 16. stol. Ve svém spise ho použil geolog a mineralog George Agricola pro označení českého pohraničního valu, zvláště Krušných hor, odkud pocházel. Dále Lužické hory, Jizerské hory, Krkonoše, Orlické hory a Jeseníky. V polštině termín **Sudety** označuje horské pásmo od Labského údolí až po Moravskou bránu. Ve třináctém století přicházeli do pohraničí Čech, Moravy a Slezska němečtí kolonisté, které zvali čeští králové. Nejvíce jich přišlo po třicetileté válce. Docházelo k poněmčování českých sídel, které vrcholilo během 18. a 19. stol. Tento proces podporovaly i nové zákony Rakouska-Uherska, které byly jen málo nakloněny českému národu. Ve 20. stol. byl název Sudety použit Němci pro pohraniční území. Němečtí poslanci vytvořili 29. 10. 1918 na severu Čech samostatnou provincii Deutschböhmen. O den později vznikla na severní Moravě Sudetenland a další na jihu Čech a Moravy. Do této oblasti patřila i obec Karlovice. Německé osídlení českého a moravského pohraničí, celého Slezska

a vznik německých komunit ve většině větších měst českého vnitrozemí, bylo chápáno jako germanizace, která trvala po několik generací.

Sudetenland na severní Moravě zahrnoval území zhruba o rozloze 6 543 km² s asi 650 000 obyvateli a centrem v Opavě. Ve 20. a 30. letech 20. století se termín Sudety (Sudetenland) začal užívat pro většinu pohraničních oblastí českých zemí (včetně Moravy a Slezska), kde žila v letech 1945-1946 početná německá menšina (zhruba 3 milióny osob). Termín, který nabyl územně politického obsahu, byl zneužit německými nacisty za podpory části německého obyvatelstva Sudet (zejména Sudetoněmecké strany, SdP) k rozbití demokratického Československa. Toto území bylo totiž od 10. století nikdy nezpochybněnou součástí Českého státu, resp. zemí České koruny. Po Mnichovské dohodě z roku 1938 bylo jako Sudety označováno veškeré území, které bylo pod nátlakem velmocí odstoupeno hitlerovskému Německu. Po vytvoření Protektorátu Čechy a Morava se podle rozhodnutí Adolfa Hitlera z dubna 1939 větší část území Sudet stalo územně správní jednotkou Třetí říše a zahrnovalo oblast od Domažlicka po Moravskou Ostravu s centrem v Liberci, kde měl sídlo říšský župní správce Konrad Henlein.

Po porážce nacistického Německa bylo veškeré odstoupené pohraniční území vráceno zpět ČSR a zároveň na základě Postupimské dohody vítězných velmocí z roku 1945 byla drtivá většina německého obyvatelstva odsunuta zpět do Německa. Sudetskými Němci byli označeni němečtí obyvatelé, kteří na našem území žili od 13. stol. (Sudety [online]).

Obr. 10: Mapa Česka s vyznačením sudet

Zdroj: (Sudety. 2008 [online])

2.12 Historický vývoj od roku 1945 – 1989

Obec Karlovice byla až do roku 1945 více než z 99 % německá, po odsunu Němců se poměr obyvatelstva výrazně změnil ve prospěch Čechů. Odsun Němců začal v Karlovicích v říjnu 1945. Tehdy se dobrovolně do Německa vystěhovalo 47 Němců. Dne 22. 5. 1946 bylo odsunuto 300 Němců nejprve do sběrného tábora v Bruntále, odtud pak do Německa. V červenci 1946 dalších 293 osob a v srpnu téhož roku postupně ve třech odsunech opustilo Karlovice 660 obyvatel německé národnosti. V září byly provedeny další dva odsuny, při nichž bylo vystěhováno 360 Němců. Odsun byl ukončen v říjnu a v Karlovicích zůstalo k 31. prosinci 1946 asi 51 osob německé národnosti, včetně osob ze smíšeného manželství. Dále specialisté v závodech a jejich příslušníci, osoby, které dostaly příslib československého státního občanství a rakouští státní příslušníci.

V poválečném období došlo v rámci osídlování k novému příchodu obyvatel. Vedle Čechů a několika Němců, kteří nebyli odsunuti, to byli Slováci, Maďaři, Bulhaři, Rumuni, Volyňští Češi, Ukrajinci a rodiny, které přicházely z Řecka. V obci zůstávali repatriovaní vojáci Rudé armády, přicházeli sem lidé, kteří ztratili za války své domovy a mladí osídlenci za účelem založení nové rodiny. Začalo se pracovat na zlepšení vzhledu obce, opravovaly se silnice, zavádělo se osvětlení (Kronika obce 1945 – 1954).

V roce 1947 dochází k uzavírání některých závodů – papírna Otto Bartsch, pila Herman Böhm, pila Rudolf Muhr. Ke konci roku 1947 má obec Karlovice 1050 obyvatel. Čechů a Slováků 969, Poláků 5, Rusů 5, Bulharů 12, Rumunů 7 a Němců 52.

V roce 1949 byla zrušena stanice Národní bezpečnosti a posádka stanice byla převelena do Vrbná. Obec od toho roku spadala do obvodu stanice Národní bezpečnosti ve Vrbně.

V roce 1952 zaniká v Karlovicích ředitelství státních lesů a přechází do průmyslového sektoru. Dostává název Pradědský lesní průmysl, jehož ředitelství bylo v Bruntále.

Obchody a živnosti přecházejí ze soukromých rukou do socialistického sektoru. V roce 1953 se veškeré obchody koncentrují pod jednu správu „Jednota“ (Kronika obce 1945 – 1954).

Přišla léta poznamenaná socialismem, sjezdy KSSS i KSČ, které ukazovaly světu, že socialismus a jeho výstavba překročily rámec jedné země a že se stal světovou a mocnou soustavou, kterou nelze přehlížet. Z tohoto pohledu byl každý rok úspěšný v zajišťování míru a pokojných podmínek pro budování socialistického státu. Kulturní činnost byla orientována k významným politickým výročím a událostem, jakými byly oslavy Vítězného února,

Mezinárodního dne žen, oslavy májových dnů, osvobození naší vlasti Sovětskou armádou, oslavy Slovenského národního povstání a Velké říjnové socialistické revoluce. Komunistická strana stále upevňovala své postavení. Snažila se a získala na svou stranu většinu občanů. Pod jejím vedením se plnily náročné úkoly, zlepšovaly pracovní podmínky a životní prostředí v obci. Karlovice se staly vyhledávaným rekreačním střediskem, kam se sjížděli pracující z celé republiky za podpory ROH (Revoluční odborové hnutí).

Přesto docházelo, v porovnání s dřívějšími léty, k poklesu počtu obyvatel. Převážně mladým lidem nevyhovovala stávající bytová situace a nabídka zaměstnání. Odcházeli za bydlením i zaměstnáním nejen do blízkého Vrba pod Pradědem, které bylo v 80. letech jedním z nejprůmyslovějších měst v regionu, ale i mnohem dál (Kronika obce 1955 – 1978).

2.13 Historický vývoj od roku 1989

Listopadové události roku 1989 sledovali občané v obci většinou prostřednictvím sdělovacích prostředků a z části zapojením do manifestačních stávek podporujících novou politiku v našem státě. Změna celkové situace v obci probíhala většinou rychle, jen v některých případech pomaleji. U občanů pokročilejšího věku převládalo ortodoxní myšlení vlivem působení předešlého systému.

V roce 1990 se konaly první svobodné volby, ke kterým se v obci dostavilo 76,3% oprávněných voličů. To ukazovalo na jistou demokratičnost, kdy byla voličům dána možnost volit a nebyli k tomu nuceni. Po těchto volbách nastaly komplikace. Zvolení zástupci KSČ (Komunistická strana Československa) a s nimi i jejich zástupci se vzdali svých mandátů, tím nebyly splněny zákonné podmínky a volby se musely opakovat. Díky tomu byla obec zmíněna v okresních i krajských novinách a dvakrát se objevila v televizi v rámci ostravského vysílání. Nové volby proběhly 16. 2. 1991.

Řada zájmových organizací zrušila svou činnost, volila si jiné pojmenování. Některé organizace si však ponechaly původní název i činnost, kterou vykonávaly doposud. Proběhly změny ve školství, kultuře i v poskytování služeb, podnikaly se kroky k uskutečňování privatizace (Kronika obce 1979 – 2001).

V listopadu 1990 dochází k významné změně v organizační struktuře závodu UP (Umělecký průmysl) Bučovice. Závod se nachází v bývalé pile J. Schmidta, později národní podnik Svít – Karlovice a od roku 1951 UP – závody Karlovice. Pracovalo zde 88 karlovických občanů a průměrný plat pracovníka za rok 1990 činil 3 024,- Kč. Nástupcem závodu se stává státní podnik Umělecký průmysl a nábytkářské prodejna (UPNP) Krnov.

V roce 1994 závod uvedl do provozu novou moderní halu. Roku 1995 došlo k uzavření tohoto největšího průmyslového závodu v Karlovicích. Pracovalo zde 60 zaměstnanců. Výroba byla přesunuta do Krnova a po čase zanikla úplně. O práci tak přišli lidé, kteří nebyli zvyklí nepracovat. Práci si ve zdejším kraji hledali s velkými obtížemi.

Problémy nastávají i u rekreačních zařízení. Dochází k rozpadání společností, jejich přejmenování. Závodní rekreační zařízení mají ekonomické a finanční problémy. V následujících letech dochází k uzavírání rekreačních středisek. V roce 1995 rekreační středisko Elton a hotel Hubert. Kulturní dům byl vrácen restituentům a po povodních v roce 1997 musel být roku 2011 zbourán. Majitel o něj bohužel nejevil zájem. Na jeho místě je dnes vybudován sportovní areál. Některá uzavřená střediska musela na své otevření a úpravu čekat několik let.

K 31. 12. 1995 bylo na úřadu práce evidováno 36 občanů jako nezaměstnaných. Procento nezaměstnaných činilo 6,37 a převyšovalo okresní průměr.

Nelze říct, že by tyto negativní události nějak zvlášť poznamenaly život našich občanů (Kronika obce 1979 – 2001, str. 366).

V roce 1991 proběhlo v kulturním domě první setkání rodáků a krajanů, které mělo přispět ke zlepšení česko – německých vztahů. O rok později financovali němečtí krajané žijící v zahraničí opravu areálu evangelického hřbitova spolu s kapličkou.

V domě ze 17. století, který je chráněn památkovým úřadem, bylo zřízeno muzeum. Expozice je částečně orientována na těžební činnost. Obecní úřad nechal v roce 1993 vytisknout pohlednice Karlovic, které byly první od roku 1948.

Roku 1997 postihla obec jedna z největších povodní. V pátek 4. července přšelo, jako každý jiný den. Déšť postupně nabíral na síle a ustal až ve středu 9. července. Srážkové úhrny překročily hranici 400mm/m². Hladina řeky stoupla asi o pět metrů, vylila se z koryta a zaplavila větší část vesnice. Některá místa byla zaplavena stálou přívalovou vlnou. Vodní živel odnášel stromy, ploty a domy. Obyvatele ze zaplavených částí evakuovaly vrtulníky a malé děti odvážely do Bruntálu. Část vesnice byla odříznuta od přístupové cesty. Zásobování bylo v prvních dnech zajišťováno také pomocí vrtulníků. Elektřina byla obnovena po čtrnácti dnech. Voda si vzala 9 obytných domů, 5 rekreačních objektů, mosty, cesty, železniční trať a jeden lidský život. Ihned po povodni se začalo s odstraňováním škod. Na pomoc přijela i armáda, studenti, humanitární pomoc přicházela z celé republiky. Ještě několik let se Karlovice vzpamatovávaly z následků povodně (příloha č. 10).

Koncem devadesátých let se obec věnovala budování turistických a cykloturistických tras. Proběhlo slavnostní otevření obnoveného mostu. Při povodni byl zničen místní rozhlas

a k jeho obnově došlo až po roce 2012. Proto se začal vydávat Karlovický zpravodaj jako nepravidelná neprodejná tiskovina, která dodnes informuje o dění v obci. Obec byla zapojena do Programu obnovy venkova - projekt, který má pomoci hospodářskému rozvoji, zachování, obnově a údržbě venkovské zástavby. Je zde zahrnuta i ochrana a obnova kulturní krajiny (Kronika obce 1979 – 2001).

2.14 Historie správy obce

Správa obce byla spojena s „dědičným soudcovským stavem“. Byla to výsada jen určitých lidí, ale občané Karlovic byli s výkonem funkce tohoto úřadu spokojeni. Od roku 1754 k tomuto stavu a výsadám patřilo ještě právo na palírnu kořalky, pečení chleba a právo porážet dobytek. Panství knížete z Lichtenštejna se zavázalo k řádné správě a udržování pořádku v obci. Tento závazek se vztahoval i na dodávání dřeva, na právo prodávat pálenku a pivo. Pivo bylo vařeno v Nových Purkarticích a podléhalo měšťanskému pivovaru v Krnově (Kronika obce 1945 – 1954).

Místní část Purkratice (*Neu-Bürgersdorf*) se kolem roku 1680 nazývala „Kobylá“ (*Kobelsdorf*), neboť leží na břehu Kobylího potoka, který je přítokem Opavy. Původně to byla kolonie Starých Purkartic (*Alt-Bürgersdorf*), která se kolem roku 1700 osamostatnila a od roku 1849 tvoří místní část Karlovic. Místní část Obora (*Hegerhäuser*) se dříve nazývala „Myslivny“ (*Jägerhäuser*). Je nejvýchodnějším výběžkem Karlovic do údolí Kobylího potoka. Místní část Nové Karlovice (*Neu-Karlsthal*) vznikla kolem poloviny 18. století na bruntálském panském pozemku (*Bruntál = Freundenthal*). Proto patřila k Vrbnu pod Pradědem (*Würbenthal*), které je vzdáleno asi 5 km, ačkoli byla „srostlá“ s Karlovicemi. Teprve krátce před vypuknutím druhé světové války byla přičleněna ke Karlovicím (Escher 1985).

Obec Karlovice, ke které patřily Nové Purkartice, nesla dříve název "Staré Karlovice". Název Nové Karlovice postupně vymizel, ale i tak byl stále používán, třeba ve styku s nadřízenými úřady. Rokem 1911 starý název mizí a ustálil se název Karlovice. Usnesením obecního zastupitelstva v roce 1910 byly schváleny tyto názvy místních částí: Zadní Ves, Střední Obec, Přední Obec a Nové Purkartice.

Zajímavostí je, jak byla odstupňována některá povolání: byli to např. majitelé domků, rolník, malorolník, dělník za mzdu, dělník za polovinu mzdy, podomek a podobně. Tato označení vymizela roku 1861 a obyvatelé byli nazýváni podle svých skutečných zaměstnání a stavů (Escher 1985).

Karlovice samotné patřily od počátku ke krnovskému panství. Roku 1850 připadly nově vytvořenému okresnímu hejtmánství Krnov (*Jägerndorf*) a roku 1870 okresu Bruntál (příloha č. 11).

2.15 Architektura

Zástavba v Karlovicích se přizpůsobovala místním podmínkám. Domy byly stavěny většinou podél řeky Opavy a podél silnice. Jednalo se převážně o domy s tzv. okapovou orientací, tedy okapovou stranou přivrácenou k silnici nebo řece. Zejména v Zadní Vsi má zástavba roztroušený charakter

Typickou zástavbu tvoří v obci převážně „jesenický jednotný dům smíšeného komorochlévního typu. To znamená, že pod jednou střechou bydleli lidé i dobytek a měli zde také uskladněny potraviny a krmivo.

Jesenické domy mají obdélníkový půdorys převážně 1:2. Přízemí domů je kamenné nebo roubené, vždy omítané, okna a dveře dřevěné v dřevěné zárubni, okna tabulková, dveře kazetové s nadsvětlíkem. Krovová konstrukce leží přímo na pozednici, oddělující přízemí od štítu. Sklon střechy je 45° až 60°. Štít původních jesenických domů je vertikálně bedněný s okny nebo dvířky na seno, v horní části opatřený kabřincem s datováním, nebo čtvrtvalbou nad hlavní fasádou domu. Některé štíty jsou rozděleny ještě další podlomenicí, ukazující na patra podkroví. Střecha je sedlová s valbou krytá břidlicí, do poloviny 19. století dřevěným šindelem, který se na většině střech pod břidlicí dochoval.

Samostatný fenomén představuje kompozice složená z jednotného domu a výminku, spojených středovým okapem.

Výrazným prvkem zástavby v Karlovicích jsou stavby z 1. poloviny 20. století z doby rozkvětu lázeňství a průmyslu. Kromě lázeňských a hotelových budov jsou to zejména obytné domy zastupující tzv. Heimatstil¹¹ z 30. let 20. století. Zajímavé jsou historizující styly a technické stavby z konce 19. a počátku 20. století. K těm patří např.: Zemský dvůr, mlýn, sušárna a ledárna (příloha č. 12) (Staré časy a architektura. ACTAEA [online]. 2010 [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://m.taggmanager.cz/2597>).

---

¹¹Heimatstil – styl domoviny. Vychází z architektonických stylů 2. poloviny 19. století. Směřoval k rurálním a rustikálním formám v návratu drobných venkovských sídel. Znamenal cílený návrat k tradičním hodnotám lidového umění. Počátky jsou v romantické švýcarské architektuře.

2.16 Současnost

Dnes Karlovice spadají do vrbenského mikroregionu. Řešené území s místními částmi Karlovice, Nové Karlovice, Zadní Ves, Adamov a Nové Purkartice zaujímá rozlohu 2 163 ha. Více než 90 % obyvatel žije kompaktně v údolí okolo řeky Opavy. Malá část obyvatelstva žije na samotách nebo na svazích.

V Zadní Vsi, která byla převážně rekreační oblastí, vyrůstají nové rodinné domy, protože mladí lidé v obci zůstávají, budují své domovy, rodí potomky.

Je opravena základní škola, silnice přes celou obec, bylo vybudováno prostranství u rekreačního střediska IRIS, opravená autobusová zastávka a posezení s výsadbou růží a vodní pumpy pro osvěžení nebo umytí v horkých dnech pro turisty i místní obyvatele. Z evropských dotací byl opraven hotel Slezan, dnešní Obecní dům Slezan. Pro občany je zde společenský sál, posilovna a knihovna.

Život v obci se rozvíjí, sportovci zde mají zázemí, je zde nový hasičský sbor, který dosahuje dobrých výsledků, vychovávají si mládež, zúčastňují se kulturních akcí.

Po opravě chodníků a veřejných prostranství bude obec ještě hezčí a bezpečnější. Buduje se cyklostezka, která spojí místní obce. Opět se začíná rozvíjet kultura a kulturní akce, různé společenské události, jako jsou plesy, zábavy pro dospělé i pro děti, Dny obce, Karlovická kosa atd, které tu po zrušení obecního kulturního domu nebylo kde pořádat.

Pro zkvalitnění služeb zde bude i informační středisko, které bude sloužit nejen rekreantům a turistům, ale i místním občanům. Občané si zvelebují své domovy i okolní prostranství a tak přispívají k obnově obce a životu v ní.

3 HISTORICKÉ OBJEKTY

3.1 Škola

Karlovice patří k obcím, které vznikly později. Od roku 1650 do roku 1720 zde byly jen železářny, které náležely knížeti z Lichtenštejnu. Po povýšení na obec Karlovice, začal vzrůstat počet obyvatel. S přibýváním různých řemesel a menších podniků, přibývalo nejen pracovníků, ale i dětí. Proto byl v roce 1763 zřízen i „duchovní stánek“ pro děti. Do té doby neexistovala v obci žádná veřejná obecná škola. Výuku psaní a četní poskytovali soukromí, světem vandrující tovaryši - řemeslníci. Výsledky učení však nebyly dostačující.

V roce 1763 přichází první studovaný učitel **Johan Streit z Dlouhé Vsi** (Mährisch Langendorf) a začal v obci s výukou. Vyučování bylo pro všechny děti a vyučovalo se v bytě učitele, v domě č. p. 118. Početně se začaly Karlovice rozrůstat a brzy tato „školní místnost“ přestala vyhovovat. Za pomoci knížete Lichtenštejna a obce byla v roce 1780 postavena nová škola č. p. 157. Nad touto školou převzal patronát sám kníže. Listina, která dokazovala patronát knížete, se ovšem nedochovala. Učitel bydlel v budově školy. Za výuku se platilo školné, které představovalo 2 groše týdně, nebo jeden a půl krejcaru za dítě. Vedle tohoto školného měl učitel ještě přidělenou parcelu č. 825 o výměře 150 sáhů¹² půdy a malou zahrádku na pěstování zeleniny. Ta byla hned vedle školy. Kníže Lichtenštejn věnoval později škole k užívání vrchnostenský pozemek na parcelách č. 123-124 a 127 o výměře 1165 sáhů. V roce 1773 byl učitel Streit přeložen do Krasova (Kronsdorfu). Na jeho místo nastoupil nový učitel ze Světlé (Lichten) **Josef Maier** a působil zde až do své smrti roku 1828. Poté se stal učitelem syn prvního zdejšího učitele **Josef Streit**, který učil v Krasově. V roce 1839 odešel na Moravu, ale zemřel v Brně, v ústavu pro nervově choré. Po jeho odchodu nastupuje 6. listopadu 1839 na jeho učitelské místo **Alois Englisch**. Školní budova č. p. 157 byla postavená ze dřeva a časem se stala neobyvatelnou. Prostorově nedostačovala pojmout všechny školní děti. Byla tedy zahájena stavba nové školy, na kterou byly použity základy č. p. 114. Stavba pokračovala za finanční podpory „vyššího patrona“, který nebyl nikde jmenován, ale hradil veškeré odborné práce. Vrchnost dodávala potřebný materiál a obec pak ruční a potažní práce. Nová škola byla postavena přibližně za 5800 zlatých (Escher 1985).

V roce 1871 se oddělila, podle předpisu okresní školní rady ze dne 29. listopadu 1871 č. j. 978, místní protestantská obec od obecní školy. Pro novou školu odkoupili dům č. p. 11 v Nových Karlovicích. Školu navštěvovalo 40 žáků, které vyučoval soukromě nekatolický

---

¹² Sáh je historická délková míra odvozená od rozpětí rozpažených rukou dospělého člověka.

učitel. Po zavření školy v roce 1920 navštěvovali žáci obou vyznání obecnou lidovou školu. Budova bývalé evangelické školy byla používána jako modlitebna. O šíření evangelické víry v oblasti horního toku řeky Opavy se velice zasloužil karlovický učitel **Paul Piesch**. Také on musel roku 1946 opustit svou vlast a zemřel roku 1947 v pozhnaném věku v Haidmühle v Bavorském lese (Escher 1985).

Od roku 1820, kdy začal působit pomocný učitel, byla škola dvoutřídní. Od roku 1763 do třicátých let 20. století působilo na škole 47 učitelů, 14 učitelek, 2 faráři jako učitelé, 1 učitelka ručních prací, 14 farářů jako učitelé náboženství a 4 evangeličtí učitelé náboženství. Dvoutřídní škola byla výnosem ze dne 2. února 1883 rozšířena na trojtřídní. Po roce 1900 se musely v mnoha obcích v okolí Karlovic stavět nové školy. I škola v Karlovicích neodpovídala požadavkům doby, proto byla obec zemským úřadem vyzvána, aby postavila novou obecnou školu. Přestože stavba školy měla podporu státu, knížete Lichtenštejna, Řádu německých rytířů a mnohých dalších úřadů, museli i obyvatelé obce nést velkou část nákladů. Obyvatelstvo Karlovic bylo převážně složeno z malých živnostníků, lesníků a továrních dělníků, kteří za prací docházeli do Vrba nebo Pochně. Velká část z nich byla proti stavbě nové školy. Tehdejší obecní zastupitelstvo dalo návrh, aby část nákladů na stavbu vzala obec na sebe. Zástupci sociálních demokratů však tento návrh zamítli. Proti stavbě školy se protestovalo i na schůzi obyvatel obce, a tak k realizaci této stavby nedošlo.

Z podnětu tehdejšího řídicího učitele a dlouholetého obecního tajemníka Rössnera byla schválena delegace, která byla složena ze starosty Moritze Herdina, Aloise Reichla a samotného učitele **Rössnera**. Delegace byla vyslána ke knížeti z Liechtenštejnu, aby mu vylíčila finanční situaci obce a poprosila jej o podporu při výstavbě školy. Kníže přislíbil účast pod podmínkou, že stavební plány vypracují jeho architekti. Když byly plány hotové, byly také schváleny obecní radou. Kníže si přál začít se stavbou co nejdříve. Představitelé obce se domnívali, že veškeré náklady na stavbu školy uhradí kníže. Když se dozvěděli, že tomu tak nebude, byl starostou obce sepsán dopis, který oznamoval, že Karlovice mají školu, která prozatím vyhovuje veškerým požadavkům. Zájem na stavbě nové školy měli podle tohoto dopisu jen řídicí učitel Rössner a někteří řemeslníci. Kníže se tedy přestal o další průběh stavby zajímat (Escher 1985).

V následujících letech počet obyvatel vzrůstal a tím i počet dětí. Z vyšších úřadů neustále přicházela výzva k postavení nové školy. Po volbách v roce 1912 bylo rozhodnuto školu postavit, jakmile budou prostředky. Řídicí učitel Rössner, člen obecního zastupitelstva, dohlížel na finanční záležitosti. Na základě nové žádosti, která byla předložena knížeti

z Lichtenštejna, přispěl obci na stavbu částkou 20 000,- korun rakouských. Dále obec obdržela příspěvek 13 000,- korun rakouských od zemského úřadu. S hrubou stavbou se začalo v roce 1913. Veškeré stavební práce a úpravy byly ukončeny v roce 1914 a budova mohla být předána do užívání. Patřila k nejkrásnějším v celém okrese. Pět učitelů a dvě učitelky zde předávali své znalosti přibližně 200 žáků. Otevření školy poznamenal začátek 1. světové války. Ve škole zůstali jen učitelé staršího věku. Učitelé, kteří byli povoláni do války, se začali po skončení války vracet domů. Proto byl ve školním roce 1918 – 1919 opět k dispozici početný učitelský sbor. Vedení školy se ujal **Adolf Brück** (Escher 1985).

Připojení k Říši a začínající válka v roce 1939 přinesli změny v obsazení učitelského sboru. Po skončení 2. světové války předal Adolf Brück školu s pověřením místní správní komise prvnímu českému učiteli **Františku Vinklárkovi**, který přijel do Karlovic v neděli 2. září 1945 (příloha č. 13).

V prvním poválečném roce se zápis dětí do školy uskutečnil 3. září 1945. Týkal se pouze českých dětí a dětí ze smíšených manželství. Bylo zapsáno 22 žáků: 9 chlapců a 13 děvčat. Podle postupných ročníků byly zapsané děti rozděleny do dvou tříd. Dne 4. září téhož roku byl proveden pro kontrolu zápis německých dětí, kterých bylo zapsáno 270. Dětem německé národnosti však nebyla návštěva školy vládou povolena. Při slavnostním otevření obecné školy, 9. září 1945, se vybralo pro potřeby školy 1. 700,- Kč. Ve stejný den se přistěhovala druhá učitelská síla, manželka stávajícího učitele, **Anna Vinklárková**. Dne 15. září se konala první učitelská konference, na které Místní správní komise darovala škole rozhlasový přijímač. Žáků neustále přibývalo a k 31. 10. 1945 vzrostl jejich počet na 36. Protože v místě školy nebyl žádný český kněz, byl učitel Vinklárek na vlastní žádost ustanoven dekretem arcibiskupské konsistoře v Olomouci laickým katechetou římsko - katolického náboženství (Kronika školy 1945 – 1960).

Na ustavující schůzi rodičovského sdružení byl jednomyslně přijat návrh, aby budova Obecné školy v Karlovicích nesla čestný název se jménem básníka Jiřího Wolкера. S rodiči tohoto básníka bylo zahájeno jednání o povolení k čestnému pojmenování. Rodiče spolu se svým souhlasem zaslali škole i několik děl Jiřího Wolкера. Školní rok 1947 / 48 byl zahájen již ve třech třídách se 105 žáky. V prvních dnech docházely již potřeť do karlovické školy i děti z Adamova (Kronika školy 1945 – 1960).

V únoru roku 1948 se politické změny ve vládě dotkly i karlovické školy. Po celé zemi byly zřizovány tzv. akční výbory a stejně tomu bylo i v Karlovicích. Do učitelského akčního výboru byl zvolen i učitel Vinklárek, ale ještě před ukončením činnosti tohoto výboru se členství vzdal. Možná i z tohoto důvodu byl předvolán před zvláštní komisi a nařčen

z nesmyslných a překroucených přestupků. I s manželkou, učitelkou, byli přes jejich nesouhlas přeloženi na jinou školu. Od 1. 4. 1948 byl jmenován správcem školy **Antonín Juřica**. Politické smýšlení a názory některých členů komunistické strany v obci se stále více dotýkaly i dění ve škole. Dosavadní ředitel školy podal po jednoročním pobytu v Karlovicích žádost o přeložení do vnitrozemí a podal stížnost na Okresní školský výbor. Důvodem bylo neoprávněné a nepodložené obviňování a napadání učitelské práce. Stížnost byla řádně zapsána, ale zůstala nevyřízená. Výsledkem bylo přeložení dosavadního ředitele na jinou školu a do Karlovic byl přidělen jako ředitel **Václav Ordelt** (Kronika školy 1945 – 1960).

Ve školním roce 1953 / 54 byla v Karlovicích podle rozhodnutí Okresního národního výboru (dále jen ONV) v Bruntál zřízena osmiletá střední škola a tím se tato škola stala střediskem pro žáky z přidružených obcí - Pochně, Široké Nivy, Skrbovic a Kunova. V hlavní budově školy bylo jen šest učeben. Během hlavních prázdnin se začalo s opravou staré školy u kostela, kde měly být k dispozici tři učebny. Pro nedostatek materiálu a potřebných řemeslníků se oprava protáhla. Vyučování v adaptované škole bylo zahájeno až 15. října. Do té doby probíhalo vyučování II., III. a IV. postupného ročníku v odpoledních směnách. První třídy byly sloučeny v jednu a jejich třídy byly prozatím umístěny do malého sálu sokolovny. Počet žáků vzrostl na 235 dětí. Během října byla dána do provozu školní vývařovna. Žáci se zde stravovali za příspěvky, které byly stanoveny podle výše výdělků rodičů. Otevřena byla i družina mládeže, kterou navštěvovaly děti zaměstnaných matek a děti, které dojížděly vlakem. Ve školním roce 1955 / 56 se ředitelem školy stal **Vladislav Hanák** (příloha č. 14).

Politické události let 1968 – 69 ovlivnily nejen výsledky práce školy, ale i politické názory dětí. O tom, co se dělo na politické scéně, věděli učitelé spíše jen z doslechu. Pro učitele, kteří celá léta učili děti lásce k Sovětskému svazu a kteří věřili, že Sovětský svaz je jejich přítelem, ochráncem a spojencem, byl 21. srpen 1968 nečekanou ranou.

Novým ředitelem školy se stal ve školním roce 1970 – 1971 **Václav Rachůnek**. Od roku 1976 byla zavedena povinná desetiletá školní docházka. V lednu 1978 byla zahájena generální oprava hlavní budovy školy. V té době zde zůstaly pouze 8. a 9. třídy, ostatní ročníky byly přemístěny a jejich výuka byla organizována ve školní družině a v kulturním domě. Budovy školiček byly i nadále vytápěny pouze lokálně (Kronika školy 1945 – 1960).

V roce 1980 byl za pomoci rodičů kolem budovy ŠD (Školní družiny, dnes je zde pekárna) postaven plot, upraveny volné prostory a zabudovány průlezky a houpačky. V říjnu

navštívil karloveckou školu pplk. ing. Pelčák, kosmonaut, který se připravoval v SSSR k letu do vesmíru. Pro žáky připravil besedu.

Zahájení školního roku 1981 / 82 se konalo v nově vybudované tělocvičně, která byla slavnostně otevřena 29. 8. 1981.

Ve školním roce 1985 / 86 byla zahájena stavba školní jídelny. Do provozu byla dána v roce 1987 (Kronika školy 1979 – 1991).

K 1. 2. 1992 byl jmenován jako ředitel školy pan **Jaromír Kummer**, který působil na škole jako zástupce ředitele. V tomto školním roce byl otevřen 9. ročník s 15 žáky. Nastal problém s nedostatečným počtem učeben. Po jednání s Obecním úřadem (dále OÚ) a místními hasiči dostala škola povolení zřídit jednu třídu v hasičské klubovně. Po celý rok tam byla umístěna 5. třída a vyučující se během přestávek střídali (Kronika školy 1991 – 2001).

Od září 1992 uvažovali zástupci školy o získání určité samostatnosti v pracovně právních vztazích, ale především v ekonomické oblasti. Požádali tedy svého zřizovatele, OÚ v Karlovicích, o přiznání právní subjektivity. Po jednáních a schvalování se tak stalo k 1. lednu 1993. Zaměstnavatelem učitelů se stala škola, na které doposud pracovali. V tomto školním roce došlo k velké rekonstrukci školy. Opravy začaly na konci června. První etapa rekonstrukce začala výměnou celé střechy. Původní břidlice byla nahrazena trvalejší krytinou - bonským šindelem. Tři učebny v přízemí se přepažily a tím vznikly dva kabinet pro školní sbírky pomůcek a nová ředitelna. Z bývalé ředitelny vznikla kancelář pro administrativní a hospodářskou pracovníci. Celou akci podporoval a finančně pokryl OÚ Karlovice.

Stavební úpravy v rámci druhé etapy rekonstrukce hlavní školní budovy začaly v červnu 1994. Jednalo se o vestavbu nových učeben v půdních prostorách. Práce na úpravách probíhaly celé dva měsíce hlavních školních prázdnin. Kolaudace a předání se uskutečnilo koncem srpna 1994. Škola tak získala z půdních prostor čtyři nové učebny. Původní dřevěné trámy zůstaly zachovány. Dvě budovy školiček si vzal OÚ Karlovice ke svému užívání.

Dne 30. listopadu 1995 byla škola zaregistrována do sítě škol jako Základní škola Karlovice.

Události 17. listopadu 1989 významně zasáhly do života naší společnosti. Skončilo období diktatury jediné politické strany, došlo k uvolnění politických poměrů, což se odrazilo i v práci učitelů. Rok 1990 byl rokem zásadního přelomu. Bylo přijato mnoho nových zákonů. Školství prodělávalo určité změny, které se nejvíce projeví při výuce. Byly zrušeny některé nevyhovující učebnice, další učebnice byly doplněny a osnovy upraveny. Úplnou obměnou

prošel zejména dějepis, zeměpis, občanská a literární výchova. Změnilo se oslovení učitelů, ze „soudruhu, soudružko“ na „pane, paní,“

V pátek 4. 7. 1997 postihla Karlovice ničivá povodeň. Nevyhnula se ani škole. Zaplavený byl celý suterén, dílny, kotelna a sklad učebnic. Když voda opadla, byl ředitelstvím školy okamžitě organizován úklid budovy a okolí za pomoci vojáků, pracovníků školy, studentů, kteří přijíždějí pomoci z různých koutů republiky. Velkou pomoc poskytlo Střední odborné učiliště z Chomutova, které nabídlo a zdarma provedlo odborné stavební práce. Žáci učiliště pod vedením mistra odvedli za dva týdny kvalitní a rychlou práci na opravě budovy školy, omítání stěn, betonování podlah, vsazování oken a dveří. Díky pomoci všech zúčastněných při odklizení škod, které napáchala voda, byla škola připravena 1. září 1997 k zahájení nového školního roku.

K 1. 9. 2000 odešel ředitel školy pan Jaromír Kummer do předčasného důchodu. Na základě konkurzního řízení se ředitelkou školy stala **Mgr. Kristina Hrbáčová**, která působila na škole jako zástupkyně ředitele. Během prázdnin přešla škola z rozpočtové na příspěvkovou organizaci.

V září 2000 byla na školu zaváděna výpočetní technika. Byla upravena místnost učitelské knihovny na počítačovou učebnu. Počítače byly zakoupeny z prostředků OÚ a z činnosti školy. Byly nainstalovány výukové programy a počítačová učebna byla maximálně využívána jak v rámci výuky žáků, tak i ve vzdělávání pedagogických pracovníků (Kronika školy 1991 – 2001).

Od 1. 8. 2004 se stává ředitelkou školy **Mgr. Hana Vitásková**. V době jejího působení na pozici ředitelky prošla škola mnoha změnami, které se týkaly úprav budovy a zlepšení materiálního vybavení učeben, ale také zázemí učitelů a žáků. Mimo jiné byla vyměněna stará okna za plastová, jedna ze tříd byla upravena na hudební učebnu, byl otevřen školní bufet, ve kterém si žáci i učitelé mohli zakoupit pečivo z místní pekárny, ovoce a jiné potraviny. Do výuky bylo zařazováno projektové vyučování. Škola se více zapojila do kulturního života v obci pořádáním akcí pro veřejnost. Mezi ně patřilo např. Uspávání broučků, Papučový bál, školní Akademie.

V květnu 2011 se stává novým ředitelem **Mgr. Bc. Rostislav Němec**, který pokračuje ve zvelebování školního areálu a vnitřního vybavení školy. Díky jeho přehledu a dobré orientaci na poli získávání finančních prostředků z dotací ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a evropských fondů, se škola zapojila do mnoha projektů, které přispěly ke zlepšení vybavení školy a tím k možnostem pedagogů uskutečňovat kvalitnější výuku

a soustředit se na efektivnější rozvoj vzdělávání. Škola se stala výraznou ozdobou obce díky zviditelnění její činnosti v rámci obce i kraje.

*Obr. 11: Škola 2015
Zdroj: (Vlastní fotografie)*

3.1.1 Živnostenská pokračovací škola

Z podnětu předsedy společenstva pana Aloise Reichela st. byla svolána veřejná schůze „Společenstva různých řemesel“ v Karlovicích, ve věci zřízení pokračovací školy pro další vzdělávání. Úvodem bylo všechno to, co se od výuky mladých řemeslníků očekává, vysvětleno. S vysvětlením vystoupil také řídící učitel obecné školy (Volksschule) nebo jak zní překlad z němčiny “lidové školy“, Josef Blaschke. Dále pak vystoupil předseda společenstva a podal výklad o důležitosti školy a po vyslechnutí všeho toho, co má být ku prospěchu těch nově se učících, byl návrh na zřízení školy jednomyslně přijat. Slavnostní otevření následovalo dne 1. února 1903 za proslovu představeného obce, předsedy společenstva řemesel a předsedy školního výboru - rady pana Ferdinanda Bartsche. Řemeslnickým učňům a později i děvčatům se tak dostávalo potřebné výuky a škola působila blahodárně pro řemesla a obchod. Během první světové války byla škola uzavřena. Od školního roku 1919/20 výuka na této škole pokračovala dál (Escher 1985).

3.2 Muzeum Kosárna

Objekt bývalé Kosárny (vyráběly se zde kosa, drát a jiné zemědělské nástroje, podle toho název Kosárna) je z hlediska architektury ojedinělý. Podle datace na kabřinci byla Kosárna postavena v roce 1600.

Kolem roku 1645 byly v Karlovicích tři kovárny, ocelová huť a kosárna. Kosárna byla jednou z provozoven, které dále zpracovávaly železo z místních hamrů.

V průběhu doby trvání hamrů (1645 -1725) patřil objekt ke stavu knížecí Horní hamerní hutě. Po zrušení železáren objekt koupil a zvětšoval kosař Jan Michal Hartel, který zde vyráběl drát a jiné zemědělské nářadí. Rodině Hartlů patřila kosárna s menšími přestávkami až do roku 1812, kdy se dcera Jana Antona Hartla provdala za revírníka Řádu německých rytířů v Nových Karlovicích Jana Heindricha a ten objekt od tchána koupil. Dále vyráběl drát nářadí a kosa. V roce 1842 prodal kosárnu svému synovi Hilariovi. Ten se ale zadlužil (měl oblibu velké společnosti) a jeho vlastnické právo na objekt bylo intabulováno Josefě Langerové z mlýna, stojícího proti kosárně a odděleného jen úzkým příkopem. Od té doby jsou osudy kosárny a mlýna společné. Celý areál se skládal ze zděného objektu kosárny s hrázděnou obytnou částí v patrech, dřevěného mlýna, stájí, stodoly a špýcharu, zděného chléva a kapličky. V roce 1890 byla kosárna obývaná nájemci (rodinou koláře, pomocného zedníka, punčocháře) a kosa se zde již nevyráběly. V roce 1898 vlastnil celý areál mlynář Anton Frank a pronajímal jej. V roce 1921 zde bydlely rodiny koláře, pomocného zedníka a kočího. Rodině Franků patřila kosárna až do roku 1945, kdy byla přidělena rodině Pelanových. V roce 1974 ji zakoupilo Okresní vlastivědné muzeum v Bruntále pro rekreaci, ale mimořádné stavební a architektonické hodnoty jí předurčily úlohu muzea. Dnes je ve vlastnictví Moravskoslezského kraje a ve správě Muzea v Bruntále.

Dnešní podoba budovy je z roku 1754. V roce 1922 bylo hrázdění překryto svislým deštěním, prolomena větší okna ve štítu, přemístěno venkovní schodiště na pavlač, přestavěna komínová tělesa, přistavěna pavlážka a veranda. Znehodnocující úpravy byly prováděny v letech 1975 – 96, kdy byla zbourána kachlová kamna, přebudovaná vnitřní studna, odstraněna litinová umyvadla, pultové vikýře nahrazeny střešním oknem a vybudováno WC pro návštěvníky. Z ostatních budov se dochoval zděný chlév a velká stodola (Muzeum v Bruntále – Kosárna Karlovice 2011).

V dnešní době se prezentuje jako muzeum venkovského bydlení a lesnictví. Je rozděleno do tří expozic.

Expozice lesnictví – má název Člověk a les, věnuje se lesnictví na Bruntálsku. Nachází se ve třetím patře a představuje všechny lesnické činnosti (pěstování, ochrana a využití lesa) od minulosti po současnost. Se zakládáním fondu lesnictví začal v roce 1967 Ing. Květoslav Urban. Je rozdělena do čtyř částí představujících určitou etapu vývoje lesa a práce s tím spojené: 1. semenářství a školkařství, 2. pěstování a ochrana lesa, 3. těžební činnost, 4. lesní hospodářství. Expozice je doplněna o interaktivní displej s informacemi o fauně Jeseníků. Návštěvník si může vyslechnout stručnou charakteristiku vybraného živočicha (ptáci a savci), prohlédnout jeho vyobrazení a poslechnout jeho hlas.

Expozice bydlení – představuje rekonstrukci domácnosti lesníka včetně kuchyně, pracovny, ložnice a pokoje babičky, vybavené mobiliářem a doplňky především z 1. poloviny 20. století.

Expozice zemědělského nářadí a náčiní – je umístěna ve stodole a představuje zemědělské a lesnické pracovní činnosti spojené se životem na vesnici na počátku 20. století. Je zde expozice grafik místního rodáka Rudolfa Tamma, učitele základní školy v Karlovicích. Zachycuje staré slezské stavby jesenických vesnic.

Před objektem muzea je umístěna Francisova kašnová turbína, která původně pracovala v náhonu u muzea v první polovině 20. století. Mlýn sice dále stojí na svém místě, ale je v soukromém vlastnictví v dezolátním stavu. Dále jsou zde umístěny hraniční kameny ze 17. století, pocházející z plesí Karlovice. Jsou dokladem provádění popisu a označení hranic Bruntálského panství, které bylo zahájeno roku 1661 v době sporů o vlastnictví vytěženého dříví při hranicích se sousedním Vratislavským biskupstvím (Muzeum v Bruntále – Kosárna Karlovice 2011).

Velmi citlivě uspořádaný interiér kosárny i stodoly příjemně překvapí každého návštěvníka. Jako by se zde zastavil čas a zval k pozastavení se ve všem tom shonu a stresu. Celý objekt muzea nenarušují v okolí žádné novostavby moderní vesnice. Je zasazen do malebné přírody jesenických hor (příloha č. 15).

Obr. 12 : Kosárna
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

3.3 Zapomenutá rychta

Pravděpodobně se jedná o jednu z nejstarších budov Karlovic, která hrála podstatnou roli v historii obce.

V r. 1645 zřídil Karel Eusebius z Lichtenštejna na místě dnešních Karlovic železné hamry. Zaměstnancům nově zřízeného provozu byly dány k dispozici pozemky, na nichž si mohli založit obydlí a usadit se v místě. Podle účtů panství krnovské komory z r. 1679 zde existovalo už 32 domů, z nichž valnou většinu (27 usedlostí) obývali zaměstnanci železných hamrů. Jeden z nejvýznamnějších objektů představovala usedlost správce hamrů.

Jako první správce hamrů byl zřejmě Johann Steiner (nar. 1670). Od r. 1670 působil ve funkci správce hamrů Jeremias Steiner – syn Johanna Steinera. Dům správce byl jednoposchodový, měl tehdy věž a sloužil jako jeho kancelář i obydlí. K usedlosti patřilo i nemalé množství půdy (41 vratslavských šeflů) a další hospodářské budovy (stáj a chlévy), které přinášeli majiteli kromě úřadu zisk ze zemědělské činnosti. Funkci obydlí správce plnil dům až do doby, kdy byly železné hamry zrušeny, tedy do první čtvrtiny 18. století. Tehdy přestával být provoz železných hamrů rentabilní. Docházelo k postupnému utlumování výroby a jejímu definitivnímu zrušení v r. 1725. Domy zaměstnanců byly rozprodány poddaným, a tím byl položen základ obce.

V r. 1726 koupili usedlost Andrea Ignaz Hoffmann a Karl Weidlich. Každý z nich spravoval svou část hospodářství samostatně. Kupní smlouvy potvrzující převod nemovitosti

nejsou dochovány, o podmínkách prodeje kromě data a ceny (800 rýnských zl.) není známo nic bližšího. Karl Weidlich, švagr Andrease Ignaze Hoffmanna, záhy v r. 1726 umírá. S vdovou po Weidlichovi, Annou Marií (roz. Hoffmannovou), se následně oženil Leopold Töpperwein, který od r. 1728 vystupuje jako vlastník bývalého Weidlichova hospodářství.

23. 2. 1747 odkoupil Andrea Ignaz Hoffmann Töpperweinovo hospodářství, čímž se do jeho vlastnictví dostal celý stavební komplex bývalého domu správce hamrů. Je možné, že tento akt předjímalá přestavba objektu, ke které odkazuje pamětní deska z r. 1745 do dnešní doby zachovaná na soklu budovy. Lze předpokládat, že to byl právě Andrea Ignaz Hoffmann, kdo s výše zmiňovanou přestavbou objektu započal a zřejmě již před r. 1745 počítal s tím, že celý soubor budov skoupí (Kouřilová, Hájek - Zapomenutá rychta v Karlovicích ve Slezsku 1994, s. 108-117).

Andrea Ignaz Hoffmann byl cílevědomý a schopný člověk. Hmotné zázemí získával s největší pravděpodobností tím, že obchodoval s nemovitostmi. Nepochybně měl i ambice povznést svou společenskou prestiž. Hoffmannovo úsilí se naplnilo v r. 1747, kdy byla jeho usedlost (bývalý dům správce hamrů) povýšena knížetem Johanem Nepomukem Karlem z Lichtenštejna na svobodnou dědičnou rychtu. Tímto aktem nabyl on a jeho případní nástupci řadu privilegií a práv, mimo jiné mohl nakupovat přízi, obchodovat s vínem a kořením. O rok později mu bylo povoleno zaměstnávat pekaře, ševce a krejčího.

Jako dědičný rychtář se Hoffmann stal prostředníkem mezi vrchností a poddanými v obci. Dohlížel na výběr poddanských dávek, na vykonávání roboty a byl přítomen při uzavírání kupních smluv na usedlosti. Úřad rychtáře zastával Hoffmann až do své smrti, tj. do r. 1760 (zemřel ve věku 73 let).

Co se dělo s karlovickou dědičnou rychtou v letech 1760-72, nelze jednoznačně určit. Teprve v r. 1722 se stal jejím majitelem vnuk Andrease Ignaze Hoffmanna Anton Hoffmann. Usedlost převzal na základě testamentu a zaplatil za ni 1200 rýnských zlatých. Funkci dědičného rychtáře zastával Anton Hoffmann pouze 9 let. Za blíže neurčených okolností prodal usedlost se všemi privilegii v r. 1781 Leopoldu Czechovi za 3000 zlatých. Ve vlastnictví potomků Leopolda Czecha zůstal dům až do r. 1945. Usedlost se skládala z obytných prostor, patřil k ní dvůr, dvě stáje, dvě stodoly, šenk, řeznictví a samozřejmě pozemky (zahrady, louky a orná půda).

Výše zmíněný šenkovní dům (tzv. „*Niederkretscham*“ – Dolní Krčma) se nalézal mimo areál hlavní budovy. Datum založení tohoto objektu není známo. V r. 1790 byl nájemcem šenku Floria Beniersky. V r. 1926 byl objekt prodán a na jeho místě byl vystavěn hotel Hornig – dnešní hotel Slezan.

Po Leopoldu Czechovi ml. (zemřel 1844) působil od r. 1840 až do zrušení patrimoniální správy v r. 1848 jako dědičný rychtář jeho syn Gustav Czech starší a je uváděn jako starosta, stejně jako jeho syn Gustav Czech ml. (1846-1926) v r. 1886.

Po smrti Gustava Czecha st. v r. 1890 přešlo vlastnictví objektu na jeho syna Gustava Czecha mladšího. Zřejmě snaha o vnější projev religiozity, nebo prezentace vlastního společenského postavení vedla Gustava Czecha ml. k tomu, že v r. 1893 nechal postavit zděnou novogotickou kapličku, nacházející se dnes u hlavní cesty v blízkosti hotelu Slezan. Rodina Czechova již dříve financovala výzdobu kostela sv. Jana Nepomuckého, když po smrti Leopolda Czecha st. v r. 1793 fundovala vybavení vedlejšího oltáře Nejsvětější Trojice a zřízení kazatelny.

V r. 1902 se stává majitelem usedlosti bratr Gustava Czecha Josef (nar. 1850). Následně získávají usedlost v r. 1907 jeho dcery Berta – provdaná Reichlová (1874-1941) a Emma – provdaná Gödelová (nar. 1882). V r. 1913 odkoupil Josef Gödel (nar. 1881) podíl Berty Reichlové a spolu se svou manželkou Emmou se stali jedinými majiteli někdejší rychty. Jako majitele objektu uvádí Josefa Gödela ještě sčítací operáty z r. 1921. Rodina Gödelova vlastnila dům až do r. 1945, kdy byli s největší pravděpodobností její členové, stejně jako většina karlovických Němců, odsunuti. V poválečném období objekt již nikdy nenabyl dřívějšího významu a sloužil prakticky výlučně k obytným účelům (Kouřilová, Hájek - Zapomenutá rychta v Karlovicích ve Slezsku 1994, s. 108-117)

Dnes je na něj smutný pohled. Žádný z dalších majitelů se o dům nestaral. Stojí opuštěný, zdevastovaný a čeká, zda se najde někdo, kdo jej koupí a vrátí mu jeho původní slávu

Obr. 13: Rychta dříve
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

Obr. 14: Rychta dnes
Zdroj: (Vlastní fotografie)

3.4 Kostel

Církevně patřily Karlovice dlouhou dobu k farnosti obce Breitenau (Široká Niva), která byla roku 1765 povýšena na kurácii¹³ a roku 1843 na samostatnou farnost. Římskokatolický farní kostel Svatého Jana Nepomuckého byl postaven v letech 1777 - 1778 a 17. října 1779 byl slavnostně vysvěcen. 23 % obyvatel Karlovic bylo evangelického vyznání. Pro ně byl v roce 1858 zřízen vlastní hřbitov, na kterém byli až do roku 1896 pohřbíváni rovněž evangelíci z obcí Andělín (*Engelbert*), Suchá Rudná (*Dürrseifen*), Světlá (*Lichtewerden*) a Karlova Studánka (*Karlsbrunn*). Také občané evangelického vyznání z Adamova (*Adamsthal*) našli místo posledního odpočinku na hřbitově v Karlovicích, neboť v Adamově nebyl evangelický hřbitov

Prvním chrámem Páně v Karlovicích byla prostorná kamenná kaple postavená na hřbitově založeném roku 1700. Tato kaple byla zřejmě z důvodu zchátralosti tržena a místo ní postavena nová kaple, vysvěcena dne 16. 5. 1726. Tehdy patřily Karlovice k farnosti Široká Niva. Dnešní farní kostel Svatého Jana Nepomuckého byl postaven v letech 1777-1779. Stará kaple z roku 1726 musela být zbourána. Kostel je podlouhlá stavba ve stylu italské renesance s barokními prvky. Mohutná věž s půvabně zaoblenou kopulí tvoří jeden celek s chrámovou lodí. Kostelní věž je vysoká 44 metrů a malá věžička na hřebenu střechy ji převyšuje o 6 metrů. Samotná budova kostela je dlouhá 33 metrů, široká 15 metrů a vysoká 14 metrů. Patronem kostela je kníže z Lichtenštejnu. Na oltářním obrazu je vyobrazen svatý Jan s křížem ve zdvižené ruce, jak je vynášen na nebesa. Obraz na postranním oltáři znázorňuje Svatou trojici. Autorem obou obrazů je vídeňský dvorní malíř Johann Franz Greipel, rodák z Horního Benešova. Jeho bratr Anton Greipel je tvůrcem územního plánu Karlovic. Od stejného umělce pochází rovněž obrazy křížové cesty a dvě pomalované chrámové korouhve. Všechny obrazy byly vytvořeny v roce 1779. Kostel má dva postranní oltáře. Jeden z nich je z boku lemován sochami Jana Evangelisty a Jana Křtitele. Druhý oltář je zdoben pestrobarevným obrazem svatého Antonína od neznámého autora. Současné varhany byly pořízeny v roce 1894. Poslední německý farář P. Gerhard Schilder musel roku 1946 spolu s ostatními obyvateli obce opustit svou vlast a zemřel roku 1965 ve Friesachu v Korutanech (Escher 1985).

---

¹³ Kurácie - lokálie byla v minulosti duchovní správa s vlastním knězem mimo sídlo farnosti

3.4.1 Kostelní zvony

Karlovický kostel má tři zvony, dva z nich jsou umístěny ve věži a jeden ve věžičce nad lodí. Žádný ze tří zvonů už není v původním stavu, všechny byly v průběhu času znovu odlity nebo nahrazeny.

První a zároveň největší zvon byl odlit v roce 1778. V roce 1828 byl tento zvon, pravděpodobně vzhledem k opotřebením na náklady církevní obce a starostlivých přidružených obcí Nový Adamov a Nové Purkartice, od Leopolda Stanke v Olomouci znova odlit. Zvon měl průměr 88 cm a vážil 336 kg. Jeho tón byl „a“. Je opatřený nápisem a 4 obrazy. Pravděpodobně jsou to ty samé obrazy, které se našly na zvonu před tímto odlitím. Na nich jsou vyobrazeni: Kristus na kříži a pod ním Marie a Jan, Jan Nepomucký, S. S. Michael a Andrea. Dále jsou do zvonové hmoty zapuštěny čtyři tolary Marie Terezie a dva rakouské dvacetníky. Dostal jméno „svatý Michal“,

Druhý zvon pochází ze stejné doby jako ten první, byl ale menší a je v roce 1790 znova odlit, protože měl puklinu. Zvon měl průměr 60 cm, váhu 135 kg a tón „e“ (2. oktáva) a je na něm nápis a obrázek Jana Nepomuckého. Podle něj má i jméno „svatý Jan Nepomucký“.

Třetí zvon je také stejně starý jako předchozí. Původně neměl žádný nápis ani obrázek a vážil 20 kg. V roce 1790 byl znova odlit, neznámo proč. Poté měl průměr 31 cm, vážil 22 kg a jeho tón byl „fis“. Zvon obdržel jako ozdobu obrázek madony a jako původní doklad nápis. Třetí zvon byl pojmenován „svatá Marie“.

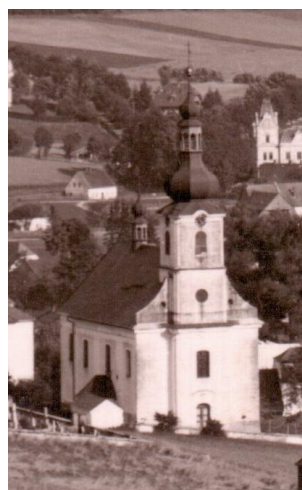
Asi 125 let plnily věrně kostelní zvony svůj úkol, připomínající život – litující smrt. Pak přišla válka, která měla obstarat zvonům nový osud. Na konci let 1915 jsou zvony vyžádány k válečným účelům. 19. prosince 1915 oznámil farář z kazatelny církevní obci toto poselství. Všechny přípravy k odejmutí zvonů byly mezitím už vykonány. V uvedený den odpoledne o půl druhé se nechal zvon Jan 10 min naposledy zvonit.

Umíráček ještě ponechali, byl teprve 28. srpna 1916 bez formalit od dvou vojáků odebrán a odvezen.

Zvon Michal zůstal, byl uchráněn zabavení a zůstal také nadále na svém dosavadním místě. Během toho co zůstal sám, zastával také službu umíráčku (Escher 1985, str. 79).

Obr. 15: Kostel rok 2016
Zdroj: (Vlastní fotografie)

Obr. 16: Kostel 1920-1930
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

3.4.2 Evangelická obec Karlovice

Čtvrtinu obyvatelstva v Karlovicích tvořili lidé hlásící se k Českobratrské evangelické církvi. V roce 1876 bylo založeno Sdružení rodičů a přátel školy, které zřídilo vlastní evangelickou soukromou školou v budově statku, ve kterém byl současně zařízen i byt pro učitele. Jako první vykonával funkci učitele Paul Piesch, který se velice zasloužil o šíření evangelického učení. Roku 1906 zřídila pobočná karlovická církevní obec novou školu, která byla bohužel roku 1920 opět zavřena. Děti evangelického vyznání navštěvovaly spolu s katolíky nově postavenou obecní školu. Zavřená škola byla přebudována na modlitebnu a sloužila až do vyhnání obyvatelstva roku 1945.

Ve válečných letech byl farář Kautz (1942-1945) vedením církve služebně přeložen do Šumperku, protože tamní farář byl povolán na frontu. Jeho povinnosti ve Vrbně a Karlovicích převzal farář Herkommer z Krnova. Před odchodem německých občanů z vlasti musela být všechna zařízení i veškerý majetek evangelické náboženské obce Karlovice předána české evangelické obci. *Farář Karel Kautz a vrchní učitel Paul Piesch se bolestně rozloučili se všemi svými věřícími. Tím se uzavírají dějiny evangelické náboženské obce v Karlovicích* (Escher 1985, str. 83).

V roce 1858 byl vybudován evangelický hřbitov se zvonící. Byli zde pohřbíváni nejen obyvatelé Karlovic, ale i obyvatelé nedalekého Adamova, a to až do roku 1927. Obřady zajišťoval obvykle kantor, někdy příslušný vesnický farář. Hřbitov byl několikrát zvětšován, jeho rozměry jsou 50 x 40 m. Zpočátku byl na hřbitově postaven dřevěný kříž, na kterém byla socha Krista. Po 34 letech byl dřevěný kříž nahrazen mramorovým (Gottwald, Rössler 1991).

Evangelický hřbitov je o 158 let mladší než katolický. Celkově je na hřbitově pohřbeno přibližně 1000 zesnulých.

Dnes je zde pietní místo. Pozůstatky hrobů byly odklizeny a každé jaro hřbitov rozkvetne žlutými narcisy.

*Obr. 17: Pohled na evangelický hřbitov
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

4 PŘÍRODNÍ ZAJÍMAVOSTI

4.1 Mořské oko

Karlovické jezírko, zvané Mořské oko, nevzniklo přirozenou cestou. Nachází se na úbočí vrcholu Milíř (698 m n. m.), který se zvedá východním směrem od Karlovic. Hora je součástí hřebene Nízkého Jeseníku, který se táhne po pravé straně silnice směřující z křižovatky v Karlovicích k Holčovicím. Jezírko vzniklo zatopením břidlicového lomu. Těžba břidlice zde byla ukončena před druhou světovou válkou. Karlovická břidlice byla velmi kvalitní a dovážela se na Moravu, do Haliče a Pruska. Kubický metr zdejší břidlice vážil asi 2000 kg a dělníci ho museli z kopce dovézt až na nádraží. Nejtěžší to pro dělníky bylo v zimě ve sněhu. Těžbu ukončil silný pramen, na který dělníci narazili. Lom byl zatopen tisíci kubickými metry vody. V jezírku se nesmí koupat, ani jezdit na lodičkách. Na dně jezírka leží osobního automobilu Škoda 1201 sedan, který zde někdo dlouhodobě zaparkoval, a spousta kmenů stromů. Hloubka jezírka je 16 metrů. Ze živočichů zde žije čolek obecný, potápníci, vážky nebo užovky obojkové. Na kopečcích břidlice se vyhřívají zmije obecné. K odpočinku zde byl vybudován dřevěný přístřešek, obnovený v roce 2008 správou lesů města Krnova (ACTAEA – Naučná stezka 2010).

Obr. 18: Mořské oko

Zdroj: (Archiv spol. Actaea [online])

4.2 Tlustá Berta

Jedle bělokorá, zvaná „Tlustá Berta“, je jednou z největších a nejstarších jedlí v Jeseníkách. Její stáří je dnes odhadováno na 218 let. V roce 2009 byla jedle vysoká 44 m, v obvodu měla téměř 4 metry (ve výšce 1,3 m činí obvod 384 cm), průměr 122 cm a dřevní hmota činila 23 m³. Pro svou mimořádnou mohutnost, vitalitu a estetickou hodnotu byla v roce 2004 vyhlášena památným stromem. Tlustá Berta je nejvyšším památným stromem

v evidenci Městského úřadu Bruntál. Společně se stejně vysokou jedlí bělokorou zvanou „Vévodkyně“, která roste u silnice nad Ludvíkovem, je druhým nejvyšším památným stromem v Jeseníkách. Nejvyšší je jedle bělokorá v lázeňském parku v Karlově Studánce, která dorostla do výšky 49 m.

Jedle se nachází v blízkosti Karlovic, v porostu asi 40 m pod silnicí vedoucí na Bruntál, v polovině vzdálenosti mezi Karlovicemi a osadou Pocheň. Ke stromu vede pěšina, je částečně oplocen a označen informační tabulí. Žluté pruhy na jedli ji označují jako výběrný strom (ACTAEA – Naučná stezka 2010).

Obr. 19: Tlustá Berta

Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

4.3 Přírodní rezervace Karlovice sever

Karlovice sever je přírodní rezervace, která byla zřízena v roce 1970 výnosem Ministerstva kultury ČSR (Československé republiky) s cílem zachování květnatých bučin s výskytem autochtonního¹⁴ jesenického modřínu samovolnému vývoji.

Oblast se rozkládá na levém břehu řeky Opavy na strmé stráni, která se zvedá nad řekou. Jedná o jižní svah, na kterém roste smíšený jedlobučinový horský les doplněný o jesenický modřín, smrk ztepilý, javor klen, jasan ztepilý, jedle bělokorou, buk lesní a jilm horský. Jesenický modřín roste ve středu přírodní rezervace. Jedná se o cenný strom, a tak

---

¹⁴ Autochtonní znamená biologický druh, který se vyskytuje na daném místě přirozeně. Vznikl nebo doputoval na danou lokalitu bez přičinění člověka.

bylo kolem území rezervace v roce 1995 vybudováno oplocení. Plot chrání zdejší stromy před poškozením, způsobené okusováním lesní zvěří. V lesním podrostu roste řada chráněných druhů rostlin. Najdeme tu například kyčelnici devítolistou a cibulkonosnou, starček hajní, lilii zlatohlávek, lýkovec jedovatý, bažanku vytrvalou, svízel vonný, kostřavu lesní, pšeníček rozkladitý a jiné. Z chráněných živočichů zde najdeme třeba ostříže lesního, holuba doupňáka, kulíška nejmenšího, krkavce velkého, zdobence skvrnitého a další. Jako přírodní rezervace je tato lokalita chráněná od roku 1970 a zaujímá rozlohu 42,35 hektarů. Přírodní rezervace se rozprostírá v nadmořské výšce 628 až 787 metrů, na jižní stráni vrcholku Hluk (787 m. n. m.) (Lekeš 2004).

Území přírodní rezervace Karlovice – sever je začleněna do ÚSES¹⁵ jako součást regionálního biocentra Karlovice a nachází se ve druhém pásmu hygienické ochrany vod. Porosty v rezervaci jsou vyhlášeny jako les zvláštního území se zvýšenou půdoochrannou funkcí.

4.4 Naučná stezka

„Karlovice na první pohled vypadají jako docela obyčejná podhorská vesnice. Když se však ohlédnete do její historie, budete překvapeni, kolik zajímavých událostí a příběhů najdete. Nevěříte? Putujte s námi po zastaveních naší naučné stezky. Ještě jsme se nepředstavili, promiňte. Já jsem Karolínka. A já Karlík. Jsme Kája a Kája z Karlovic. Pojd'te, provedeme vás!“ (průvodce NS Karlovice, str. 1)

Nová naučná stezka byla otevřena 22. května 2010. Provede nás okruhem dlouhým 8 km, který vede obcí a okolím s odbočkami na Mořské oko (2 km) a Adamov (3,5 km). Naučná stezka má 13 zastavení, 11 se nachází na okruhu vedoucí obcí a okolím, jeden informační panel je umístěn u Mořského oka a jeden v Adamově. Podává informace o slavné historii a prosperitě Karlovic, přírodních zajímavostech a zvlátnostech v okolí. Na naučnou stezku navazuje několik dalších značených okruhů, které vedou například na vyhlídku na Obří vrch, do Přírodní rezervace Karlovice-sever, na vyhlídku u Kamenné lávky, na Pocheňské louky, apod. Stezka byla připravována ve spolupráci s dětmi ZŠ Karlovice a širokou veřejností. Ke stezce byl vydán barevný průvodce, pohlednice a vyrobená trička prezentující obec Karlovice a naučnou stezku. Projekt finančně podpořila Nadace OKD z programu

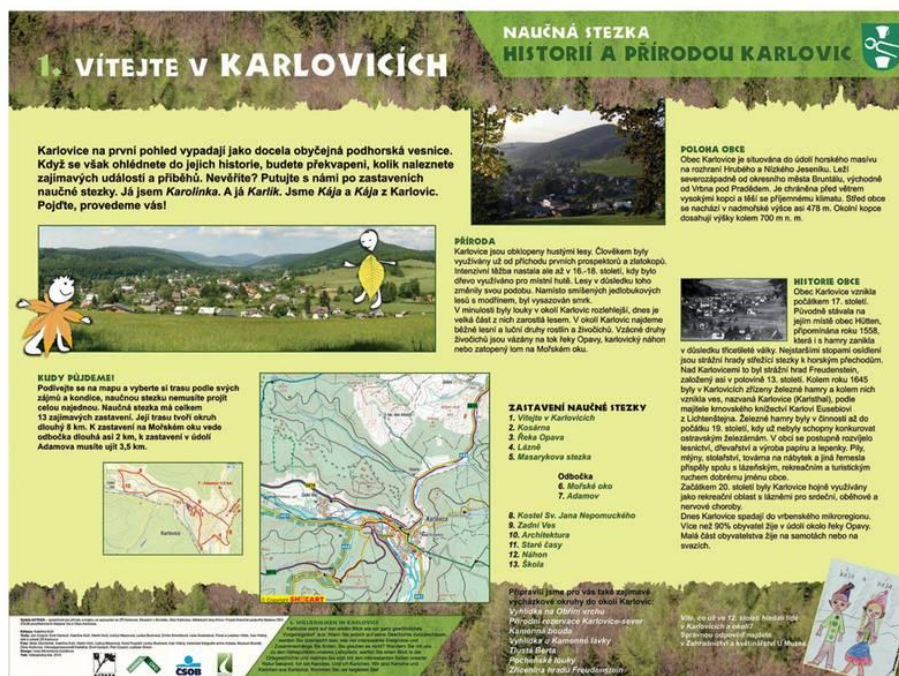
---

¹⁵ ÚSES - Územní systém ekologické stability

Pro budoucnost, ČSOB z programu na podporu regionů prostřednictvím Nadace Via a Obec Karlovice (ACTAEA – Naučná stezka 2010).

Zastavení naučné stezky:

1. Historií a přírodou Karlovic (centrum obce)
2. Kde se kuly kosity (Muzeum Kosárna)
3. Řekou Opavou, řeka a povodně (u řeky, blízko Penzionu u řeky)
4. Lázně v Karlovicích (začátek kaštanové aleje naproti Zemskému domu)
5. Masarykova stezka (u sochy Tomáše Garrigua Masaryka)
6. Mořské oko
7. Adamov
8. Historické jádro Karlovic, kostel Sv. Jana Nepomuckého
9. Na Zadní Vsi (u odbočky na Obří vrch, blízko domu Plischových)
10. Karlovická architektura (Zadní Ves, u Hospůdky pod Lipou)
11. Staré Karlovice (u splavu blízko prodejny Hruška)
12. Voda pro mlýny a pily (náhon, u parkoviště u hotelu Hubert)
13. Škola (v parčíku u školy)

Obr. 20: Tabule naučné stezky
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

4.5 Questing

Cesty za pokladem jsou známy všude na světě a slouží nejrůznějším cílům. Questing využívá cesty za pokladem k budování vztahů v obci, k rekreaci a ke vzdělávání. Vznikl jako nástroj pro rozvoj místní komunity, pro poznávání místního dědictví a rozvoj učení ve školách. Přináší zároveň poznání a radost. Questing vyvinula nestátní nezisková organizace Vital Communities ve Vermontu, USA, v roce 1995 a je vlastníkem příslušné ochranné známky. Tvůrci metody jsou David Sobel a Délia Clarck. V České republice se první hledačky začaly tvořit v roce 2012 (Co je questing 2014 [online])

Questing je hra podobná naší „honbě za pokladem“. Ve Skotsku a Anglii, kde má tradici více než 150 let, je známá jako letterboxing. Quest vede hráče po stálé trase. Poskytuje jim různé indicie a jejich správné rozluštění je nakonec přivede k „pokladu“. „Questy“ jsou trvalé a jejich tvorba je příležitostí pro zapojení veřejnosti - na jejich vzniku se obvykle podílejí školy, místní spolky, občanská sdružení apod. K tvorbě dobrého questu je třeba důkladně se seznámit s místním přírodním, kulturním a historickým dědictvím a tyto znalosti pak vtipně a kreativně využít. Questing je zábava a poučení. Má význam nejen pro místní obyvatele, ale i jako turistická atraktivita. Netradiční metodou přivádí questing turisty k zajímavým místům a zároveň jim zajímavým způsobem předává informace o vybrané lokalitě, stezce, chráněném území (Po stavbách stojících i zbořených za karlovickými kořeny 2014 [online]).

Na tvorbě questingu v Karlovicích se podílela společnost ACTAEA Karlovice, MC Kominíček Karlovice. Začátek hry je u základní školy a ukončení v cukrárně Pomněnka, kde na soutěžící čeká poklad. Celá trasa měří asi 4 km, časově trvá zhruba 2 hodiny. K vybavení na cestu je vhodné přibrat papír, tužku, dalekohled a dobrou náladu. A můžete vyrazit.

Trasa a quest (příloha č. 16).

4.6 Masarykova stezka

V roce 1895, kdy žilo v Karlovicích převážně německé obyvatelstvo, byl založen spolek pro zvelebování obce a okolí. Spolek chtěl podpořit rozvoj turismu. Budoval různé turistické a vyhlídkové cesty, např. vyhlídku na kamenné lávce, kaštanovou alej a také navazující turistický chodník, který se dnes jmenuje Masarykova stezka. Na těchto cestách byly postaveny lavičky pro odpočinek a informační tabule. Po první světové válce a založení

Československé republiky byl obyvateli velmi oblíben prezident Tomáš Garrigue Masaryk (dále T. G. Masaryk). K jeho poctě nechali proto na místě zvaném „pěkná vyhlídka“ postavit malou mohylu s fotografií T. G. Masaryka. Od té doby se stezka jmenuje Masarykova. Název se však postupně přestal používat. Místo i s fotografií bylo zničeno. Až po roce 1990 byla zásluhou obecního úřadu a spolku pro rozvoj Karlovic stezka obnovena. Na místě „pěkné vyhlídky“ byl postaven pomník s bustou T. G. Masaryka (ACTAEA – Masarykova stezka 2011 [online]).

5 REGIONÁLNÍ TEMATIKA V KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTECH

V roce 2007-2008 vešly v platnost kurikulární dokumenty, v nichž je vymezeno i učivo vlastivědy a regionu. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní. Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují *Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy - RVP*. Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. Vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků, specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci dosáhnout na konci základního vzdělávání. Podporuje komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu, včetně možnosti jeho vhodného propojování, a předpokládá volbu různých vzdělávacích postupů, odlišných metod, forem výuky a využití všech podpůrných opatření ve shodě s individuálními potřebami žáků.

Školní úroveň představují školní vzdělávací programy - ŠVP, podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách. Školy si vymezují, co považují ve svém vzdělávání za nejdůležitější, na co se zaměří, co bude podporovat a rozvíjet. Zaměření školy vychází z výchovných a vzdělávacích potřeb žáků, z kvalifikovanosti pedagogického sboru, případně ze vzdělávacích tradic školy a musí být v souladu s cíli základního vzdělávání.

Národní program vzdělávání, rámcové vzdělávací programy i školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.

5.1 Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je jedinou vzdělávací oblastí RVP ZV, která je koncipována pouze pro 1. stupeň základního vzdělávání. Tato komplexní oblast vymezuje vzdělávací obsah týkající se člověka, rodiny, společnosti, vlasti, přírody, kultury, techniky, zdraví a dalších témat. Uplatňuje pohled do historie i současnosti a směřuje k dovednostem pro praktický život. Svým široce pojatým syntetickým (integrovaným) obsahem spoluutváří povinné základní vzdělávání na 1. stupni.

Žáci se učí pozorovat a pojmenovávat věci jevy a děje, jejich vzájemné vztahy a souvislosti a utváří se tak jejich prvotní ucelený obraz světa.

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět je členěn do pěti tematických okruhů.

- **Místo, kde žijeme** - žáci se učí na základě poznávání nejbližšího okolí, vztahů a souvislostí v něm chápat organizaci života v rodině, ve škole, v obci, ve společnosti
- **Lidé kolem nás** - žáci si postupně osvojují a upevňují základy vhodného chování a jednání mezi lidmi, uvědomují si význam a podstatu tolerance, pomoci a solidarity mezi lidmi, vzájemné úcty, snášenlivosti a rovného postavení mužů a žen.
- **Lidé a čas** - žáci se učí orientovat v dějích a v čase. Poznávají, jak a proč se čas měří, jak události postupují v čase a utvářejí historii věcí a dějů.
- **Rozmanitost přírody** - žáci poznávají Zemi jako planetu sluneční soustavy, kde vznikl a rozvíjí se život. Poznávají velkou rozmanitost i proměnlivost živé i neživé přírody naší vlasti.
- **Člověk a jeho zdraví** - žáci poznávají především sebe na základě poznávání člověka jako živé bytosti, která má své biologické a fyziologické funkce a potřeby. Poznávají, jak se člověk vyvíjí a mění od narození do dospělosti, co je pro člověka vhodné a nevhodné z hlediska denního režimu, hygieny, výživy, mezilidských vztahů.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- utváření pracovních návyků v jednoduché samostatné i týmové činnosti
- rozšiřování slovní zásoby v osvojovaných tématech, k pojmenovávání pozorovaných skutečností a k jejich zachycení ve vlastních projevech, názorech a výtvorech
- poznávání a chápání rozdílů mezi lidmi, ke kulturnímu a tolerantnímu chování a jednání na základě společně vytvořených a přijatých nebo obecně uplatňovaných pravidel soužití, k plnění povinností a společných úkolů
- samostatnému a sebevědomému vystupování a jednání, k efektivní, bezproblémové a bezkonfliktní komunikaci i v méně běžných situacích, k poznávání a ovlivňování své jedinečnosti (možností a limitů)
- utváření ohleduplného vztahu k přírodě i kulturním výtvorům a k hledání možností aktivního uplatnění při jejich ochraně
- přirozenému vyjadřování pozitivních citů ve vztahu k sobě i okolnímu prostředí

- objevování a poznávání všeho, co jej zajímá, co se mu líbí a v čem by v budoucnu mohl uspět
- poznávání podstaty zdraví i příčin nemocí, k upevňování preventivního chování, účelného rozhodování a jednání v různých situacích ohrožení vlastního zdraví a bezpečnosti i zdraví a bezpečnosti druhých

Učivo vlastivědy a regionální tematiku zahrnují tyto okruhy:

Místo, kde žijeme:

Očekávané výstupy – 1. období

Žák:

- vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí
- začlení svou obec (město) do příslušného kraje a obslužného centra ČR, pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, obci (městě)
- rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitost

Očekávané výstupy – 2. období

Žák:

- určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu
- určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě
- rozlišuje mezi náčrty, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy a polokouli
- vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického
- zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích

Učivo

- domov – prostředí domova, orientace v místě bydliště
- škola – prostředí školy, činnosti ve škole, okolí školy, bezpečná cesta do školy

- obec (město), místní krajina – její části, poloha v krajině, minulost a současnost obce (města), význačné budovy, dopravní síť
- okolní krajina (místní oblast, region) – zemský povrch a jeho tvary, vodstvo na pevnině, rozšíření půd, rostlinstva a živočichů, vliv krajiny na život lidí, působení lidí na krajinu a životní prostředí, orientační body a linie, světové strany
- regiony ČR – Praha a vybrané oblasti ČR, surovinové zdroje, výroba, služby a obchod
- naše vlast – domov, krajina, národ, základy státního zřízení a politického systému ČR, státní správa a samospráva, státní symboly
- Evropa a svět – kontinenty, evropské státy, EU, cestování
- mapy obecně zeměpisné a tematické – obsah, grafika, vysvětlivky

Lidé kolem nás:

Žák:

Očekávané výstupy – 1. období

- rozlišuje blízké příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi
- odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností
projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků, jejich přednostem i nedostatkům

Očekávané výstupy – 2. Období

Žák:

- vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (městě)
- rozlišuje základní rozdíly mezi jednotlivci, obhájí při konkrétních činnostech své názory, popřípadě připustí svůj omyl, dohodne se na společném postupu a řešení se spolužáky
- rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy
- orientuje se v základních formách vlastnictví; používá peníze v běžných situacích
poukáže v nejbližším společenském a přírodním prostředí na změny a některé problémy a navrhne možnosti zlepšení životního prostředí obce (města)

Učivo

- rodina – postavení jedince v rodině, role členů rodiny, příbuzenské a mezigenerační vztahy, život a funkce rodiny, práce fyzická a duševní, zaměstnání
- soužití lidí – mezilidské vztahy, komunikace, obchod, firmy, zájmové spolky, politické strany, církve, pomoc nemocným, sociálně slabým, společný „evropský dům“
- chování lidí – vlastnosti lidí, pravidla slušného chování, principy demokracie
- právo a spravedlnost – základní lidská práva a práva dítěte, práva a povinnosti žáků školy, protiprávní jednání, právní ochrana občanů a majetku, soukromého vlastnictví, duševních hodnot
- vlastnictví – soukromé, veřejné, osobní, společné; hmotný a nehmotný majetek; peníze
- kultura – podoby a projevy kultury, kulturní instituce, masová kultura a subkultura
- základní globální problémy – významné sociální problémy, problémy konzumní společnosti, nesnášenlivost mezi lidmi, globální problémy přírodního prostředí

Lidé a čas:

Očekávané výstupy – 1. období

Žák:

- využívá časové údaje při řešení různých situací v denním životě, rozlišuje děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti
- pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije
- uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvycích a o práci lidí; na příkladech porovnává minulost a současnost

Očekávané výstupy – 2. období

Žák:

- pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy
- využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek

- rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik
- srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik
- objasní historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů

Učivo

- orientace v čase a časový řád – určování času, čas jako fyzikální veličina, dějiny jako časový sled událostí, kalendáře, letopočet, generace, režim dne, roční období
- současnost a minulost v našem životě – proměny způsobu života, bydlení, předměty denní potřeby, průběh lidského života, státní svátky a významné dny
- regionální památky – péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost
- báje, mýty, pověsti – minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj

(RVP ZV část C, 2013 s. 38 – 41 [online])

5.2 Vyučování s využitím prvků regionu

Myšlenka, aby se ve vyučování využívaly regionální prvky a poznatky, není nová. Již Jan Ámos Komenský považoval za jednu ze základních vyučovacích zásad postup od blízkého k vzdálenému, od známého k neznámému. V současné didaktice je tento metodický postup chápán v rámci vyučovací zásady přiměřenosti a ve vlastivědném učivu rozpracován do podoby regionálního principu (Vavrdová 2009).

Regionální téma je převážně součástí vyučovacího předmětu vlastivěda, může se však prolínat jakýmkoliv vyučovacím předmětem. Využití mezipředmětových vztahu vede k utváření celkového obrazu o světě a životě.

Vyučování zaměřené na region klade na pedagogy vysoké nároky. Musí důkladně znát své okolí, neboť tak naplňují cíle, které plynou z respektování didaktických zásad. Jen tak mohou svým žákům předávat potřebné informace, zkušenosti a dovednosti (Vavrdová 2009).

EMPIRICKÁ ČÁST

6 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉ PROBLEMATIKY

Vzdělanostní výbavou každého člověka by mimo jiné měla být i znalost regionu, ve kterém člověk žije. To platí i pro žáky 1. stupně základní školy. Již v prvouce se žáci seznamují s regionální tematikou a poté je podrobněji začleněna do vlastivědy ve 4. a 5. ročníku. Záleží na každém pedagogovi, jakou mírou a v jakém množství seznamuje své žáky s regionální tematikou.

Každý z nás by měl mít vytvořený vztah a lásku k místu, kde žije, znát specifika svého kraje, všimnout si rozdílů mezi regiony a tím se lépe orientovat ve společnosti.

Rozhodli jsme se zrealizovat výzkumné šetření, které se zabývá zmapováním vědomostí žáků o své rodné obci Karlovice. Chceme zjistit, zda mají současní žáci 5. ročníku základní znalost o místě, kde žijí.

V empirické části diplomové práce jsme sestavili didaktický test, jehož prostřednictvím chceme zjistit úroveň základních znalostí žáků 5. ročníku o své obci na začátku školního roku. Na základě výsledků didaktického testu chceme pak navrhnout soubor pracovních listů, které upevní znalosti žáků o své obci a využijí tematiku regionu ve vlastivědě, ale i v ostatních předmětech na 1. stupni základní školy.

6.1 Cíl výzkumného šetření a stanovení předpokladů

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit, na jaké úrovni jsou vědomosti žáků 5. ročníku o obci Karlovice na začátku školního roku. Dílčím cílem bylo zjistit, zda jsou znalosti o regionu dostatečné a zda existují rozdíly ve výsledcích mezi dívkami a chlapci.

Na základě uvedených cílů jsme stanovili dané předpoklady:

Předpoklad 1: Předpokládáme, že znalosti žáků 5. ročníku jsou dostačující.

Pro předpoklad 1 jsme na základě předvýzkumu zvolili hranici 75 % správných odpovědí.

Předpoklad 2: Předpokládáme, že dívky budou úspěšnější než chlapci.

Předpoklad 3: Předpokládáme, že na otázku č. 9 odpoví správně 90% žáků.

Budova Muzea Kosárna stojí v bezprostřední blízkosti školy a žáci kolem ní procházejí každý den.

Předpoklad 4: Předpokládáme, že na otázku č. 11 odpoví správně 75% žáků.

Pro předpoklad 4 jsme na základě předvýzkumu zvolili hranici 75%. Žáci mohou mít problém s identifikací Zámku Bruntál a zatopeného lomu Mořské oko.

7 METODIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

7.1 Didaktický test

Výzkumnou metodou našeho šetření byl didaktický test. Test můžeme definovat jako zkoušku, úkol, identický pro všechny zkoumané osoby s přesně vymezenými způsoby hodnocení výsledků a jejich číselného vyjadřování. Jde o typ zkoušky, která se orientuje na objektivní zjišťování úrovně zvládnutí učiva u určité skupiny osob. Didaktický test je navrhován a hodnocen podle určitých pravidel, tím se liší od běžných testů (Chráska 2007). P.Byčkovský uvádí tuto definici didaktického testu: „ *Didaktický test je nástroj systematického zjišťování (měření) výsledků výuky.*“ (In Chráska 2007, str. 184)

Kvalitně připravený didaktický test je jednou z možností, jak může pedagog získat informace o tom, jak probíhá výuka a jakých výsledků žáci dosahují (Průcha, 2009).

Didaktické testy třídíme podle toho, jaké informace chceme získat. Na kvalitě testových úloh závisí kvalita celého testování. Každý dobrý pedagog by měl být schopen navrhnout kvalitní test a být odborníkem v oblastech, pro které test připravuje. Měl by mít také základní vědomosti ze statistiky (Chráska 2007).

7.2 Popis použitého didaktického testu

K výzkumnému šetření jsme použili námi vytvořený nestandardizovaný didaktický test¹⁶, který ověřuje základní vědomosti o regionu Karlovice (příloha č. 17). Na základě testu jsme chtěli zjistit úroveň vědomostí žáků 5. ročníku na začátku školního roku.

Didaktický test obsahuje celkem 11 úloh. Jednu úlohu s výběrem odpovědi a 10 otevřených úloh se stručnou odpovědí.

V závěru didaktického testu zjišťujeme pohlaví žáků, k doložení, zda jsou rozdíly ve vědomostech mezi chlapci a dívkami

7.3 Vlastnosti didaktického testu

O kvalitě testu rozhoduje jeho objektivnost, reliabilita (přesnost a spolehlivost), validita (platnost) a citlivost (rozlišovací schopnost).

---

¹⁶ Nestandardizovaný didaktický test – učitelské testy, neformální. Neproběhlo u nich ověřování na větším vzorku žáků a nejsou tedy známy všechny jejich vlastnosti. Testy si učitelé připravují pro vlastní potřebu, nemají žádnou příručku ani standard vyhodnocen

Objektivnost znamená, že výsledek testu závisí pouze na žákovi, ne na dalších okolnostech mimo něj. K zajištění vysoké míry objektivnosti didaktického testu přispívá jednoznačná formulace úloh testu, jednotné podmínky při jeho zadávání a přesná pravidla hodnocení (Chráška 2007).

Reliabilita testu je mírou chyby, již jsou zatíženy výsledky testu. Podobně jako chyba při jakémkoli jiném měření, i reliabilita testu má dvě složky: spolehlivost (odpovídající náhodné chybě) a přesnost (odpovídající systematické chybě). Didaktický test je spolehlivý, není-li jeho výsledek ovlivněn náhodnými vlivy působícími na žáka při řešení (Chráška 2007).

Validita didaktického testu znamená, že test měří skutečně to, co měřit má, že zjišťuje tu vědomost či dovednost a na té úrovni, o jaké se tvůrci a uživatelé testu domnívají, že měří.

Citlivost testovaných úloh, jinými slovy rozlišovací hodnota, svými výsledky rozlišuje výkon různých žáků. Citlivý test by měl rozložit výsledky žáků po celé možné škále hodnocení a rozlišovat i mezi blízkými výkony žáků. Pro zajištění těchto vlastností se při konstrukci testu provádí jeho předběžné ověřování (tzv. pilotáž), kdy se statistickými metodami zkoumají výsledky vzorků žáků náhodně vybraných z populace, pro kterou je test určen.

Relativně definitivní představu o vlastnostech testu získáme až po jeho ověření na vzorku žáků. Vytváříme-li test jen pro své potřeby, stačí ověření u těch žáků, které vyučujeme nebo v paralelních ročnících. Jinak důkladnost ověření závisí na počtu žáků, kteří test zpracují (Chráška 2007).

Na základě získaných výsledků z předvýzkumu jsme se pokusili ověřit vlastnosti didaktického testu.

Obtížnost úloh

Obtížnost testových úloh posoudíme podle toho, kolik žáků úlohu správně vyřeší. Při analýze obtížnosti se počítá buď *hodnota obtížnosti Q* nebo *index obtížnosti P*.

Hodnota obtížnosti Q udává procento žáků ve vzorku, kteří danou úlohu zodpověděli nesprávně nebo ji vynechali. **Index obtížnosti P** je procento žáků ve skupině, kteří danou úlohu zodpověděli správně. Vysoké hodnoty obtížnosti Q znamenají velmi obtížné testové úlohy a naopak nízké hodnoty indexu obtížnosti P znamenají příliš jednoduché testové úlohy. Za velmi obtížné pokládáme položky s hodnotou obtížnosti vyšší jak 80, za snadné s hodnotou nižší jak 20. Velmi obtížných položek by se v testu nemělo vyskytovat mnoho. Položky s nízkým P by měly být v úvodu didaktického testu. Vytvářejí potřebný pocit jistoty. Nejvhodnějšími jsou položky mající hodnotu obtížnosti kolem $Q = 50$ (Chráška 2007).

Otázka číslo	Počet správných odpovědí	Q	P
1	3	25	75
2	3	25	75
3	4	0	100
4	4	0	100
5	3	25	75
6	4	25	75
7	2	50	50
8	3	25	75
9	2	50	50
10	2	50	50
11	3	25	75

Tabulka 1 Obtížnost didaktického testu

Z tabulky č. 1 lze vyčíst, že v didaktickém testu se objevují různě obtížné otázky. Obsahuje položky příliš snadné, ale i položky, u kterých vychází hodnota obtížnosti 50. Velmi obtížné otázky s hodnotou $Q = 80$ a více se v testu neobjevily.

Na základě vyhodnocení dané vlastnosti jsme ponechali všechny úkoly v původním znění.

Citlivost testových úloh

Citlivost bývá označována jako rozlišovací hodnota (schopnost) dané úlohy. Vysokou citlivost má taková úloha, kterou úspěšně řeší žáci s lepšími vědomostmi, zatímco žáci slabší u ní selhávají. Citlivost vyjadřuje, do jaké míry daná úloha zvýhodňuje žáky mající lepší vědomosti před žáky s horšími vědomostmi. Při posuzování citlivosti se vzorek žáků rozdělí podle celkového počtu dosažených bodů na dvě části - skupinu lepších L (s vyšším počtem bodů) a skupinu horších H. Žáci se pak v obou skupinách seřadí podle dosaženého počtu bodů (Chráska 2007).

Pro posouzení citlivosti existuje celá řada koeficientů, které nabývají hodnot od -1 přes nulu do $+1$. Platí, čím vyšší hodnotu koeficient má, tím lépe úloha rozlišuje mezi žáky s lepšími vědomostmi a mezi žáky s horšími vědomostmi. Pokud má koeficient nulovou hodnotu, nemá úloha rozlišovací schopnost. Záporné hodnoty koeficientu pak zvýhodňují žáky s horšími výsledky v testu. Kladné hodnoty koeficientu citlivosti naopak vypovídají o tom, že úlohy zvýhodňují žáky s lepšími vědomostmi (Chráska 2007).

Nejjednodušším ukazatelem citlivosti testové úlohy je koeficient ULI (upper – lower-index). Vychází z rozdílu mezi obtížností úlohy ve skupině lepších a ve skupině horších

testovaných osob. Uvedený vztah platí, byl-li celkový počet žáků rozdělen podle počtu dosažených bodů na polovinu. U koeficientu ULI se požaduje, aby v případě úloh s hodnotou obtížnosti 30-70 byla hodnota d aspoň 0,25 a u úloh s hodnotou obtížnosti 20-30 a 70-80 alespoň 0,15 (Chráška 2007).

Dále existuje tetrachorický koeficient citlivosti nebo bodově biseriální koeficient citlivosti. Pro náš výzkum jsme vybrali koeficient citlivosti ULI.

Testová úloha číslo	Koeficient ULI	Hodnota obtížnosti Q
1	0,5	25
2	0,5	25
3	0	0
4	0	0
5	0,5	25
6	0,5	25
7	1	50
8	0,5	25
9	1	50
10	1	50
11	0,5	25

Tab 2 Koeficient ULI

Z tabulky č 2. tedy můžeme vyčíst, že testové úlohy č. 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 jsou dostatečně citlivé. Jejich koeficient citlivosti je větší než 0,15. U testových úloh č. 3, 4 je nulový koeficient citlivosti, tudíž nerozlišují mezi osobami s lepšími a horšími výsledky.

Validita didaktického tetu

Validita je základní a nejdůležitější vlastností didaktického testu. Test je dostatečně validní, pokud se jím zkouší pouze to, co má být zkoušeno. U testů posuzujeme, do jaké míry se shoduje obsah testu s cíli a obsahem výuky. Jedná se o tzv. obsahovou validitu, kdy obsah úloh didaktického testu by měl být vzorkem zkoušeného učiva. V praxi jsme při jejím posuzování odkázáni na posouzení odborníků (Chráška 2007).

Reliabilita didaktického testu

Hovoříme zde o spolehlivosti a přesnosti testů. Jestliže při opakovaném testování získáme stejné nebo podobné výsledky, je test dostatečně spolehlivý. Přesnost testu souvisí s velikostí a množstvím chyb při testování. K hodnocení stupně reliability slouží koeficient

reliability. Může nabývat hodnot od 0 (naprostá nespolehlivost testu) do +1 (maximální spolehlivost a přesnost testu). Pro testování vědomostí se požaduje koeficient reliability minimálně 0,80. Často se k výpočtu koeficientu reliability používá Kuderův – Richardsonův vzorec nebo metoda půlení testu (Chráška 2007).

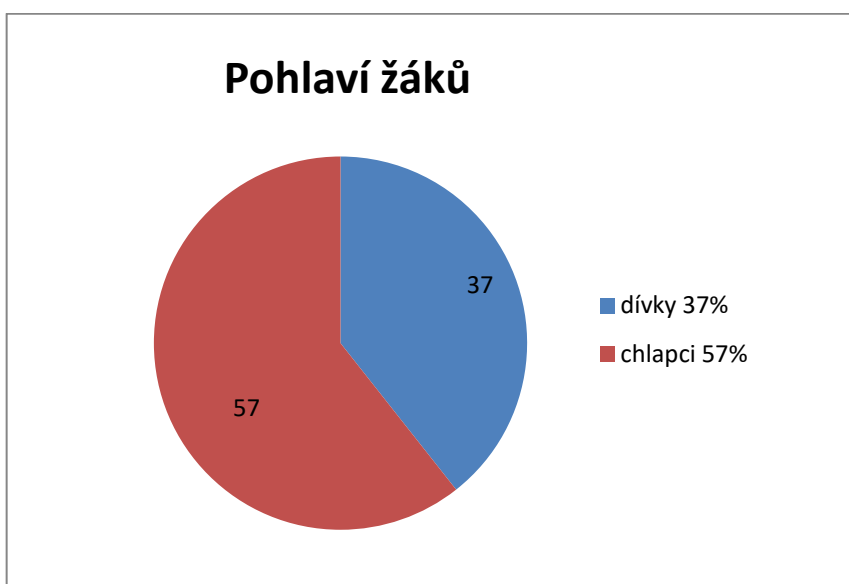
K výpočtu reliability jsme použili Kuderův – Richardsonův vzorec, ze kterého jsme vypočítali koeficient reliability 0,83. Stupeň reliability je tedy přijatelný.

7.4 Charakteristika výzkumné skupiny

Didaktický test byl určen žákům 5. ročníku naší základní školy v Karlovicích. Test psalo 21 žáků na začátku školního roku.

ročník	dívky	chlapci	celkem
5.	9	12	21

Tab 3. Pohlaví a počet žáků ve třídě.

Graf 1 Pohlaví a počet žáků ve třídě

Graf č. 1 ukazuje, že výzkumného šetření se zúčastnilo více chlapců než dívek. Celkově psalo didaktický test 9 dívek (37% žáků) a 12 chlapců (57 % žáků).

7.5 Předvýzkum

Během předvýzkumu jsme se zamýšleli nad smyslem výzkumného šetření a snažili se zformulovat jednotlivé cíle.

Cílem předvýzkumu bylo:

- Ověřit, zda jsou žáci schopni vyplnit jednotlivé položky didaktického testu.
- Ověřit, zda žáci porozumí formulacím jednotlivých položek didaktického testu.
- Zjistit a stanovit potřebný čas na vyplnění didaktického testu.
- Dle potřeby upravit nebo doplnit konkrétní položky v testu.

Předvýzkum jsme realizovali ve 4. a 6. ročníku naší školy ve druhém týdnu školní docházky. Zúčastnili se jej čtyři žáci, z každé ročníku dva – dívka a chlapec. Jejich výběr byl náhodný.

Testování žáků probíhalo samostatně ve volné učebně, mimo vyučování. Nejdříve u žáků 4. ročníku, poté u žáků 6. ročníku. Testování probíhalo za mé přítomnosti.

Pro objektivní posouzení znalostí ukončeného 2. období na 1. stupni jsem zvolila testování žáků 6. ročníku s tím, že při pozdější tvorbě pracovních listů bylo přihlíženo k náročnosti zvolených otázek a k času stanovenému na vypracování testu.

Žákům byly nejdříve sděleny základní pokyny pro práci a poté rozdány didaktické testy, ve kterých se ověřovaly jejich vědomosti. K vypracování testu byla u žáků 4. ročníku potřeba 20 minut a u žáků 6. ročníku 8 minut.

Na základě předem stanovených cílů bylo zjištěno:

- Testovaným položkám žáci porozuměli a bez problémů je dokázali vyplnit.
- Bylo zjištěno, že k vypracování testu bylo potřeba 15 minut.
- Žáci mohli v testu získat celkově 17 bodů. Jednotlivé položky byly bodově ohodnoceny. Chlapec ze 4. ročníku získal 6 bodů, dívka získala 16 bodů. Chlapec ze 6. ročníku získal 15 bodů, dívka získala 14 bodů.
- Nebyla potřeba pozměnit otázky.
- Při dotazování žáků na náročnost testu se žáci shodli, že předložený test je středně těžký. Žáci ohodnotili jako jednoduché položky č. 1, 2, 3, 4, 11. U položky č. 10 svou odpověď tipovali. Jako náročnější položky vyhodnotili č. 8, 9.

Předvýzkum splnil a ověřil všechny cíle, které byly stanoveny.

Otázka č.	Počet bodů	Poznámka
1	1	
2	1	
3	1	
4	1	
5	1	
6	1	
7	1	
8	1	
9	1	
10	2	za každou správnou odpověď 1 bod
11	6	za každý správný název 1 bod

Tab. 4 Bodové ohodnocení testu

7.6 Popis výzkumného šetření

Výzkumné šetření jsme realizovali ve třetím týdnu školního roku 2016/2017 na naší škole, v pátém ročníku. Jelikož vyučuji vlastivědu v páté třídě, zařadila jsem didaktický test do jedné z hodin.

Hlavním cílem didaktického testu bylo zjistit úroveň vědomostí žáků o regionu Karlovice.

Žáci nebyli předem informováni o psaní didaktického testu, přesto jej plnili svědomitě. Většinou nečinil žádné problémy.

7.7 Charakteristika analýzy dat

Po opravení a vyhodnocení didaktického testu, jsme získaná data zapsali do tabulek v programu Microsoft office Excel 2007 a znázornili pomocí výšečových a sloupcových grafů.

V následující kapitole uvádíme výsledky výzkumného šetření a analýzu didaktického testu.

8 VYHODNOCENÍ A ANALÝZA DIDAKTICKÉHO TESTU

K výzkumnému šetření jsme použili nestandardizovaný didaktický test, zaměřený na učivo o regionu Karlovice, předložený žákům 5. ročníku. V této části práce se budeme snažit vyhodnotit co nejlépe didaktický test, zjistit úroveň vědomostí žáků 5. ročníku, rozdíly ve výsledcích chlapců a dívek a průměrné dosažené hodnoty jednotlivých položek. Na základě zpracovaných výsledků ověříme platnost stanovených předpokladů. Pro lepší přehlednost uvádíme výsledky v tabulkách a grafech, které prezentují výsledky našeho šetření.

8.1 Celkové vyhodnocení didaktického testu

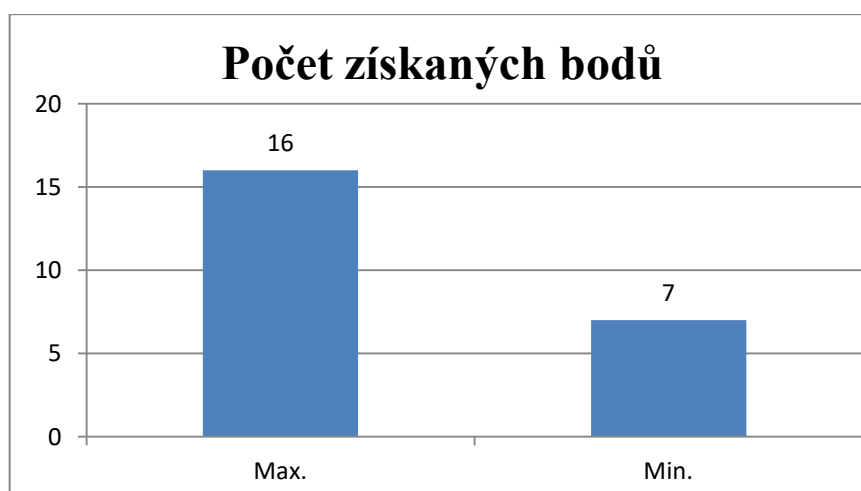
Maximální počet dosažených bodů z didaktického testu činilo 17. Z tabulky č. 5 lze vyčíst celkový dosažený počet bodů, průměrný počet bodů na žáka, maximum a minimum získaných bodů.

Dále uvádíme graf č. 3, ze kterého lze vyčíst průměrné dosažené výsledky všech žáků. Z něj je zřejmé, že 12 žáků, což je 57%, zná dobře svůj region. Hranici 12 bodů z didaktického testu jsme zvolili v rámci předvýzkumu, abychom zjistili, kolik žáků zná dobře svůj region.

Z tabulky č. 6 a grafu č. 4 vyčteme minimální a maximální získané body.

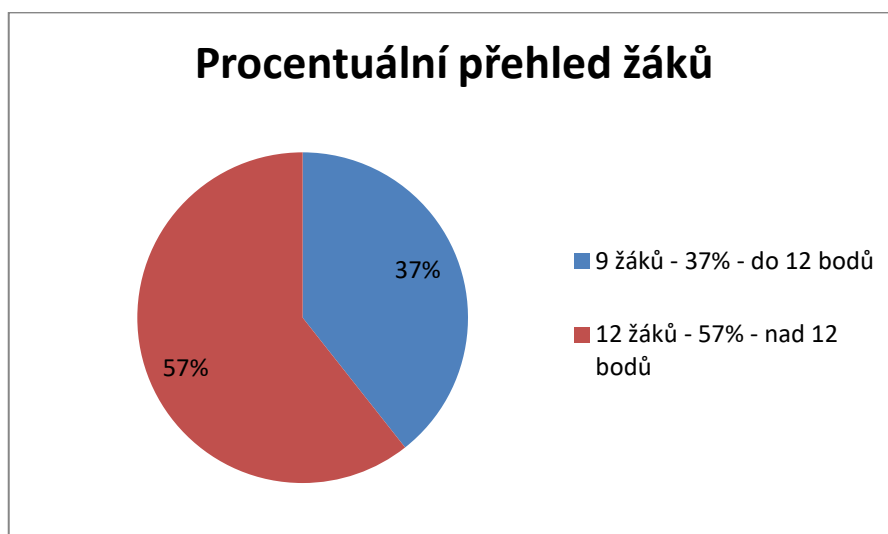
Třída	Počet žáků	Počet bodů	Průměr	Max.	Min.
5.	21	259	12	16	7

Tab. 5 Přehled získaných bodů

Graf 2 Počet získaných bodů

Z grafu č. 2 vyčteme, že max. dosažený výsledek činí 16 bodů a min. je 7 bodů z možných 17 bodů. Průměr dosažených bodů na jednoho žáka je 12, což je 57%.

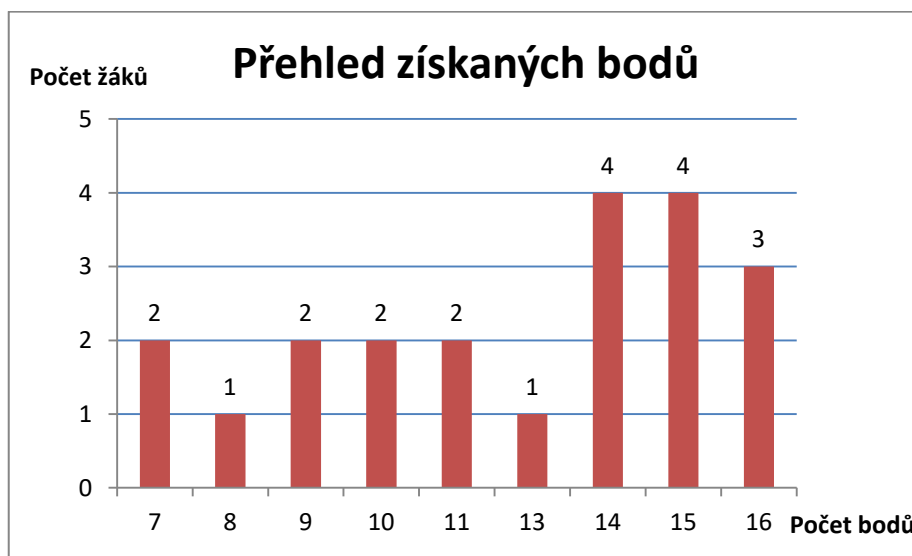

Graf 3 Procentuální přehled žáků, kteří získali méně než 12 bodů

Z grafu č. 3 lze vyčíst, že 57% žáků získalo min. 12 bodů, což je celkem 12 žáků, kteří znají svůj region dobře.

Body	7	8	9	10	11	13	14	15	16
Žáci	2	1	2	2	2	1	4	4	3

Tab 6 Počet získaných bodů od minima po maximum

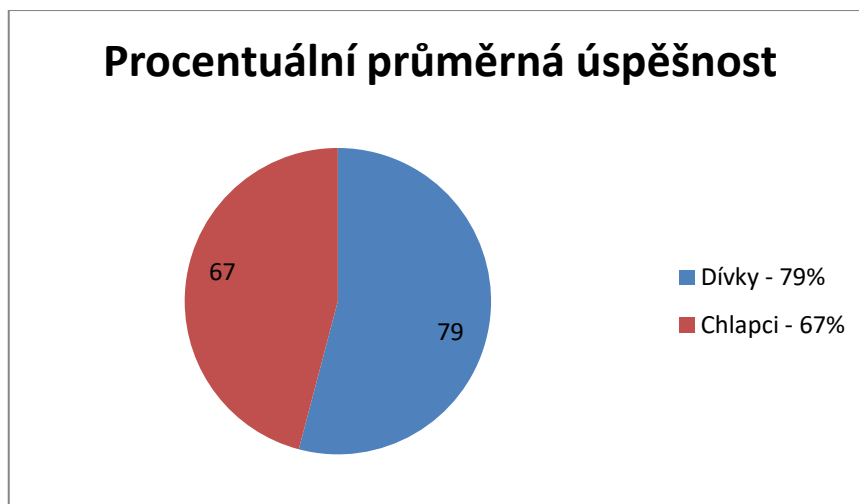
Graf 4 Přehled získaných bodů od minima po maximum

Z grafu č. 4 lze vyčíst min. dosažený výsledek 7 bodů u dvou žáků a max. 16 bodů u 3 žáků z možných 17 bodů.

Výsledky chlapců a dívek

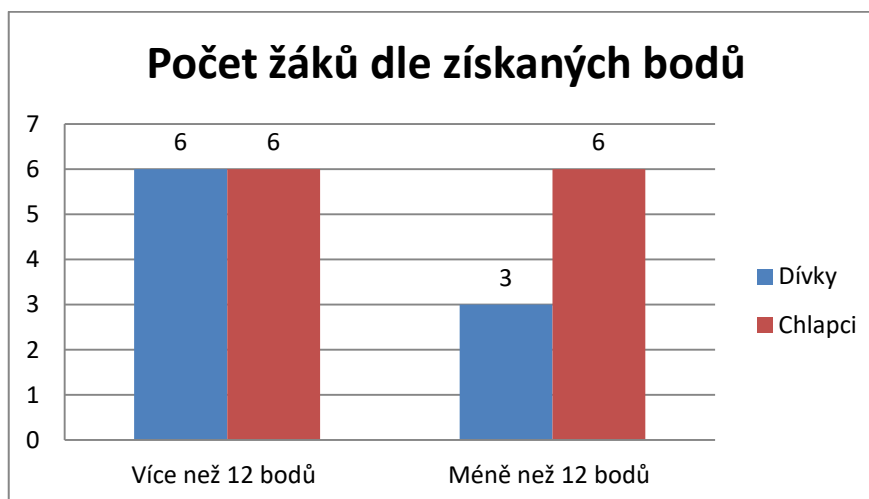
Tabulka 7	Počet	Body	Průměr	Min. 12 bodů
Dívky	9	121	13,44	6
Chlapci	12	138	11,50	6

Tab 7 Průměrný výsledek chlapců a dívek

Graf 5 Procentuální úspěšnost chlapců a dívek

Z grafu č. 5 lze vyčíst, že rozdíl průměrných výsledků u obou pohlaví není příliš velký. Chlapcům se dařilo méně než dívkám. Chlapci získali v průměru 11,5 bodů, což je 67% správných odpovědí. Dívky získaly průměrného výsledku 13,44 bodů, což je 79%.

Graf 6 Počet chlapců a dívek, kteří získali min. 12 bodů

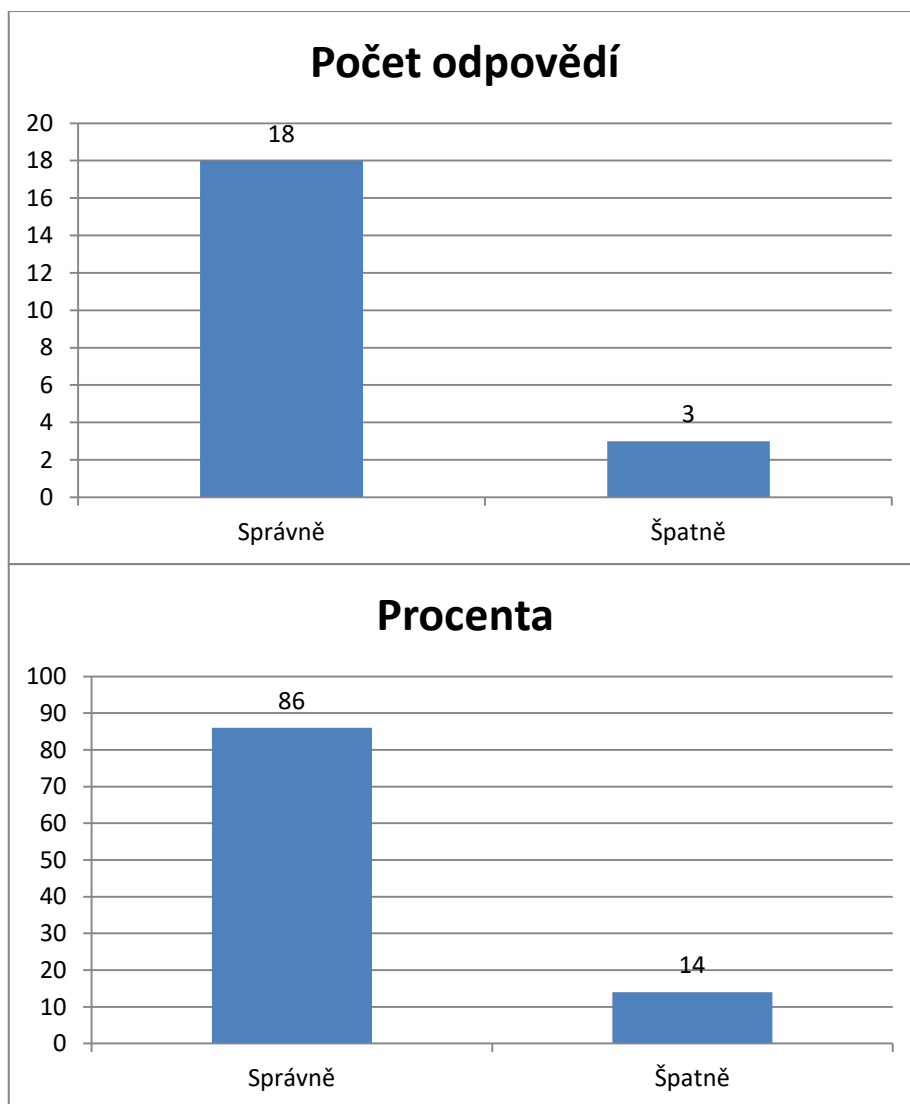
Z grafu č. 6 lze vyčíst, že 6 chlapců získalo min. 12 bodů. Stejný počet chlapců získalo max. 12 bodů. Z dívek získalo 6 min. 12 bodů a 3 méně než 12.

8.3 Vyhodnocení jednotlivých položek

Položka č. 1: Jak se nazývá kraj, ve kterém žiješ?

Tabulka č. 8	Počet odpovědí	Procenta
Správně	18	86
Špatně	3	14

Tab 8 Název kraje

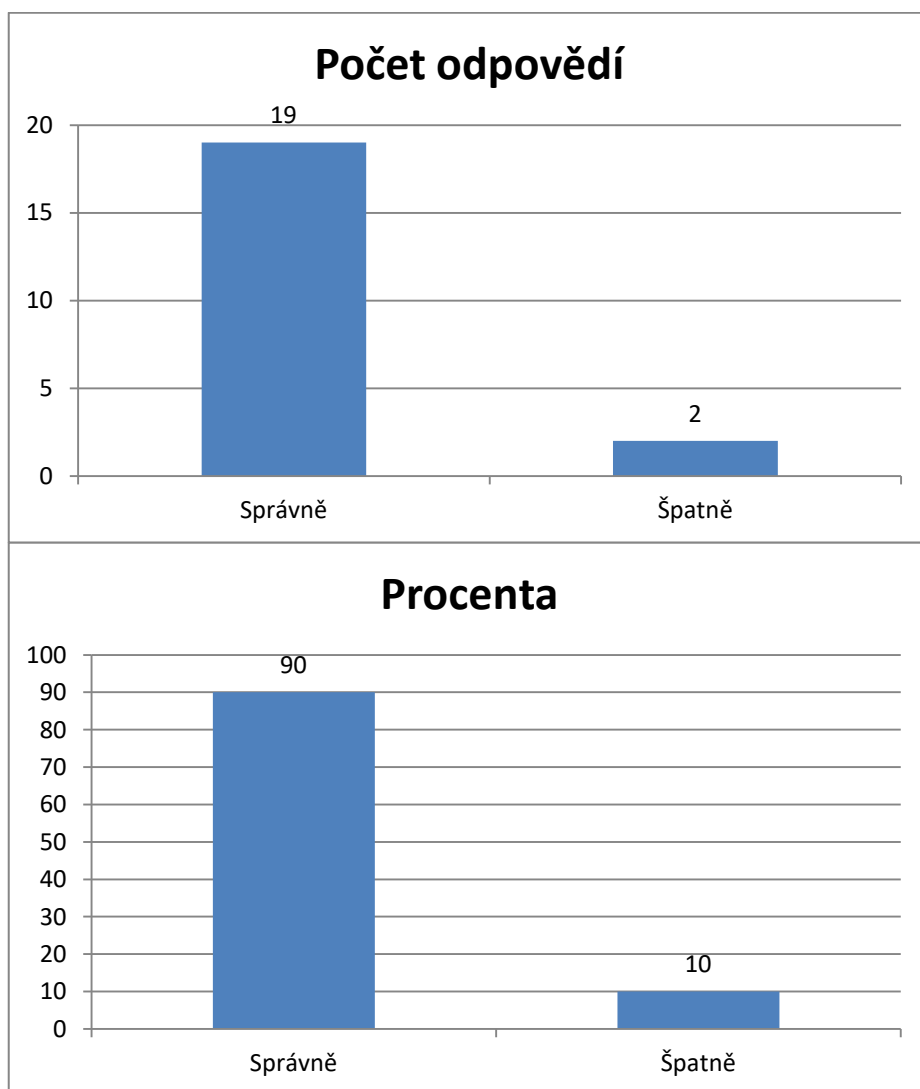
Graf 7 Název kraje

Z grafu č. 7 lze vyčíst, že 3 žákům, tj. 14%, se nepodařilo určit správně název kraje, ve kterém žijí. Objevily se názvy Moravský, Slezsko a Ostravský kraj.

Položka č. 2: Vyznač tento kraj na mapě.

Tabulka č. 9	Počet odpovědí	Procenta
Správně	19	90
Špatně	2	10

Tab 9 Vyznačení Moravskoslezského kraje do mapy

Graf 8 Vyznačení Moravskoslezského kraje do mapy

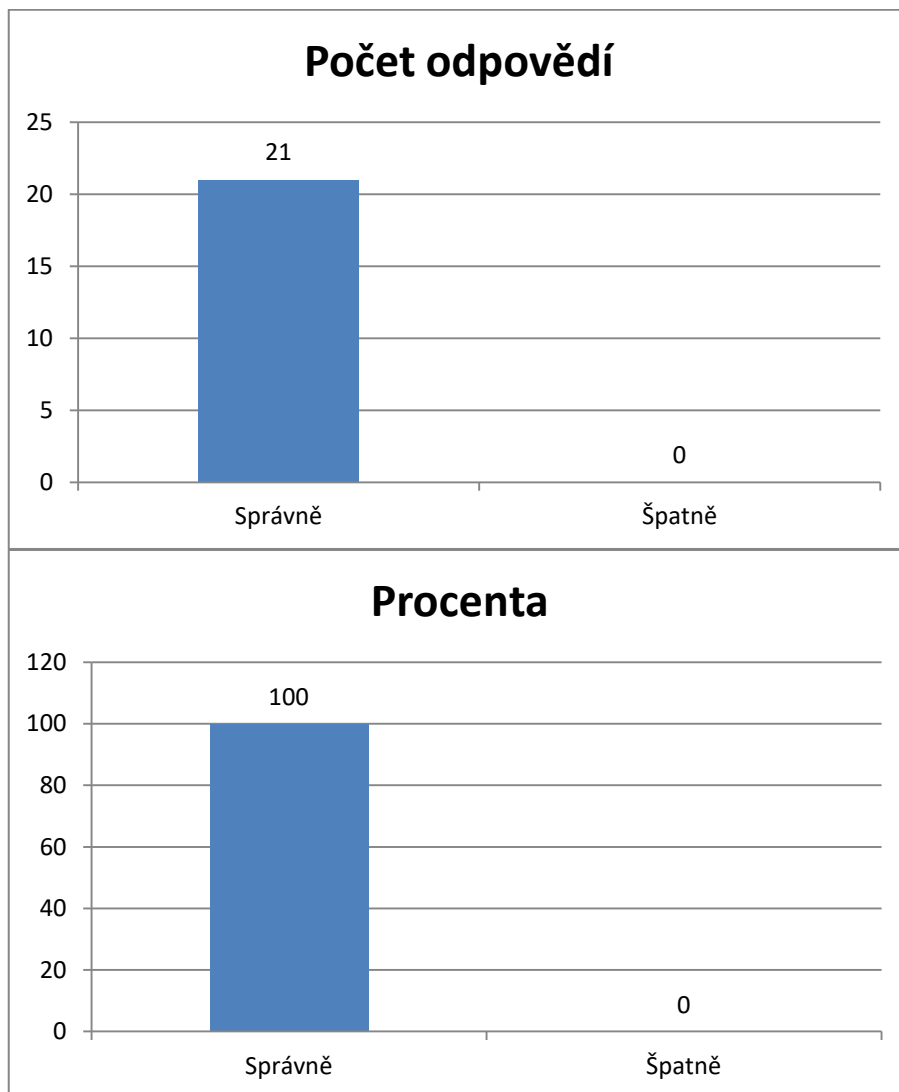
Z grafu č. 8 vyčteme, že 2 žáci, což je 10%, neoznačili Moravskoslezský kraj správně. Jeden žák vyznačil Olomoucký kraj, druhý kraj Ústecký.

Položka č. 3: Jak se jmenuje město/vesnice, ve které žiješ.

Tabulka č. 10	Počet odpovědí	Procenta
Správně	21	100
Špatně	0	0

Tab 10 Název města/vesnice

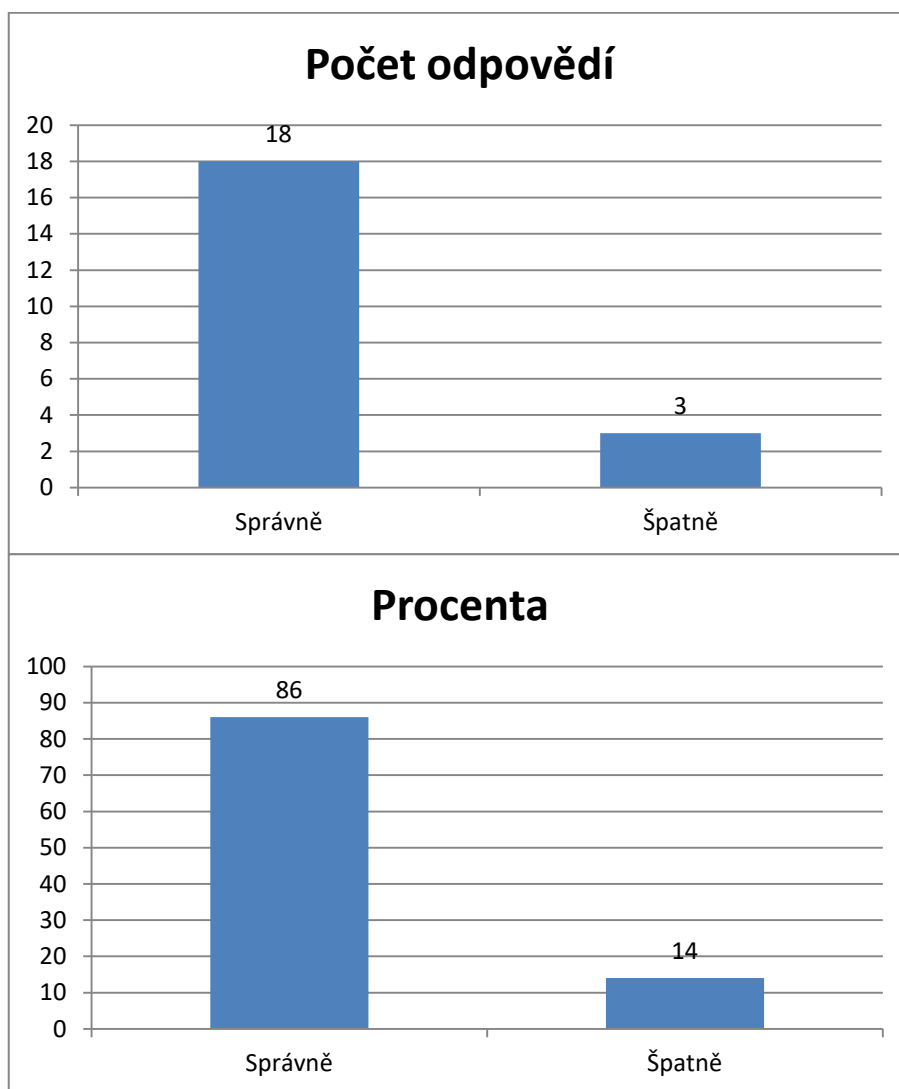
Graf 9 Název města, vesnice

Z grafu č. 9 můžeme vyčíst, že všichni žáci znají název své rodné obce.

Položka č. 4: Jak se nazývá řeka, která protéká Karlovicemi?

Tabulka č. 11	Počet odpovědí	Procenta
Správně	18	86
Špatně	3	14

Tab 11 Název řeky

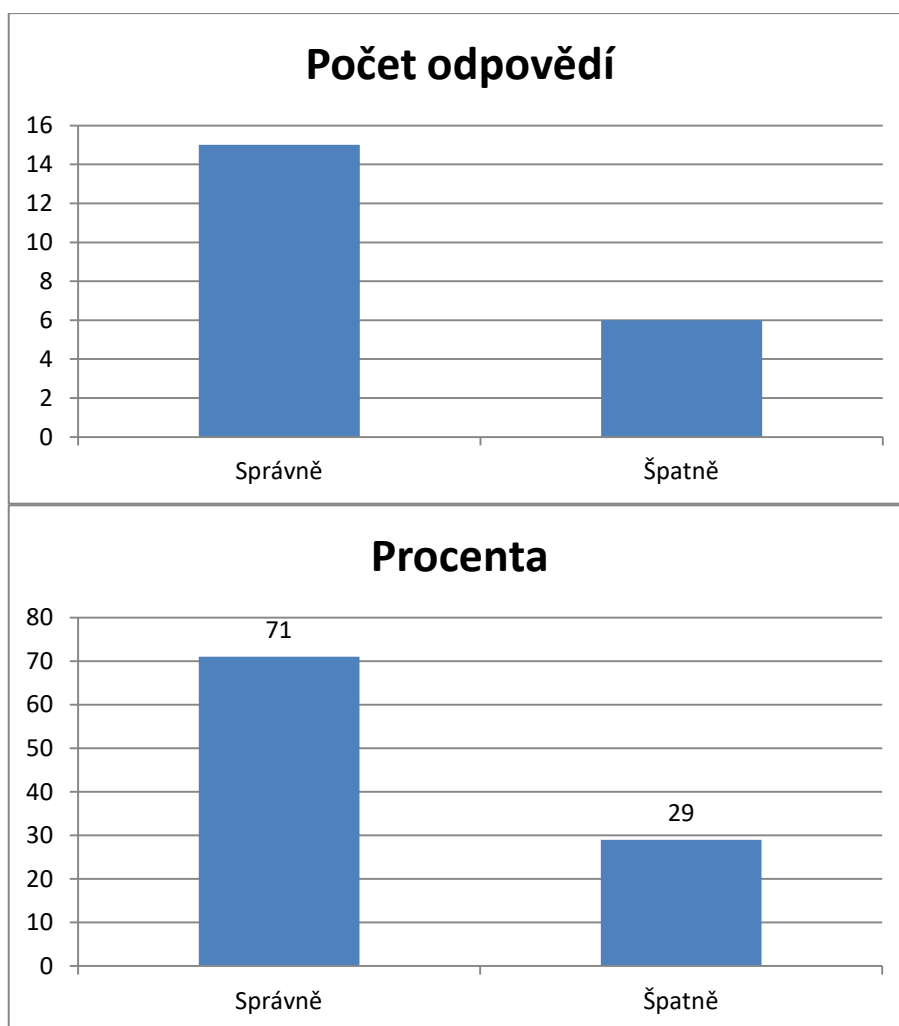
Graf 10 název řeky

Z grafu č. 10 lze vyčíst, že někteří žáci neznají název řeky, která protéká jejich obcí. A to 3 žáci, což je 14%. Jeden žák nevedl žádnou odpověď, druzí napsaly Olši a Kobylí potok. Kobylí potok (menší vodní tok s mírnějším sklonem) sice protéká Karlovicemi, ale pouze částí a vlévá se do řeky Opavy.

Položka č. 5: Jak se nazývá nejvyšší hora Karlovic?

Tabulka č. 12	Počet odpovědí	Procenta
Správně	15	71
Špatně	6	29

Tab 12 Název nejvyšší hory Karlovic

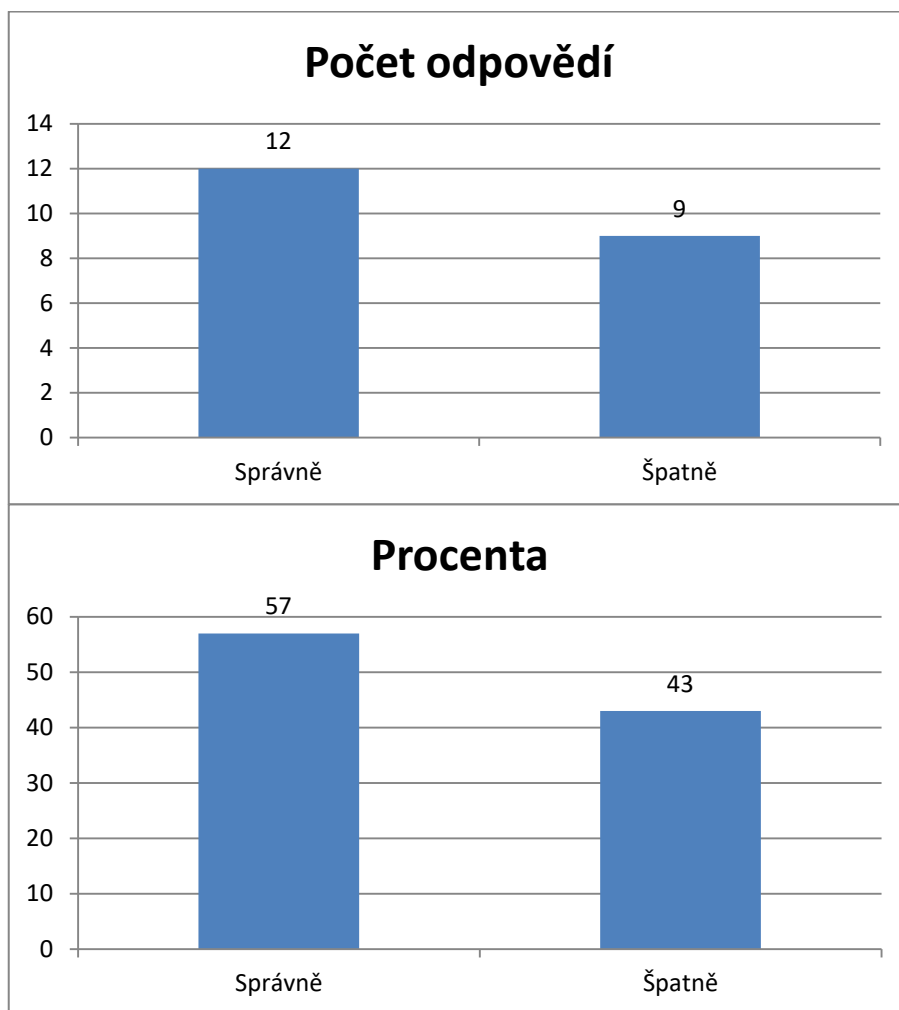
Graf 11 Název nejvyšší hory Karlovic

Z grafu č. 11 vyplývá, že tato položka byla pro žáky obtížnější. 6 žáků, což činí 29%, odpovědělo nevědomě. Zbýlých 15 žáků, což činí 71%, odpovědělo správně.

Položka č. 6: Jak se jmenuje pohoří, ve kterém leží Karlovice?

Tabulka č. 13	Počet odpovědí	Procenta
Správně	12	57
Špatně	9	43

Tab 13 Název pohoří

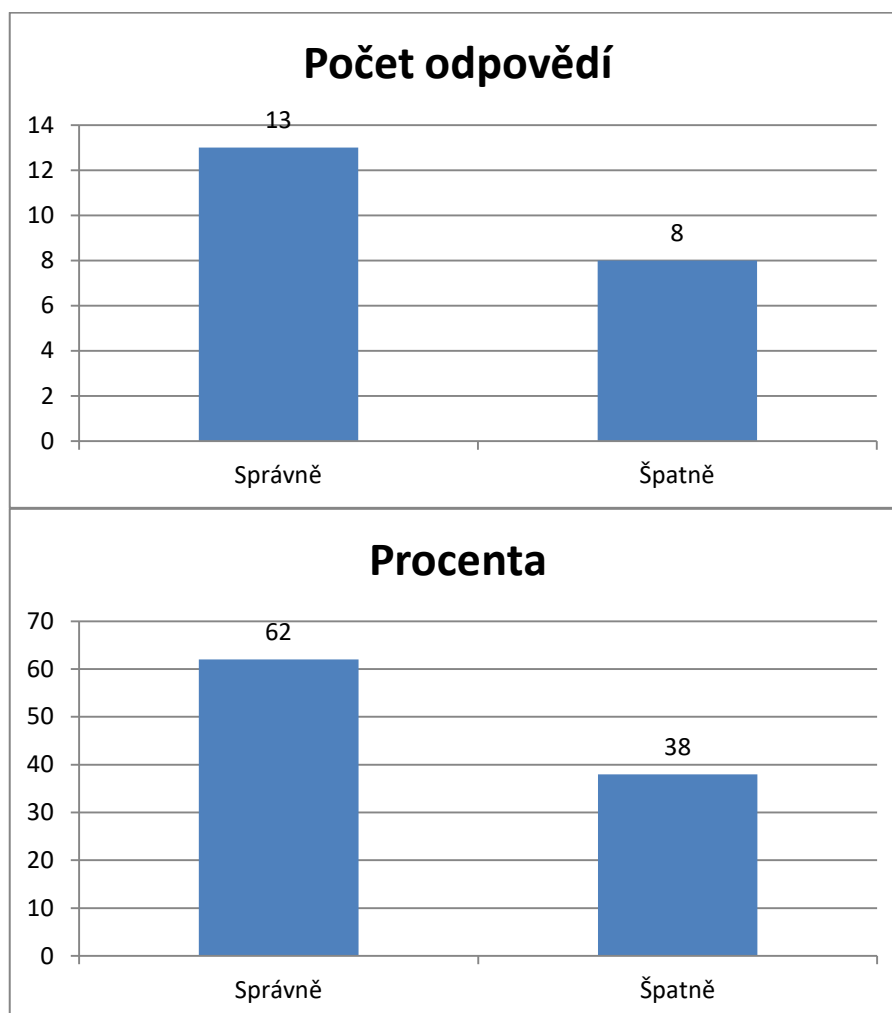
Graf 12 Název pohoří

Z grafu č. 12 vyplývá, že žáci měli problém odpovědět. Jen 12 žáků, což je 57% odpovědělo správně. Zbylých 9 žáků, 43%, odpovědělo špatně. Většina odpověděla nevíme nebo nevedla odpověď.

Položka č. 7: Jak se jmenuje nejvyšší hora tohoto pohoří?

Tabulka č. 14	Počet odpovědí	Procenta
Správně	13	62
Špatně	8	38

Tab 14 Název nejvyšší hory pohoří

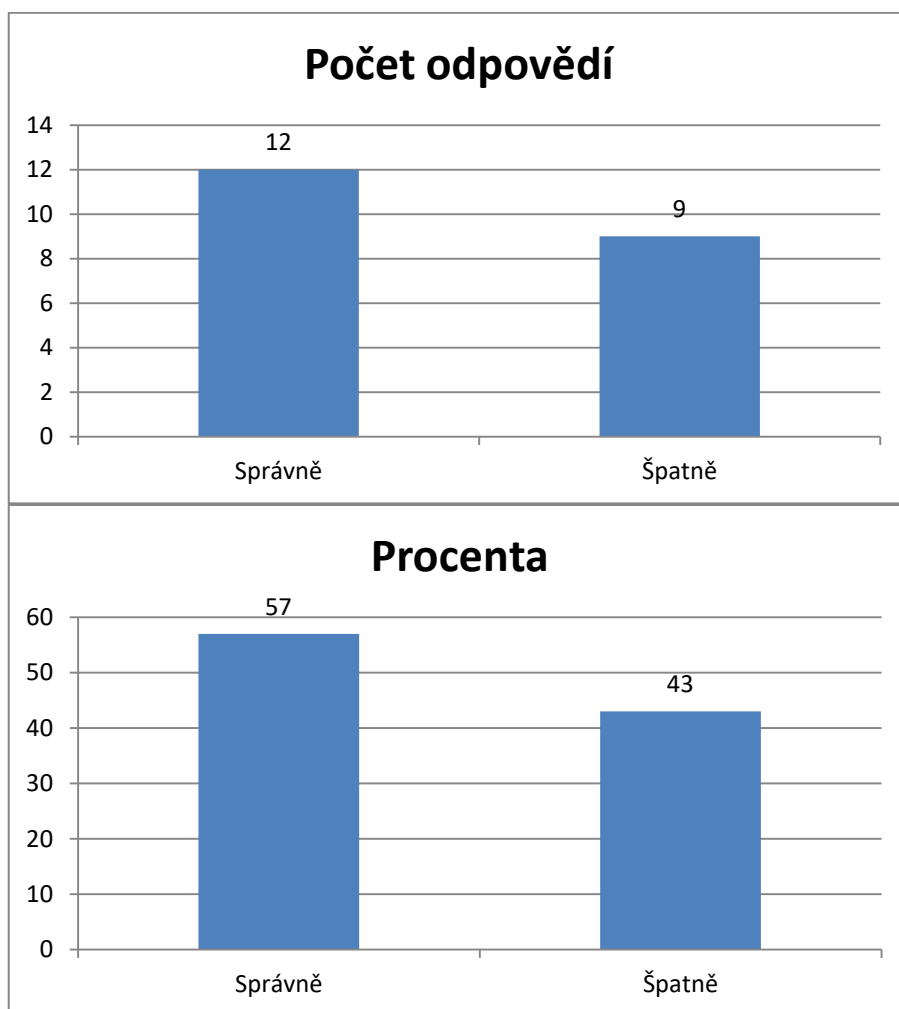
Graf 13 Název nejvyšší hory pohoří

Z grafu č. 13 lze vyčíst, že i název hory nezodpověděli všichni žáci správně. Správně odpovědělo 13 žáků, což je 62% a špatně odpovědělo 8 žáků, což je 38%. Mezi špatné odpovědi patřil např. Ještěd, Obří vrch, Jeseníky nebo odpověď nevím.

Položka č. 8: Jak se nazývá zatopený lom v blízkosti Karlovic?

Tabulka č. 15	Počet odpovědí	Procenta
Správně	12	57
Špatně	9	43

Tab 15 Název zatopeného lomu

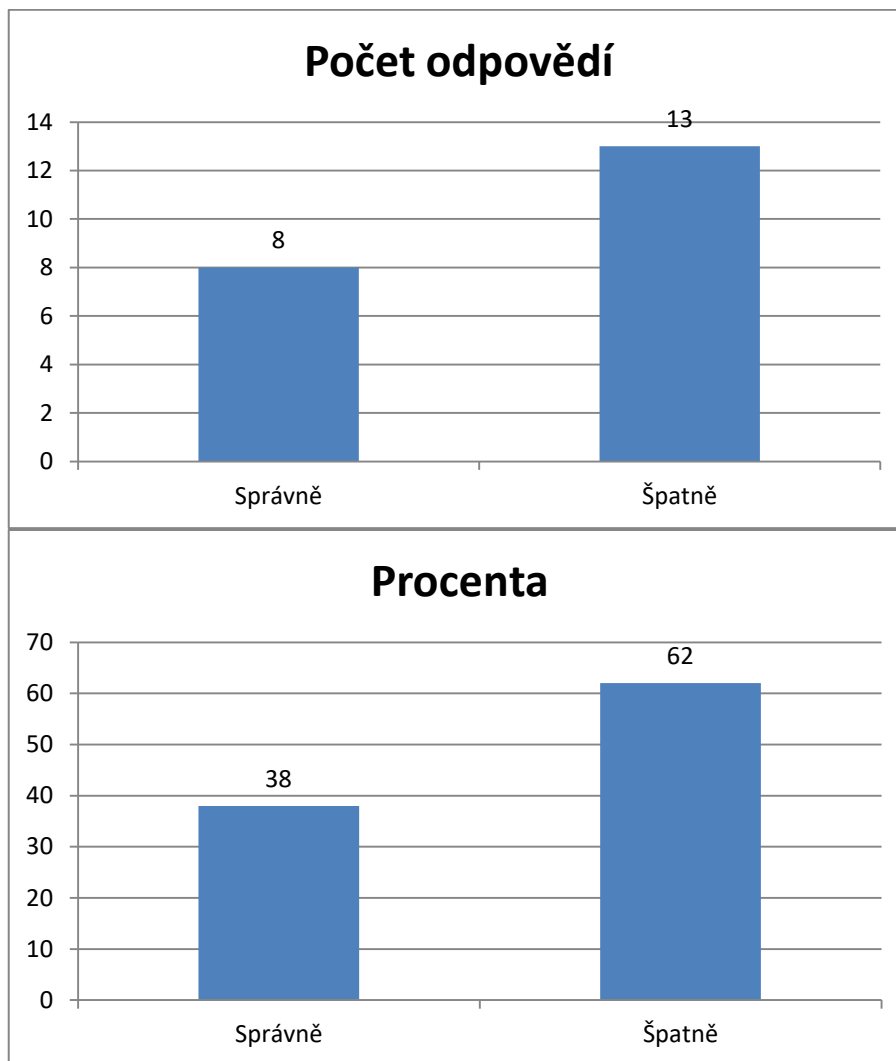
Graf 14 Název zatopeného lomu

Z grafu č. 14 vyplývá, že s názvem lomu měli žáci také problém. Správně odpovědělo 12 žáků, což činí 57%. Nesprávně odpovědělo 9 žáků, což je 43%. Většina uvedla neví, ale dvakrát se objevila odpověď Pocheňské louky.

Položka č. 9: Napiš, jak se jmenuje nejvýznamnější turistická památka v Karlovicích.

Tabulka č. 16	Počet odpovědí	Procenta
Správně	8	38
Špatně	13	62

Tab 16 Název turistické památky

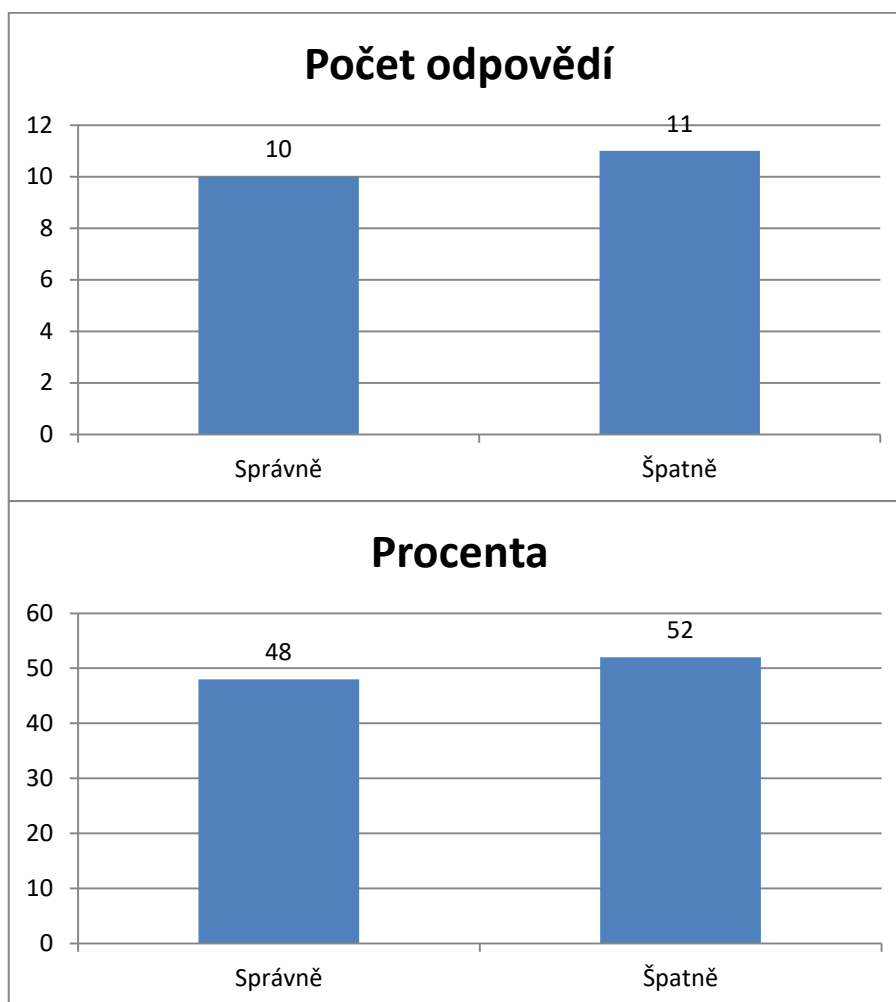
Graf 15 Název turistické památky

Z grafu č. 15 je patrné, že tahle položka činila žákům největší potíže. Správně odpovědělo jen 8 žáků, což je 38%. Větší část - 13 žáků, což činí 62%, odpověděla špatně. Někteří neodpověděli vůbec, jiní napsali nevim, jeden žák napsal Svatý Vít.

Položka č. 10: Vyber, který z živočichů je v okolí Karlovic chráněný.

Tabulka č. 17	Počet odpovědí	Procenta
Správně	10	48
Špatně	11	52

Tab 17 Chráněný živočich v okolí Karlovic

Graf 16 Chráněný živočich v okolí Karlovic

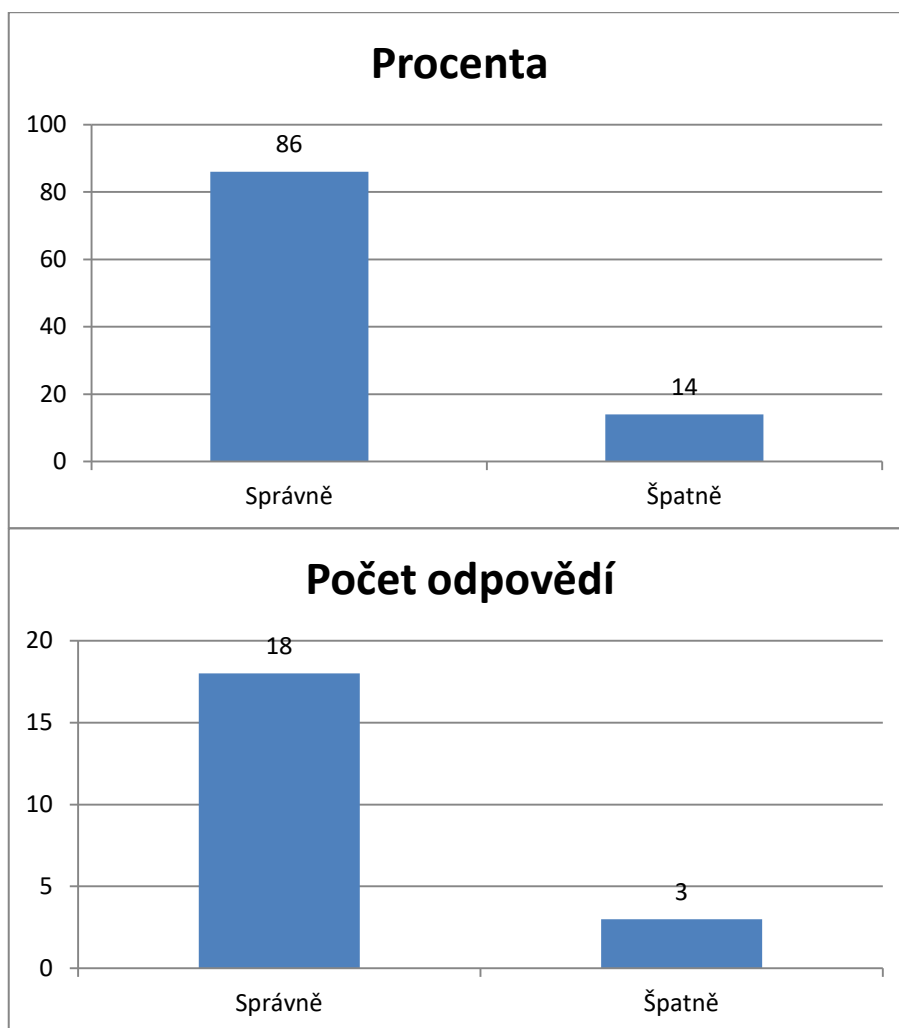
Z grafu č. 16 lze vyčíst, že menší část žáků odpověděla správně, a to 10 žáků, což je 48%. Většina žáků – 11, což činí 52%, odpověděla nesprávně. Většina uvedla pouze jednoho živočicha.

Položka č. 11: Napiš k fotografiím názvy míst z Karlovic a jeho okolí.

Tabulka č. 18	Počet odpovědí	Procenta
Správně	18	86
Špatně	3	14

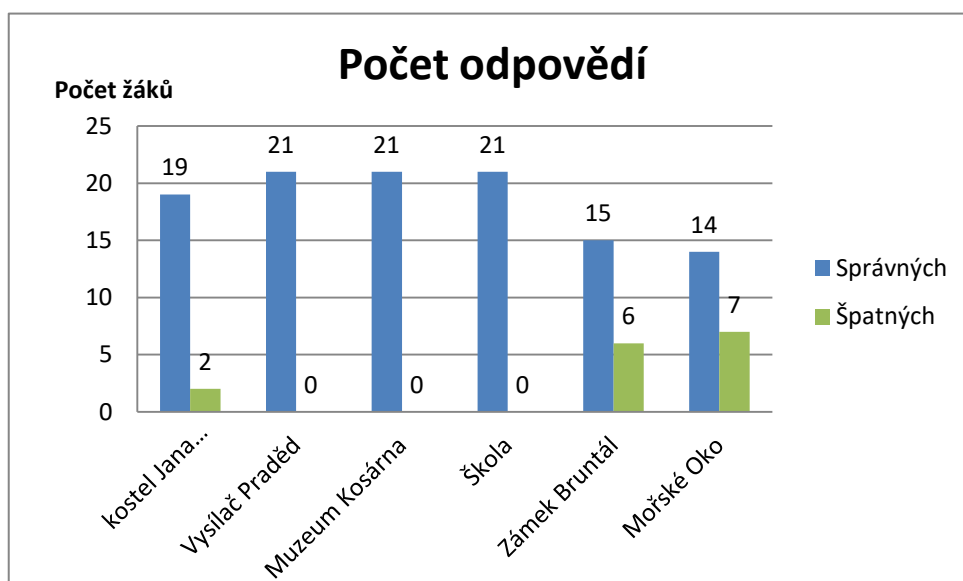
Tab 18 Názvy míst

Graf 17 Názvy fotografií – celková úspěšnost

Tabulka č. 19	Správně		Špatně	
	Počet odpovědí	Procenta	Počet odpovědí	Procenta
kostel Jana Nepomuckého	19	91	2	9
Vysílač Praděd	21	100	0	0
Muzeum Kosárna	21	100	0	0
Škola	21	100	0	0
Zámek Bruntál	15	71	6	29
Mořské Oko	14	67	7	33

Tab 19 Názvy míst – jednotlivě

Graf 18 Názvy míst – jednotlivě

Z grafů č. 17 a 18 je patrné, že nejobtížněji určili žáci Mořské oko – 33% žáků odpovědělo nesprávně a zámek Bruntál – 29% nesprávných odpovědí. Mezi nesprávnými odpověďmi byly např. kostel Svatého Michaela, zámek Velké Losiny, propast Macocha. Nejlépe žáci určili vysílač Praděd, Muzeum Kosárna a karlovickou školu.

9 OVĚŘENÍ PLATNOSTI PŘEDPOKLADŮ A SHRnutí VÝSLEDKŮ

Před začátkem šetření jsme stanovili čtyři předpoklady. Z výsledků šetření můžeme ověřit platnost stanovených předpokladů a interpretovat je.

Předpoklad 1: Předpokládáme, že znalosti žáků 5. ročníku jsou dostačující.

Pro předpoklad 1 jsme na základě předvýzkumu zvolili hranici 75 % správných odpovědí (16 žáků). Tj. dosažení minimálně 12 bodů na jednoho žáka.

Na základě vyhodnocení didaktického testu můžeme dané výsledky shrnout. Průměrná úspěšnost ze znalostí regionální tematiky dosáhla 57%. V testu mohli žáci získat nejvíce 17 bodů. Z celkového počtu získaných bodů – 259, jsme vypočítali aritmetický průměr 12,33 bodů na jednoho žáka. Stanovený předpoklad se nepotvrdil. Pouze 12 žáků z celkových 21 zúčastněných dosáhlo minimálně 12 bodů, což je 57% správných odpovědí.

K šetření jsme zvolili nestandardizovaný test, proto nelze rozhodnout, zda jsou dosažené výsledky průměrné, podprůměrné nebo nadprůměrné. Pro naše šetření jsme stanovili hranici 75% správných odpovědí. Stanovili jsme ji na základě klasifikační tabulky, kterou využívám při hodnocení čtvrtletních didaktických testů. Při hodnocení používám přiřazovací postup (příloha č. 18).

Předpoklad 2: Předpokládáme, že dívky budou úspěšnější než chlapci.

Daný předpoklad se potvrdil. Dívky byly úspěšnější. V průměru dosáhly 13,44 bodů a chlapci 11,5 bodů. Celkem 6 dívek z 9 získalo alespoň 12 bodů, tj. 67%, z didaktického testu. Chlapců získalo alespoň 12 bodů 6 z 12, což je 50%.

Předpoklad 3: Předpokládáme, že na otázku č. 9 odpoví správně 90% žáků.

Budova muzea stojí v bezprostřední blízkosti školy a žáci kolem ní procházejí každý den.

Předpoklad se bohužel nepotvrdil. Pouze 8 žáků z celkového počtu 21 odpovědělo správně, což je 38%.

Předpoklad 4: : Předpokládáme, že na otázku č. 11 odpoví správně 75% žáků.

Pro předpoklad 4 jsme na základě předvýzkumu zvolili hranici 75%. Žáci mohou mít problém s identifikací Zámku Bruntál a zatopeného lomu Mořské oko.

Předpoklad se potvrdil. Správně odpovědělo 18 žáků, což je 86%. Žáci v identifikaci zámku a zatopeného lomu chybovali více, než v identifikaci ostatních objektů.

Hlavním cílem našeho šetření bylo zjistit úroveň vědomostí žáků 5. ročníku o regionu Karlovice na začátku školního roku. Předpokládali jsme, že žáci budou znát region dobře. Didaktický test, který jsme sestavili, ověřoval základní vědomosti žáků o regionu.

Didaktický test psalo 21 žáků pátého ročníku naší školy. V šetření jsme došli k daným závěrům.

Na základě šetření jsme zjistili, že 12 žáků 5. ročníku z celkového počtu 21, což činí 57%, má dobré vědomosti o regionu Karlovice. Když vezmeme v úvahu, že test nebyl předem ohlášený a žáci věděli, že nebude klasifikován, nebyly výsledky žáků nejhorší. I když jsme předpokládali dosažení lepších výsledků. Maximální počet bodů získaných v didaktickém testu bylo 17. Tři žáci dosáhli nejvyššího počtu bodů 16 a 2 žáci minimálního počtu bodů 7. Nejlehčí byla pro žáky položka č. 3, v níž žádný žák nechyboval. Nejtěžší byla položka č. 9, která zjišťovala název turistické památky. Na ni odpovědělo správně pouze 8 žáků, což činí 38%. Překvapilo nás, že žáci neznají název pohoří, ve kterém Karlovice leží. Na tuto položku odpovědělo správně 12 žáků, což je 57%. Položky týkající se geografie nečinili žákům větší potíže.

Na základě vyhodnocení didaktického testu a jeho výsledků jsme usoudili, že by si žáci měli upevnit vědomosti, týkající se regionu Karlovice. Z našeho pohledu nejsou jejich vědomosti vzhledem k jejich věku dostačující. V další části diplomové práce jsme proto vytvořili soubor pracovních listů, zaměřené na regionální tematiku. Napomohou žákům upevnit, procvičit a opakovat učivo i v jiných předmětech, nejen ve vlastivědě. Pedagogům by měl soubor pracovních listů poskytnout nové náměty a inspiraci k začlenění tématu regionu do vyučovacích předmětů.

PRAKTICKÁ ČÁST

Téma regionu a jeho postavení ve výuce není zdaleka nic nového. Regionální výuka je samozřejmou součástí výchovy a vzdělávání již na prvním stupni základních škol. Zejména se to týká hodin prvouky (1. – 3. ročník) a vlastivědy (4. – 5. ročník). Regionální tematika seznamuje žáky s jejich blízkým okolím.

Pracovní listy vycházejí z učiva a očekávaných výstupů na konci 2. období vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Prolínají se v nich i další vzdělávací oblasti.

10 PRACOVNÍ LISTY

Na základě výsledků didaktického testu jsme navrhli soubor pracovních listů, které upevní znalosti žáků o své obci a využijí tematiku regionu ve vlastivědě, ale i v ostatních předmětech.

Pracovní listy mohou učitelé využít nejen v hodinách zaměřených na region, ale i v ostatních vyučovacích předmětech na 1. stupni základní školy (český jazyk, přírodověda, matematika, informační technologie a další). Záleží pouze na učitelích, jakým způsobem pracovní listy využijí ve výuce. Žáci si mohou vytvořit portfolio, kam si budou pracovní listy zakládat a samostatně doplňovat o nové informace. Při práci s pracovními listy je potřeba využívat pomůcky – plán obce, mapu České republiky, encyklopedie, regionální literaturu aj.

Putování za krásami

Karlovice

Ahoj kamaráde, vítám tě v naší krásné obci Karlovice. Čeká tě spousta zajímavých informací a míst.

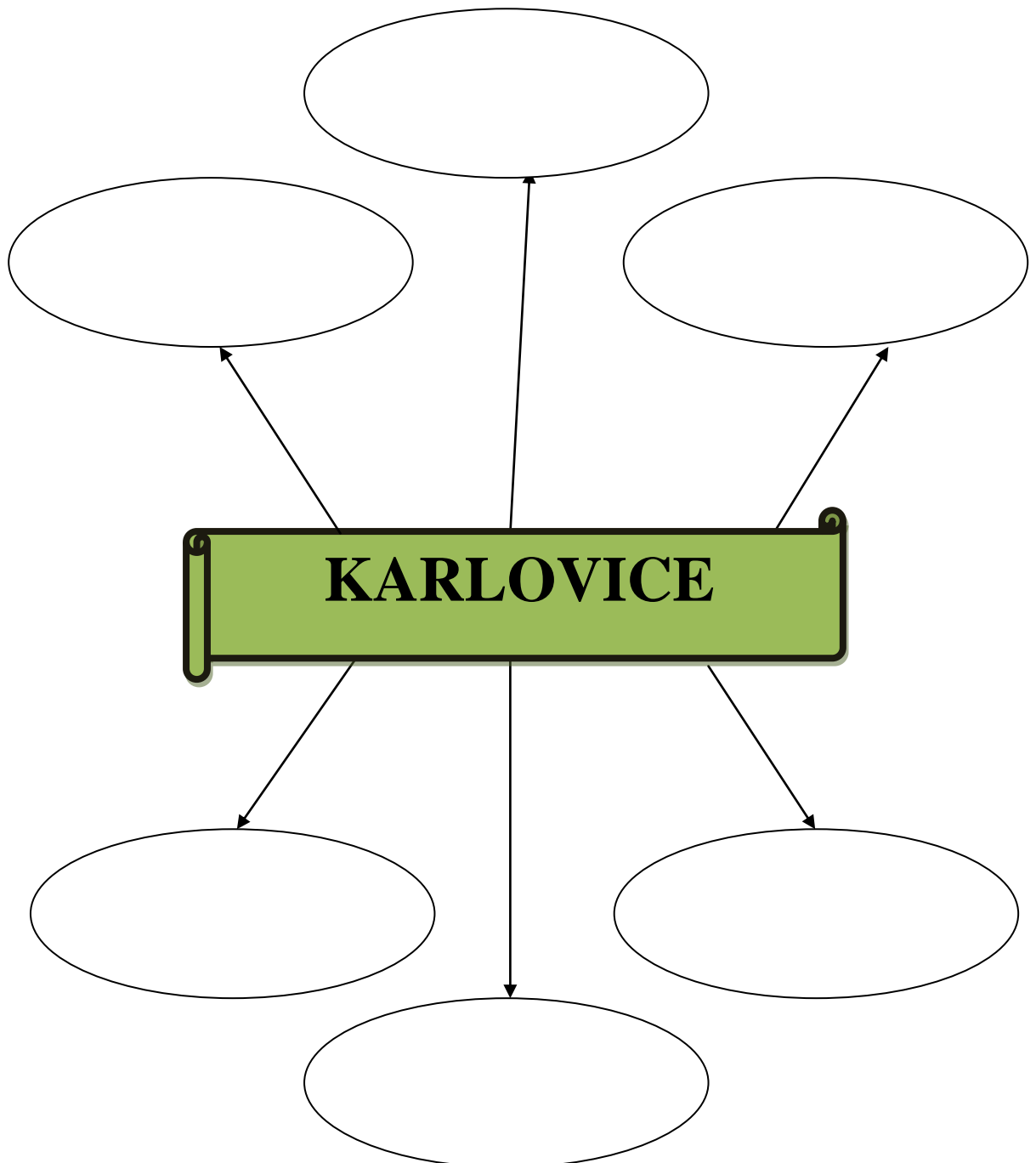
Pracovní listy tě provedou na putování za poznáním naší obce a jejího okolí. Bude potřeba zapojit tvou fantazii a pozornost při plnění společných i samostatných úkolů.

Přeji hodně zábavy při plnění úkolů.

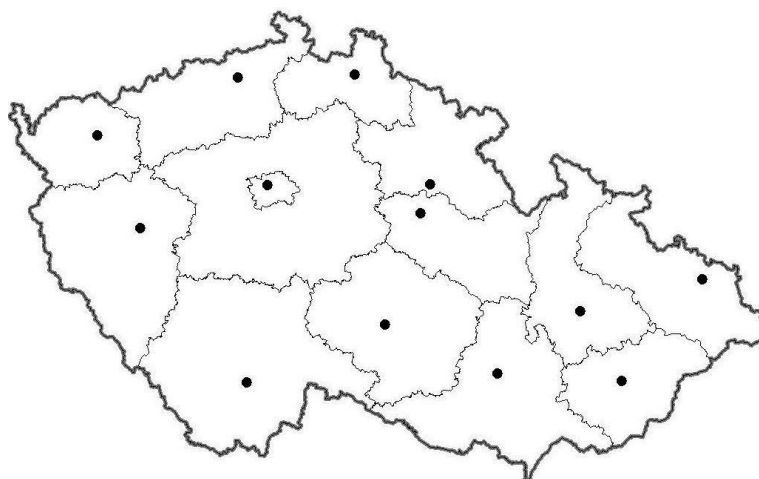
1. Myšlenková mapa

Co tě napadne, když slyšíš slovo **Karlovice**?

- Do rámečků napiš své nápady (můžeš napsat i více).

2. Práce s mapou

- ❖ Jak se nazývá kraj, ve kterém leží obec Karlovice?
_____
- ❖ Vybarvi tento kraj na mapě **zelenou** pastelkou.
- ❖ Vyznač na mapě, kde přibližně leží obec Karlovice.
- ❖ Pokud hledáš informace na internetu, ukáže se ti několik obcí s názvem Karlovice. Jaký správný název naší obce musíš zadat?

Doplň - Karlovice ve _____

- (*Slovácku, Jesenicku, Ostravsku, Slezsku*).
- ❖ Jak se nazývá nejvyšší hora Karlovic (najdeš na ní televizní vysílač)
_____
- ❖ Jak se nazývá zatopený břidlicový lom v blízkosti Karlovic?
_____

3. Vyřeš přesmyčky a doplň do textu:

HOBÉRUH NÍSEKUJE _____

TÁLUBRUN _____

NAVRB DOP DEMPRADĚ _____

VYPAO _____

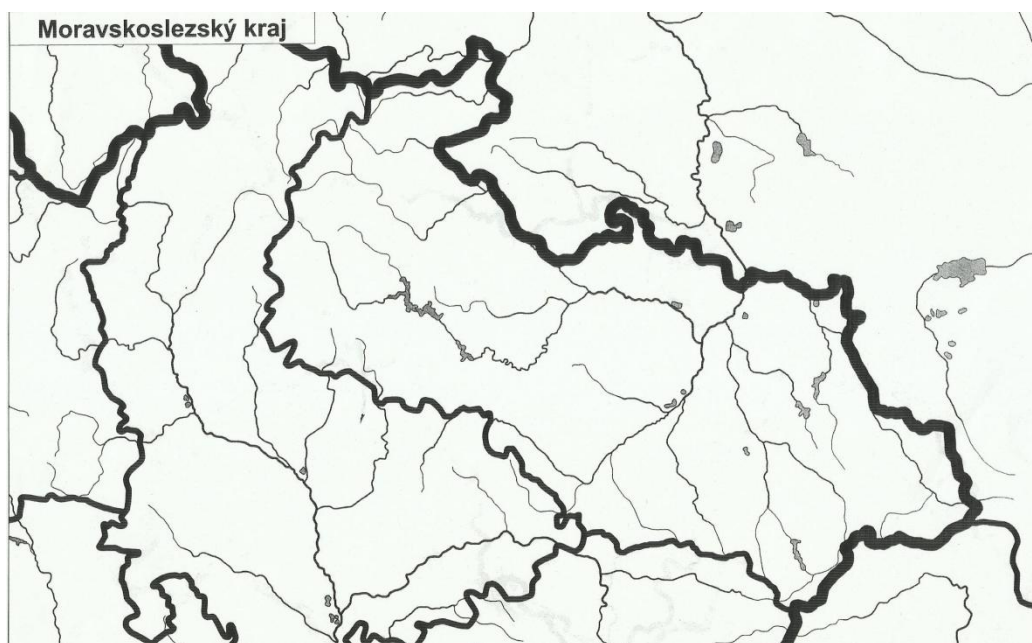
Karlovice leží v údolí horského masívu _____.

Leží severozápadně od města _____.

5 km východně od _____.

Na horním toku řeky _____.

Pokus se vyznačit do mapy doplněné názvy (s pomocí atlasu, mapy ČR).

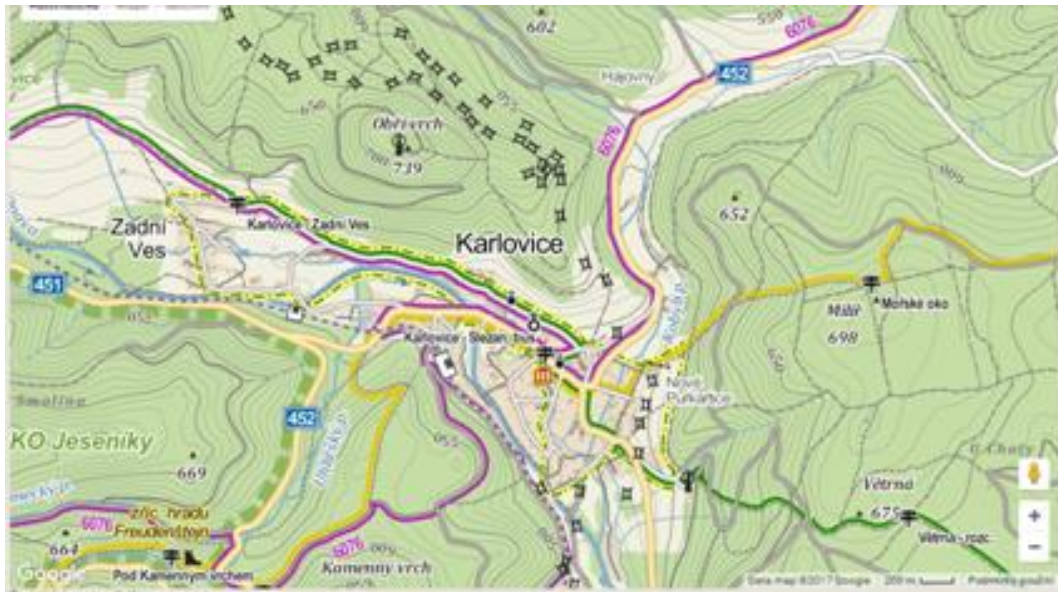

Modrou pastelkou vyznač řeku Opavu od jejího pramene, až po místo, kde se vlévá do řeky _____ (doplň).

Kterými městy řeka protéká?

---

4. Práce s mapou Karlovic

- Vyznač na mapě, kde se nachází škola.
_____
- Jak se jmenuje v okolí nejvyšší bod? Zapiš jeho výšku.
_____
- Vede tudy železnice? Jak je vyznačena? Obtáhni ji barevnou pastelkou.
- Nakresli značku, kterou je označen kostel. Jak se kostel jmenuje?
_____
- Jak se nazývá vrch, na kterém leží Mořské oko?
_____
- S pomocí buzoly urči:
  - Na kterou světovou stranu od školy leží Vrbno pod Pradědem?
_____
  - Na kterou světovou stranu od školy se musíme vydat, chceme-li dojít na Mořské oko? _____

5. Představení Karlovic

Pětilístek

- Na první řádek napiš název naší obce (podstatné jméno).
- Na druhý řádek napiš dvě přídavná jména, která patří ke Karlovicím (jaké podle tebe jsou).
- Třetí řádek tvoří tři slovesa, co dělají Karlovice nebo co se s nimi děje.
- Čtvrtý řádek je věta, která se skládá ze čtyř slov vztahující se ke Karlovicím.
- Na poslední řádek napiš synonymum k prvnímu řádku (jedním slovem, co jsou pro tebe Karlovice).

6. Historie

V úvodu seznámíme žáky se stručnou historií Karlovic, přečteme si ji v hodině čtení.

První zmínky o obci, dnešní Zadní Ves, pochází z 12. století.

Mezi první obyvatele patřili hledači zlata.

Jak je můžeme také nazývat? _____

V té době vládl Přemysl Otakar I. Po jeho smrti nastoupil na trůn
Přemysl Otakar _____ III., V., IV. II.

(zakroužkuj správnou číslici a doplň)

První zmínka o dnešních Karlovicích je z roku (přepiš římské číslice)
MDCCVII _____ s názvem Hütten (Hutě).

Od roku 1621 patřila osada k panství knížete Karla z Lichtenštejna,
který měl své panské sídlo ve TICÍCHVAL _____.

(vylušti přesmyčku)

V roce 1620 byla bitva na Modré, Černé, Bílé hoře a vítězný císař
(podtrhni správný název)

Ferdinand II. Habsburský nechal popravit 15, 17, 27 českých pánů.

(zakroužkuj správnou číslici)

Vypukla válka, která se rozšířila do celé Evropy. Říká se jí –

patnáctiletá, dvacetiletá, třicetiletá válka. V té době byla obec téměř

(podtrhni správný název)

zničena.

Název obce Karlovice je z roku 1720. Dostala ji po krnovském knížeti
Karlovi z Lichtenštejna.

7. Historie – řemesla

Přiřaď správný název řemeslníka, který vyráběl –

- síta a tkací hřebeny z vlasů nebo strun

- hřebeny z rohů zvířat

- dřevěné krabičky a obaly

- vyráběl rukavice

- dřevěné tašky na střechu

- provazy

- tkal látku

- bělil prádlo

- punčocháče

- zpracovával a vydělával zvířecí kůže

- výrobky z vyčiněné kůže

KRABIČKÁŘ

PROVAZNÍK

TKADLEC

ŠINDELÁŘ

ŘEŠETÁŘ

KOŽELUH

RUKAVIČKÁ

HŘEBENÁŘ

BĚLIČ

KOŽEŠNÍK

PUNČOCHÁŘ

Co se vyrábělo ze lnu? _____

Co vyráběl stolař? _____

K čemu se používaly louče? _____

8. Příroda

Karlovice spadají do CHKO Jeseníky.
Napiš, co zkratka CHKO znamená.

Jak se musíme v takové oblasti chovat? – popiš

Znáš některé chráněné rostliny, které zde rostou? Napiš je.
Nápovědu hledej v osmisměrce rostliny.

Znáš některé chráněné živočichy žijící v našem okolí? Napiš je.
Nápovědu hledej v osmisměrce živočichové.

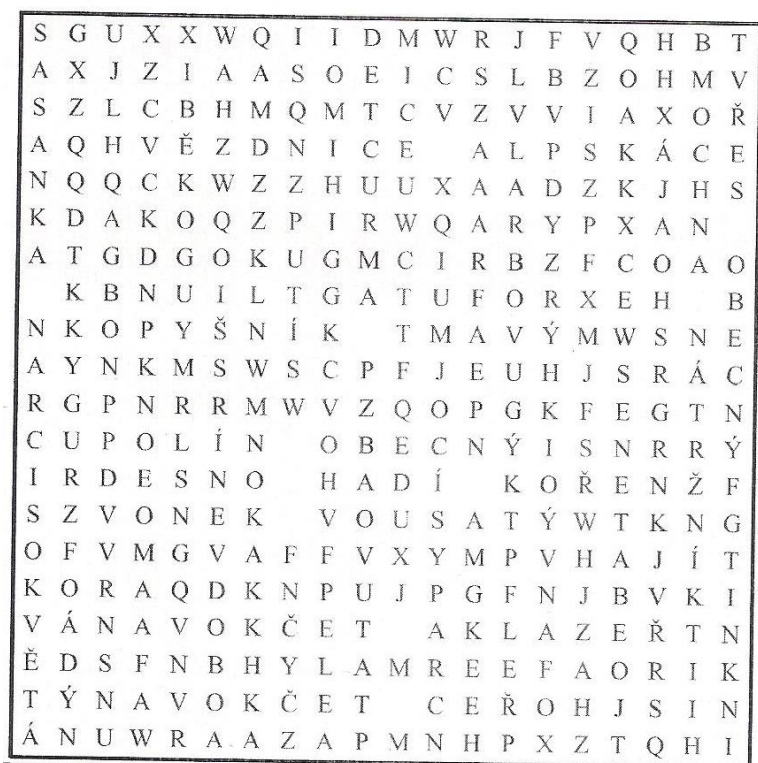

Nakresli jednu chráněnou rostlinu.

Najdi názvy 9 živočichů.

Najdi názvy 10 rostlin.

Spoj správně názvy zvířat.

liška	obecná
prase	obecná
medvěd	obecný
hraboš	ostrovid
zmije	divoké
rys	polní
bažant	černý
datel	hnědý
káně	obecná
veverka	polní
zajíc	lesní

Spoj správně názvy rostlin.

jahodník	lékařská
pampeliška	zlomocný
ruřík	kopinatý
jitrocel	obecná
kopretina	obecný

Spoj správně názvy stromů.

jedle	klen
modřín	bělokorá
lípa	ztepilý
dub	opadavý
smrk	srdčitá
bříza	letní
javor	bělokorá

Odpověz na otázky

1) Jaké druhy lesy jsou kolem naší obce?

---

5) Které stromy rostou v okolí Karlovic?

---

3) Jakou zvěř můžeme potkat v lese?

---

4) Kterí ptáci k nám přilétají na jaře?

---

5) Které ptáky můžeš vidět v zimě u krmítka?

Nápověda k osmisměrkám

zmije obecná

užovka obojková

čolek horský

datel černý

mihule potoční

sasanka narcisokvětá

upolín obecný

zvonek vousatý

vřes obecný

mochna nátržník

mlok skvrnitý

skokan hnědý

střevlík hrbolatý

tetřev hlušec

netopýr velký

třezalka tečkovaná

rdesno hadí kořen

hořec tečkovaný

hvězdnice alpská

kopyšník tmavý

9. Mořské oko

Podle pověsti se zde dolovalo zlato. Do které skupiny zlato zařadíš? Zakroužkuj.

Minerály

Horniny

Ve skutečnosti se zde těžila břidlice. Mezi které horniny zařadíš břidlici a k čemu se používá?

vyvřelé

usazené

přeměněné

Těžba v lomu byla ukončena před 2. světovou válkou. Dělníci narazili na silný spodní pramen vody a lom byl za krátkou dobu zatopen. Práce v lomu byla velmi náročná. Kubický metr _____ (doplň zkratku) vážil 2 tuny. Kolik je to kilogramů? _____

O jezírku napsal pověst Vladislav Hanák. Její název najdeš v dalších pracovních listech.

Vymysli svou vlastní pověst.

---

10. Řeka Opava

Karlovicemi protéká řeka Opava. Vzniká soutokem tří řek. Vylušti jejich název.

ŘEDSTNÍ PAOVA _____

EČÁRN AVOPA _____

ÍLÁB VOPAA _____

Jak se jmenuje město, ve kterém je soutok těchto tří řek?
Napiš jeho celý název.

_____

Do které řeky se vlévá řeka Opava a ve kterém městě?

_____

Jak se nazývá levostranný přítok vlévající se v Karlovicích do řeky Opavy?

_____

Kteří živočichové žijí v řece Opavě?

_____

Nakresli jednoho živočicha.

11. Škola

Vypočítej příklady a výsledky doplň do textu.

1) $15\ 867 : 9 =$

2) $94\ 340 : 53 =$

3) $30\ 624 : 16 =$

V roce _____¹ byla v obci otevřena první školní místnost. Za pomoci knížete Lichtenštejna byla v roce _____² postavena nová škola. Škola, do které nyní chodíte, byla postavena v roce _____³. Jmenovala se Obecná škola Jiřího Wolкера. Kdo to byl? _____

Vylušti a doplň do věty:

(vypočítej příklady a místo čísel dosad' písmena)

A A' C E E' F I K L M
1 2 13 3 14 4 5 6 7 15

N O R S Š T V D H
8 20 9 16 10 11 12 100 50

$\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$
52-48 3-3 100:100 64:8 99-88 100:20 10-1 11:6 73-67

$\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$
24:2 50:10 32:4 7-1 63:7 100:50 81:9 27:9 48-8

Prvním českým učitelem se v roce 1945 stal _____

Dalším významným učitelem byl _____

$\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$
45:5 40:2 54-38 20-9 40:8 8-2 93-86 1-1 36-24

$\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$
15-7 7-2 30:2 24:8 10+3

Napsal několik knih pro děti.

Jeho nejznámější kniha se jmenuje _____¹

a najdeme v ní _____² z našeho kraje. Jedna z nich se nazývá _____³.

(vylušti hádanky a doplň věty)

1. Doplň správné i, í /y, ý, vybarvi příslušné políčko a dostaneš název knihy.

vánoční sv_ cen	I	Y
l_sá kůže	Z	R
s_pky sniž	K	P
pop_nava rostlina	U	Í
rybařská s_ť	V	M
sl_šíš sovu	A	O
ml_nek na kávu	N	J
v_tání občanku	Ý	Í
klop_tat domu	C	J
	S	Í
v_malovat pokojíček	R	V
nový pl_nomeř	U	O
jsem v_těž	D	T
b_lo krásně	Í	Y

2. vylušti osmisměrku a doplň hádanku č. 2.

A	P	E	I	B	O	F	P
K	O	K	T	E	J	L	O
T	S	U	B	Ó	L	G	T
S	T	Ř	E	P	I	N	A
I	R	V	Ě	S	T	I	B
O	A	R	E	M	A	K	Á
G	C	E	C	I	D	E	K
E	H	D	O	K	L	A	D

DOKLAD EDICE EGOISTKA FOBIE GLÓBUS KAMERA KOKTEJL POSTRACH STŘEPINA TABÁK

□□□□□□□□

3. kélovickar kozírje _____

Kdo se skrývá pod čísly? _____

$\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$
45:5 40:2 54-38 20-9 40:8 8:2 93-86 1-1 36-24

$\square$ $\square$ $\square$ $\square$ $\square$
15-7 7:2 30:2 24:8 10+3

Kdo to je? _____

Nakresli naši školu.

12. Muzeum

Vylušti osmisměrku a dostaneš název muzea v Karlovicích.

ATLETIKA, ATMOSFÉRA,
BRUSKA, DÍVKA, FLÉTNA,
FRAŠKA, CHAOS,
KAVÁRNA, MINUTA,
NÁPIS, PÁLAVA, PEČEŤ,
PROHLÍDKA, PŘÍSTAVBA,
RYBKA, TABULKA, TAŠKA

TAJENKA

Název muzea je odvozen od toho, co se v něm vyrábělo. Napiš, co to mohlo být:

Muzeum je rozděleno do tří expozic. Expozice lesnictví, bydlení a zemědělského náradí. Roztříd' exponáty do správné expozice:

lovecké zbraně, vana, ohřívač do postele, kosa, žací stroj, pec, pila, šišky, parohy, sněžnice, houpací koník, příbory, dobové oblečení, sušené byliny, pluh, secí stroj

Expozice lesnictví: _____

Expozice bydlení: _____

Expozice zemědělského náradí: _____

---

13. Pověst

Pověst o Mořském oku

Od dávných dob hledali lidé v jesenických řekách a potocích zlato. Nedaleko Karlovic, na slunném kopci nad Rudňanským potokem, stával dřevěný hrádek. Tam sídlil kníže, jehož jméno upadlo v zapomnění, ale prý byl lakota, člověk velice zlý, milující nade vše jen a jen zlato. Jeho služebnictvo mělo nařízeno hlídat poddané, ať pilně hledají ve vodách, kopou či dolují ve skalních žilách, ať ho neokrádají a z roboty neutíkají. Každý pokus neposlušnosti tvrdě trestal. Čas od času zavítali do knížectví i cizinci. Dostávali povolení k hledání zlata, ale půlku z nalezeného museli knížeti odevzdat. Ten nelida se dokonce nerozpakoval ty, kdož jej okradli nebo se pokusili utéci, nechat zabít.

Když už nepomáhal zoufalý nářek skoro otroků a nebyly vyslyšeny ani prosby hladových, doletěl žalující hlas až k samotnému Pradědu. Mocný vládce jesenických hor se rozhodl zlého a chamtivého knížete potrestat a poslal na knížecí hrádek dva muže. Jeden mladý, ještě bezvousý, druhý už postarší šedobradý. Poklonili se knížeti a požádali ho o dovolení hledat zlato na jeho pozemcích. „Polovinu mně a půlka je vaše,“ rozkázal kníže, ale zlatokopi pro nebyli. „Jednu dvanáctinu, vzácný pane vám, tak jak je tomu všude ve světě a zbytek je náš,“ odporoval starší a už už odcházeli. Kníže honem rozhodl, že každé ruky je škoda, zavolal je zpět a přistoupil na jejich návrh. Stejně se odtud živí nedostanou, myslel si. Od prvního dne je kontroloval. Oba totiž tvrdili, že najdou zlato veliké jako pěst a poté hroudu objemu lidské hlavy. Jenomže dlouho nenašli nic.

Přišel zlatý jesenický podzim. Tehdy býval kníže zvlášť zlý a popudlivý: všude viděl barvu zlata. Zlatokopi zatím trpělivě kopali v jeskyni, až zlatou žílu konečně obnažili. Kníže ten nádherný kus zlata, připomínající sevřenou pěst, chtěl za každou cenu získat. Dají mu ji, ale výměnou za zlatý písek stejné váhy. Tři koně uštval, jak spěchal na hrádek a zpět, aby už konečně ten nevidaný valoun svíral v dlani. Ty dva ošidil a následující den byl u jejich chýše zase. Nenašel je, nebyli ani ve sloji, ale on, kníže pán, uviděl ve stropě obrovský kus zlata. To je ta hlava, věděl hned a lopotil se, ve snaze valoun z kamene vyloupnout. Povedlo se, ale zároveň bylo jasné, že s knížetem je konec. Z díry vytryskla voda, proud sílil, kníže padá, skála se bortí, všechno provází lomoz, hromy a blesky. Pak se vrací klid, ticho a tam kde byla jeskyně je rázem krásné horské jezírko. Na jeho dně se leskne veliký kus zlata. Každý slunný den prý je vidět, a má být až do skonání světa. Zkuste ho pohledem v těch hlubinách najít též. A kdyby se vám nevedlo, nebud'te smutní. MOŘSKÉ OKO, jak jezírku říkáme dnes, je krásné i tak.

Práce s textem

1. Sestav osnovu příběhu.

---

2. Vypiš z druhého odstavce vyjmenovaná slova a slova příbuzná.

---

3. Urči slovní druhy (nad každé slovo napiš číslo slovního druhu)

Od dávných dob hledali lidé v jesenických řekách a potocích zlato. Nedaleko Karlovic, na slunném kopci nad Rudňanským potokem, stával dřevěný hrádek.

4. U podstatných jmen urči číslo, pád, rod (slova ze třetího odstavce):

Podst.jm.	číslo	pád	rod	vzor
Podzim				
Zlata				

Žílu				
Koně				
chýše				
S knížetem				

5. U sloves urči osobu, číslo, čas (třetí odstavec):

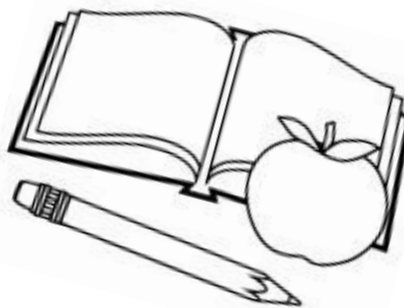
sloveso	osoba	číslo	čas

Čtenářská lekce

Co již víš o pověsti.

1. Co je to pověst?
2. O čem nebo o kom pověst vypráví?
3. Jsou všechny části pověsti pravdivé?
4. Co může být v pověsti pravdivé?
5. Jak pověst vznikla?
6. Jak se pověst šířila?

Vyplň čtenářskou kartu.

ČTENÁŘSKÁ KARTA

Jméno:

Název pověsti:

Autor pověsti:

Moje oblíbená postava:

Popis postavy:

Kde se děj odehrává:

úvod

Stručný děj ukázky

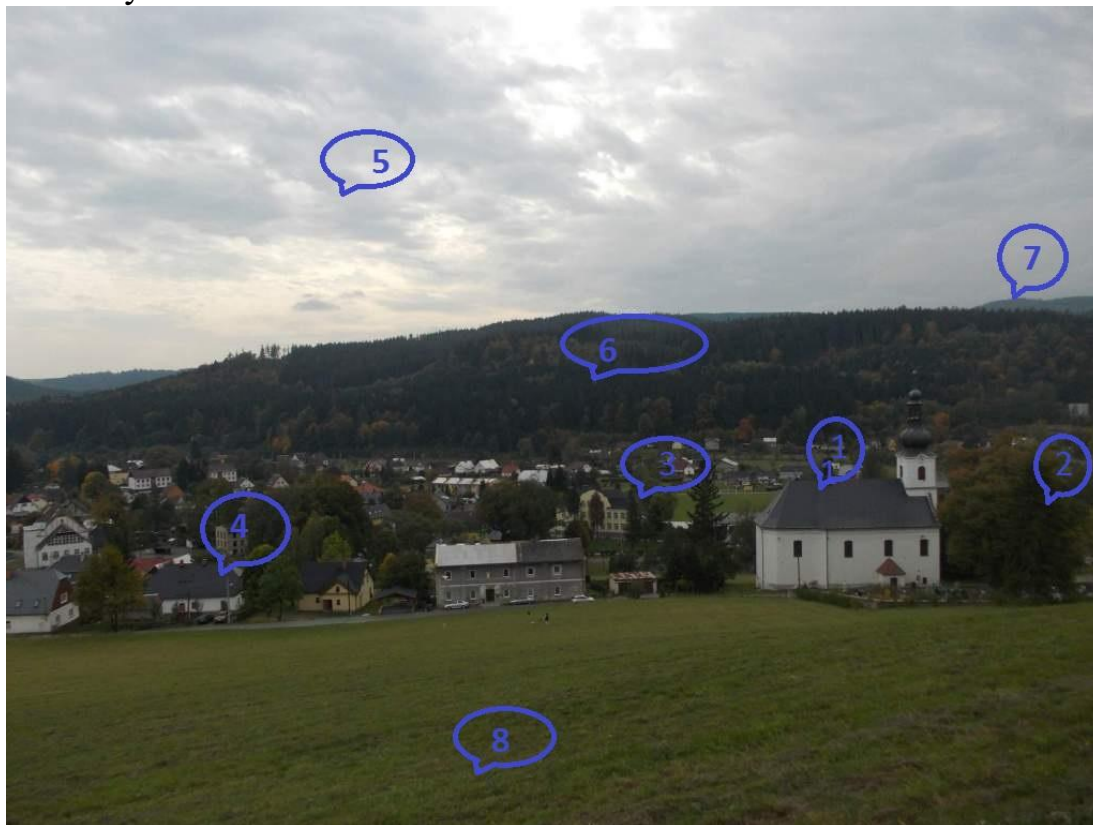
zápletka

závěr

14. Mateřský jazyk

V naší obci lidé používali po celá staletí německý jazyk (do konce 2. světové války). Pouze malá část obyvatel mluvila česky, a tak museli znát i německý jazyk.

Vyzkoušíme si některá německá slovíčka.

Spoj český název s německým.

1. Kostel

2. Strom

3. Škola

4. Dům

5. Obloha

6. Les

7. Hora

8. Tráva

der Baum

der Berg

das Gras

die Schule

die Kirche

der Himmel

der Wald

das Haus

Pozdravy

Vybarvi stejnou barvou názvy, které k sobě patří.

AHOJ!

AUF WIEDERSEHEN!

GUTEN TAG!

DOBRÝ DEN!

NA SHLEDANOU!

GUTE NACHT!

GUTEN ABEND!

HALLO!

DOBROU NOC!

DOBRÝ VEČER!

Nakresli:

die Sonne

die Blume

Kontrola – popis obrázku

1. die Kirche
2. der Baum
3. die Schule
4. das Haus

5. der Himmel
6. der Wald
7. der Berg
8. das Gras

die Sonne – slunce, die Blume - květina

Co jsem se dozvěděl

*První zmínky patří části obce zvané _____
a pochází z _____století, kdy se k řece _____ vydali
_____ rýžovat _____. Název Karlovice se začal
používat až v _____ století.*

Dominantou obce je kostel _____.

*Naše škola byla postavena roku _____ a nesla název
Obecná škola _____.*

*Z chráněných živočichů zde najdeme
například _____
_____ a z rostlin _____.*

*Krásnou procházku si můžeme udělat k zatopenému břidlicovému lomu zvanému
_____.*

*V místním muzeu _____ si prohlédneme expozice _____
_____.*

ZÁVĚR

V diplomové práci jsem se zabývala regionem Karlovice a využitím regionálních prvků ve výuce. Díky novému přístupu ve vzdělávání má učitel volnější ruku při výběru témat, která by se týkala přímo žáků. Proč tedy nevycházet z regionu - bydliště žáka, z místa které je mu blízké a má k němu citový vztah. Učitel se může opřít o žákovu zkušenost a činnost. Nabízí se mu možnost probudit v něm touhu po poznání. Záleží jen na učiteli, na jeho vztahu k regionu, znalostech a způsobu, jakou formou zařadí učivo regionu do výuky.

V teoretické části této diplomové práce jsem shrnula základní fakta o regionu a historii obce Karlovice.

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit úroveň základních vědomostí o regionu Karlovice na začátku školního roku u žáků 5. ročníku prostřednictvím didaktického testu.

Na základě výsledků šetření v empirické části, vyhodnocení didaktického testu a jeho výsledků jsme usoudili, že by si žáci měli upevnit vědomosti týkající se regionu Karlovice. Z našeho pohledu nejsou jejich vědomosti vzhledem k jejich věku dostačující. Za tím účelem jsme vytvořili soubor pracovních listů zaměřených na regionální tematiku. Soubor vychází z očekávaných výstupů vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Obsah pracovních listů navazuje na text teoretické části, která přináší komplexní pohled na region Karlovice. Zabýváme se geografickou a vodopisnou charakteristikou regionu. Zmiňujeme floru a faunu typickou pro danou oblast, věnujeme se historii i současnosti obce, významným osobnostem a památkám obce. Pracovní listy napomohou žákům upevnit, procvičit a opakovat učivo i v jiných předmětech, nejen ve vlastivědě. Pedagogům by měl soubor pracovních listů poskytnout nové náměty a inspiraci k začlenění tématu regionu do vyučovacích předmětů.

Zařazování regionálních prvků do výuky považuji za velmi přínosné. Mohou jednak zpestřit samotné vyučování, jsou také zdrojem informací, jejichž prostřednictvím se žáci seznamují se svým regionem, jeho historií, vytváří si k němu pevnější pouto a podněcují k dalšímu zájmu o poznávání svého regionu. Věřím, že stanovený cíl jsme splnili, a mým přáním je, aby tato práce byla přínosná nejen pro mé pedagogické působení, ale stala se také inspirací pro učitele na místní škole k plánování jejich výuky se zakomponovanými regionálními prvky.

Na závěr bych chtěla dodat, že jsem se i já při studiu materiálů ke své diplomové práci dozvěděla spoustu zajímavých poznatků o našem regionu a získala tak ucelenější přehled o něm. Ten mi bude jistě do budoucna velkým přínosem při mé krásné práci, učitelské profesi.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

aj. – a jiné

č. p. – číslo popisné

CHKO – Chráněná krajinná oblast

km – kilometr

KSČ – Komunistická strana Československa

m - metr

m. n. m. – metrů nad mořem

min. – minimum

max. – maximum

MR – Mikroregion

např. – například

nar. - narozen

OÚ – Obecní úřad

ROH – Revoluční odborové hnutí

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

spol. - společnost

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

ŠD – Školní družina

Tj. – to jest

ÚSES - Územní systém ekologické stability

ZŠ – základní škola

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

POUŽITÁ LITERATURA

ANONYMUS: Rezervační kniha PR Karlovice sever. Ms. Dep. in Krajský úřad Moravskoslezského kraje.

BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich, TRAPL, Miloš. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1994. ISBN 8070674024.

DAVID, Petr a SOUKUP, Vladimír. *Velká turistická encyklopedie*. V Praze: Knižní klub, 2009. ISBN 978-80-242-2389-6.

ESCHER, F. *Karlsthal im Altvatergebirge*. 2. Ausgabe. Bad Neustadt a. d. Saale: Rötter Druck und Verlag GmbH, 1985.

GOTTWALD, Adolf a RÖSSLER, Helmut. *Freudenthal und seine Kreisgemeinden: Dokumentation eines Landkreises im Ostsudetenland*. 2. Aufl. Esslingen: B. Langer, 1991. ISBN 3924181349.

Grůza, Antonín *Sborník Národního památkového ústavu v Ostravě ..* Ostrava: Památkový ústav, 1994. ISBN 80-85034-35-2. ISSN 2336-1050.

Zapomenutá rychta v Karlovicích ve Slezsku / Markéta Kouřilová, Václav Hájek
s. 108-117

HANÁK, Vladislav. *Zpívající vody*. 1. vyd. Ostrava: Krajské nakladatelství, 1962. ISBN 48-021-62

HOSÁK, Ladislav. *Historický místopis země Moravskoslezské*. vyd. 2. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1225-7.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2007, ISBN 978-80-247-1369-4.

CHRÁSKA, Miroslav. *Didaktické testy*. Brno: Paido, 1999. ISBN 80-85931-68-0.

Kronika školy z období 1945 – 1960. Uložena v ředitelně školy.

Kronika školy z období 1961 – 1979. Uložena v ředitelně školy.

Kronika školy z období 1979 – 1991. Uložena v ředitelně školy.

Kronika školy z období 1991 – 2004. Uložena v ředitelně školy.

Kronika obce z období 1945 – 1954. Uložena na OÚ Karlovice.

Kronika obce z období 1955 – 1978. Uložena na OÚ Karlovice.

Kronika obce z období 1979 – 2001. Uložena na OÚ Karlovice.

LANGEROVÁ, Blanka. *Vítejte v Moravskoslezském kraji: Welcome to the Region of Moravia-Silesia = Willkommen im Mährisch-Schlesischen Bezirk*. Praha: ACR Alfa, 2009. Vítejte!. ISBN 80-86408-17-5.

LEKEŠ, V. *Plán péče o PR Karlovice sever na období 2002-2013*. Ms. – depon. In Krajský úřad Moravskoslezského kraje, 12 pp, 2004.

MÁLKOVÁ, Květoslava. *Vývoj živnostenské otázky v rakouském Slezsku 1859-1914*. Bruntál: Muzeum v Bruntále, 2010. ISBN 978-80-87038-13-0.

PLAČEK, Miroslav. *Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku*. 3. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-036-5.

ŠOPÁK, Pavel. *Město - zámek - krajina: kulturní krajina českého Slezska od středověku po první světovou válku*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2012. Slezsko: lidé a země. ISBN 978-80-86224-91-6

TUPÝ, Jan a JEŘÁBEK, Jaroslav. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2007, 126 s. ISBN 80-87000-02-1.

VAVRDOVÁ, Alena. *Didaktika vlastivědy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009, 75 s. ISBN 978-80-244-2263-3

VAVRDOVÁ, Alena. *Vybrané kapitoly k základům didaktiky vlastivědy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2000, 45 s. Skripta. ISBN 80-7067-800-3. 79

VENCÁLEK, Jaroslav. *Okres Bruntál*. Bruntál: Okresní úřad Bruntál, 1998. ISBN 80-238-2542-9.

WEISSMANNOVÁ, Hana. *Ostravsko*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2004. Chráněná území ČR. ISBN 80-86064-67-0.

WINTER, Zikmund. *Řemeslnictvo a živnosti 16. věku v Čechách: 1526–1620*. Praha : Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1909. 750 s. Kapitola *Řemesla obrábějící dřevo a jiné látky rostlinné*, s. 570–571.

POUŽITÉ INTERNETOVÉ ZDROJE

Besarábie a severní Bukovina. *Fronta.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <http://www.fronta.cz/besarabie-a-severni-bukovina-v-sssr>

Co je questing. *Questing.cz* [online]. 2014 [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: [http://questing.cz/Co-je-to-questing/Co-je-to-quest-\(neboli-hledacka\).aspx](http://questing.cz/Co-je-to-questing/Co-je-to-quest-(neboli-hledacka).aspx)

Go East. *Go-east-mission* [online]. 2011 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z <http://www.go-east-mission.net/seiten/de/struktur.php>

Heimatstil v Severozápadních Čechách. *Muzeum Cheb* [online]. 2015 [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.muzeumcheb.cz/sbornik/obsah/sbor/2015/03.html>

Historie pohraničního opevnění. [Http://www.bartos-petr-breclav.websnadno.cz](http://www.bartos-petr-breclav.websnadno.cz) [online]. 2013 [cit. 2017-02-21]. Dostupné z: <http://www.bartos-petr-breclav.websnadno.cz/HISTORIE-POHRANICNIHO-OPEVNENI.html>

Hledačka Karlovice. *Questing.cz* [online]. 2014 [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: <http://questing.cz/QST/files/68/684ed915-1194-4c25-bd5b-87ec7467acb4.pdf>

Hrad Freudenštejn. *Www.hrady.cz* [online]. 1995 [cit. 2017-02-11]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/?OID=593> Jan P. Štěpánek podle M. Plaček: *Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku*, Libri, Praha 1996 a Kouřil, Prix, Wihoda: *Hrady českého Slezska*, Opava 2000, 2. 11. 2007

Karlovice sever. *Turistika.cz* [online]. [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: <http://www.turistika.cz/mista/karlovice-sever>

Ladislav Stehlík. *Databáze knih.cz* [online]. 2008 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/citaty/ladislav-stehlik-7883>

Masarykova stezka. *Actaea* [online]. 2011 [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: <http://m.taggmanager.cz/cs/2593>

MÍSTOPISNÝ REJSTRÍK OBCÍ ČESKÉHO SLEZSKA A SEVERNÍ MORAVY. *Archives.cz* [online]. 2004 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: http://www.archives.cz/matriky_info/Mistopisny_rejstrik_obci_ceskeho_Slezska_a_severni_Moravy.pdf

NS Historií a přírodou Karlovic (2010). *Actaea.cz* [online]. 2010 [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: <http://www.actaea.cz/index.php?id=26>

Po stavbách stojících i zbořených za karlovickými kořeny. *Questing.cz* [online]. 2014 [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: <http://questing.cz/Questing/Po-stavbach-stojicich-i-zborenych-za-karlovickymi.aspx?lat=50.10277203951428&lon=17.439117860266165&z=13>

QUESTING - SPECIÁLNÍ PRŮVODCE PRO CHKO. *Actaea.cz* [online]. 2010 [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: <http://www.actaea.cz/index.php?id=62>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2013 [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/433>

Rumunsko ve století světových válek. *Dovolená Rumunsko* [online]. 2016 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z: <http://www.dovolenarumunsko.cz/Historie/Rumunsko-ve-stoleti-svetovych-valek.htm>

RVP Metodický portál. *Wiki.rvp.cz* [online]. 2011 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/D/Didaktick%C3%A9_testy

Stanné právo. *Cs.wikipedia.org* [online]. 2016 [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Stann%C3%A9_pr%C3%A1vo

Staré časy a architekura. *ACTAEA* [online]. 2010 [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://m.taggmanager.cz/2597>

Sudety. *E-dějiny* [online]. 2008 [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: <http://www.edejiny.cz/sudety/>

Vladislav Hanák. *Karlovice v Jeseníkách* [online]. 2010 [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://www.karlovice.estranky.cz/clanky/zajimavosti/zajimave-osobnosti.html>

Železniční nehoda u Karlovic, srpen 1961. Z *histiroye Vrbna pod Pradědem* [online]. [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: <http://www.historie-vrbno.estranky.cz/fotoalbum/katastrofy-na-vrbensku-a-okoli/zeleznicni-nehoda-u-karlovic--srpen-1961/>

Zdroje k didaktickému testu

Fotografie zámek Bruntál

Zámek Bruntál. In: *Muzeum Bruntál* [online]. [cit. 2017-03-04]. Dostupné z: http://www.pruvodce.com/_pictures/p/00093_01.jpg

Fotografie Mořské oko - Archiv společnosti Actaea

Fotografie vysílač Praděd, kostel, škola Karlovice, muzeum Kosárna – vlastní fotografie

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Stručná historie rodu Lichtenštejnů

Příloha č. 2: Papírna – fotografie

Příloha č. 3: Pila Johan Schmidt

Příloha č. 4: Zemský dům

Příloha č. 5: Koupaliště

Příloha č. 6: Lidové zvyky

Příloha č. 7: Jízda kolem osení

Příloha č. 8: Řopíky

Příloha č. 9: Besarábie

Příloha č. 10: Povodeň 1997

Příloha č. 11: Historické názvy Karlovic

Příloha č. 12: Architektura

Příloha č. 13: Fotografie školy

Příloha č. 14: Vladislav Hanák

Příloha č. 15: Fotografie Muzeum Kosárna

Příloha č. 16: Trasa a quest

Příloha č. 17: Didaktický test

Příloha č. 18: Přiřazovací postup

Příloha č. 19: Karlovice na fotografiích včera a dnes

Příloha č. 1: Stručná historie rodu Lichtenštejnů

Počátky rodu Lichtenštejnů můžeme vystopovat Bavorsku v 11. století. Prvním písemně doloženým příslušníkem rodu byl Hugo von Lichtenštejn (připomínán v letech 1133 – 1156). Z dalších z významných členů byl Ulrich z Lichtenštejnu (1200 – 1275), politik a minnesinger (zpěvák rytířských písní). Roku 1227 se zúčastnil slavné Venušiny jízdy rytířů z Benátek do Valtic. V roce 1252 se zúčastnil svatby Přemysla Otakara II.

Ulrichův brat Jindřich I. založil moravsko – rakouskou větev rodu. Patřil mezi přední stoupence českého krále Přemysla Otakara II., od kterého získal v roce 1249 za věrné služby hrad a ves Mikulov. Tím jeho rod vstoupil na Moravu. Jeho syn Jindřich II. stál v bitvě na Moravském poli 26. 8. 1278 na straně Rudolfa Habsburského.

Nejznámějším členem rodu Lichtenštejnů u nás je Karel I. (1569 – 1627), zakladatel rodové moci. Vzdělání získal na proslulé českobratrské škole v Ivančicích a v Ženevě. Dědictvím získal dolnorakouská panství Valtice a Lednice na Moravě. Sňatkem s Annou Marií Černoorskou z Boskovic získal výnosná panství Černá Hora a Úsov. Karlův mladší bratr se roku 1597 oženil s Kateřinou z Boskovic a věnem dostal panství Bučovice a Pozořice.

Pro další kariéru Lichtenštejnů byla konverze ke katolickému náboženství. Jako první konvertoval roku 1599 Karel a zakrátko získal na dva roky úřad nejvyššího zemského sudího na Moravě. O rok později se stal nejvyšším hofmistrem císaře Rudolfa II. a tento úřad zastával v letech 1600 – 1603 a 1606 – 1607. Další významný úřad získal v roce 1604, když se stal moravským zemským hejtmanem (1604 – 1606). Jeho hlavním úkolem bylo bránit Moravské markrabství proti vojsku Štěpána Bočkaje.

Ve sporu císaře Rudolfa a jeho bratra arcivévody Matyáše se roku 1608 postavil na Matyášovu stranu. Za to byl Rudolfem II. zbaven funkce nejvyššího hofmistra a moravského hejtmana. Téhož roku jej však král Matyáš dědičně povýšil do knížecího stavu. V roce 1614 od něj získal lénem i vévodství opavské a později i vévodství krnovské. Jejich znaky jsou dodnes v erbu Lichtenštejnů i státního znaku Knižectví lichtenštejnského. Za stavovského povstání se postavil na stranu císaře a krále. Ke zděděným a vyženěným statkům přikoupil panství Plumlov, Moravská Třebová, Šumperk, Velké Losiny, Bludov, Zábřeh a Lanškroun. Velké finanční prostředky získal svojí účastí v tzv. mincovním konsorciu, které razilo nekvalitní stříbrné mince, což vedlo roku 1623 až ke státnímu úpadku a úřednímu snížení hodnoty mincí o 80%.

Zemřel v Praze náhle na mrtvici 12. února 1627, poté, co měl obdržet zprávu o vyplenění svých slezských panství císařskými vojáky.

*Obr. 21: Karel I. Z Lichtenštejnu
Zdroj: (Historický spolek Liechtenstein [online])*

Karel Eusebius z Lichtenštejnu (1611 – 1684) zdědil v letech 1627 – 1684 knížecí titul po otci Karlu I. V době smrti otce mu však bylo 16 let a do roku 1632 byli jeho poručníci strýcové Gundaker a Maxmilián. V letech 1639 – 1641 byl hlavním vojevůdcem ve Slezsku. Po třicetileté válce se zasloužil o hospodářskou obnovu svých držav. Vyhýbal se politice a věnoval se správě svých panství a zálibám. Byl velkým patronem architektury (Historie rodu Lichtenštejnů [online]).

Příloha č. 2: Papírna - fotografie

*Obr. 22: Papírna a statek v roce 1803
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 23: Stavba továrny na lepenku 1912, manželé Herdinovi
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

Obr. 24: Pohled z okrasné zahrady. K obytné části je již přistavěna dřevěná veranda - 1915
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

Obr. 25: Továrna a obytná část s vybetonovaným korytem náhonu – po r. 1928
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

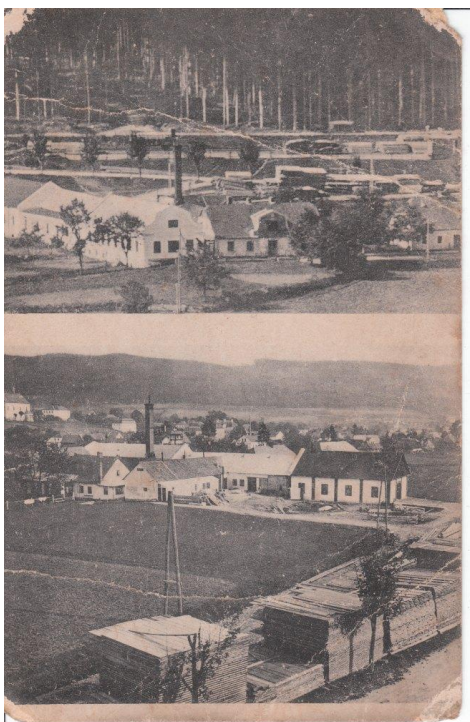

Obr. 26: Pohled na papírnu z okrasné zahrady, v popředí budova sýpky – 1945
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

Příloha č. 3: Pila Johan Schmidt

*Obr. 27: Zaměstnanci pily
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 28: Pila 1
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 29: Pila 2
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

Příloha č. 4: Zemský dům

*Obr. 30: Lázeňský dům s restaurací
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

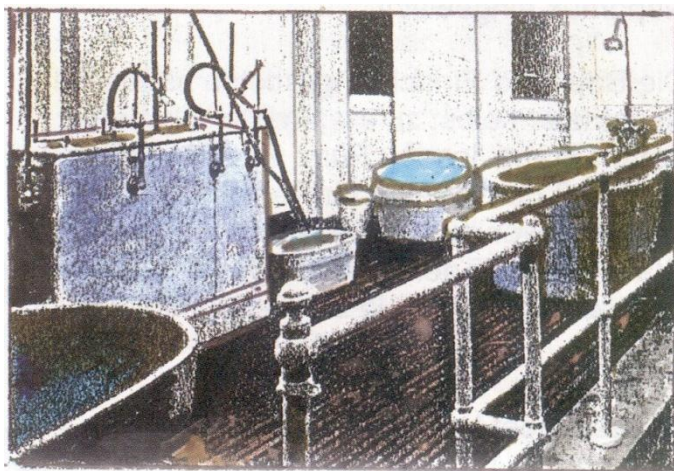
*Obr. 31: Lázeňský dům
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

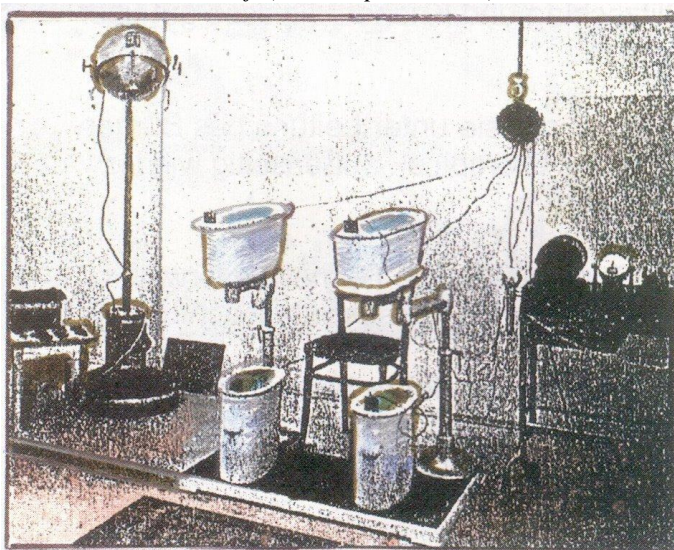
*Obr. 32: Lázeňský dům dnes
Zdroj: Vlastní fotografie*

*Obr. 33: Lázeňský dům a restaurace dnes
Zdroj: Vlastní fotografie*

*Obr. 34: Lázně 1
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 35: Lázně 2
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 36: Letní lázně Bartsch dnes
Zdroj: (Vlastní fotografie)*

Příloha č. 5: Koupaliště

Obr. 37: Stavba koupaliště 1929
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

Obr. 38: Koupaliště 1
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

Obr. 39: Koupaliště 2
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

Obr. 40: Koupaliště 3
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

Obr. 41: Koupaliště 4
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

breite weiße Bänder mit eingestrenten Blau

*Obr. 42: Jeseníký kroj
Zdroj: (Escher 1985)*

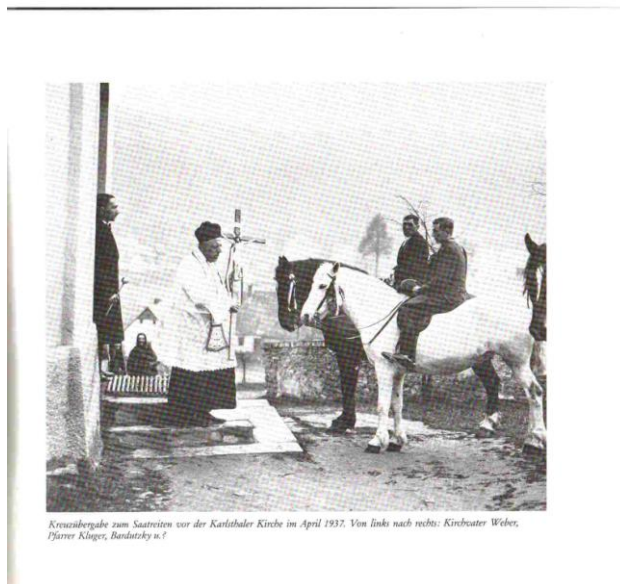
Spinnstube in guter alter Zeit

*Obr. 43: Dožínky
Zdroj: (Escher 1985)*

Příloha č. 7: Jízda kolem osení

*Obr. 44: Dožínky
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

Kreuzabgabe zum Saatreiten vor der Karlsruher Kirche im April 1937. Von links nach rechts: Kirchreiter Weber, Pfarrer Klöger, Bandatzky u.ä.

*Obr. 45: Jízda u kostelu
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 46: Jízda 1937
Zdroj: (Escher 1985)*

Příloha č. 8: Řopíky

V letech 1935 až 1938 bylo budováno Československé opevnění, jako součást obrany proti hrozbě fašistického Německa. Bylo rozhodnuto, že se opevní celá hranice v délce 1500 kilometrů. Plán byl nakonec redukován na opevnění především v oblasti mezi Ostravou a Krkonošemi. Na konci 30. let mělo tehdejší Československo jednu z nejlépe obrněných státních hranic. Dnes se na území České republiky nachází více než 200 těžkých objektů a 7000 lehkých bunkrů, tzv. řopíků (řopík – lidový název ŘOP = ředitelství opevňovacích prací).

Typ takovéto pevnůstky v podstatě odpovídalo vedení boje v první světové válce a jeho konstrukce pravděpodobně vycházela z představ vojenského velení o charakteru budoucí války na základě války minulé. Při pozičních bojích a při obraně by byl hlavní důraz kladen na polní opevnění, spojující několik takových odolnějších objektů, skrývajících nejučinnější zbraň této války - těžký, vodou chlazený kulomet, schopný zastavit jakýkoliv útok nekrytých jednotek protivníka.

Objekty lehkého opevnění z roku 1936 byly v dalších letech výstavby československého pohraničního opevnění zastíněny jen o rok mladšími, daleko dokonalejšími objekty vzor 37.

Konstrukce objektu byla železobetonová o síle čelní stěny a stropu 80 cm nebo 120 cm. Ze strany nepřítele byla navíc pevnůstka opatřena kamennou rovnaninou a zemním záhozem, který objekt maskoval a dělal odolnějším. Díky všem opatřením odolával objekt vzor 37, zásahům střel ráže 105 mm v normálním, nebo 155 mm v zesíleném provedení.

Hlavní zbraní byl především těžký kulomet vzor 07/24, i když nebylo vyloučeno užití zbraně jiného typu. Jednalo se v podstatě o rekonstruovaný Rakousko-Uherský kulomet Schwarzlose, upravený pro standardní náboj Mauser. Umístění v objektech stálého opevnění snižovalo jeho nevýhody jako například vysokou hmotnost, a dávalo vyniknout přednostem, předně vysoké účinnosti palby.

Velikost osádek závisela na počtu kulometů v objektu a kolísala tedy od dvou do šesti mužů (střelec a pomocník ke každému kulometu). V místech, kde nebylo možno zajistit ubytování hotovostních posádek ve stávajících kasárnách, byly budovány takzvané chaty pro osádky (Historie pohraničí [online])

Karlsthäl – Panzersperren (spanische Reiter) der tschechischen Befestigungslinie – Reichsarbeitsdienstmänner beim Wegräumen der Sperren 1938

*Obr. 47 :Stavba opevnění rok 1938
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

Karlsthäl – Bunker der tschechischen Befestigungslinie 1938

*Obr. 48: Řopík
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 49: Řopík dnes
Zdroj: Vlastní fotografie*

Příloha č. 9: Besarábie

*V Pobaltí vznikaly, mimo uzavřený německy mluvící prostor v rámci Svaté říše římské v průběhu kolonizace a budování států, německé osady a sídelní území. Tato území vznikala řízenou kolonizací příslušníky vedoucí vrstvy pobaltských Němců z Tallinu, Rigy a Tartu a řádových rytířů v oblasti Pruska a přilehlých území. Pronikali také na území historického Polska a usazovali se v centrálním Polsku, v okolí Lodže v Haliči a ve Volyni. Na území Ruska byli povoláni ruskými cary a noví osadníci se usazovali především v povodí Volhy, u Černého moře a na Krymu. Uherští králové povolávali ozbrojené sedláky, řemeslníky, horníky a kupce aby kolonizovali a bránili severní a východní uherského pohraničí. Vznikly tak sídliště spišských Sasů s městy Käsmark (Kežmarok) a Leutschau (Levoča) nebo sedmihradských Sasů s centrem Hermannstadt (Sibiu) v oblasti Transylvánie. Ve Slovinsku v oblasti Dolního Štýrska (Maribor-Marburg an der Drau), Kraňska s centrem Laibach (Ljubljana), Kočevje vznikaly v této době německé osady. V 18. století po vytlačení Turků z Uherska přicházejí na tato území podunajští Švábové a to do oblasti Švábského Turecka, do oblasti Budínských vrchů mezi Györem a Balatonem, do Bašky s centrem Neusatz (Nový Sad) v dnešní Vojvodině, do Banátu. Následovně se tito podunajští Švábové po pádu Rakouska Uherska stali občany tři států, východní Banát se nachází v Rumunsku, západní v Srbsku (srbský Banát ve Vojvodině) a menší severní část v Maďarsku. Němci se usazovali také v Bukovině, v Satu Mare na severovýchodě Velké uherské nížiny a pak na území Slavonie a Srem (Srijem) mezi Drávou, Sávou a Dunajem s centrem Osijek (Esseg). Němci se usazovali také v Dobrudži a v 19. století byli zvaní Němci z **Besarábie** ruskými cary, aby osídlovali Moldávii a Ukrajinu. Proces kolonizace byl ukončen koncem 19. století, aby v následujícím století, ke konci jeho poloviny, byli tito Němci vyhnáni či násilně vysídleni (http://www.go-east-mission.net/dateien/cz/382_020811.pdf)*

V roce 1918 Rumunsko využilo vojenské slabosti Ruska a násilně odtrhlo od něj odtrhlo část jeho teritoria Besarábii. Porušilo tak věkovou jednotu území Besarábie, obydlené převážně Ukrajinci, s Ukrajinskou sovětskou republikou. Rusko se nikdy nesmířilo s faktem násilného odtržení Besarábie, o němž vláda SSSR nejdříve a otevřeně hovořila před celým světem (Fronta [online]).

<http://www.fronta.cz/besarabie-a-severni-bukovina-v-sssr>

V meziválečném období živila rumunskou vládu obava ze ztráty těžce nabytých území, zejména pak o oblast Besarábie. S tehdejšími Československem a Jugoslávií bylo Rumunsko

spojeno v Malé dohodě. V roce 1934 se Rumunsko připojilo k tzv. Balkánské dohodě (Řecko, Jugoslávie, Turecko), jejímž cílem byla ochrana a uhájení dosavadních hranic. Obavy rumunského národa ze spiknutí ruských židů nechaly vzniknout prvnímu ultranacionalistickému legionářskému hnutí (tzv. Železná garda) na území Rumunska. Král Carol II (vládl v letech 1930-1940), ve snaze zabránit vzrůstajícím nepokojům zavedl královskou diktaturu a s nadějí, že v případě ruské invaze na Besarábii mu Němci pomohou toto území bránit, se nešťastně spojil s Hitlerem. Hitler na oplátku za Carolovu zaslepenost přenechal část Transilvánie (Sedmihradsko) v tzv. Vídeňské arbitráži Maďarům a v roce 1940 donutil Hitler Rumunsko vzdát se i velmi cenného území Besarábie ve prospěch Sovětského svazu. Tzv. Rumunská mírová smlouva z roku 1947 pak potvrdila připojení této země, které se dnes říká Republika Moldova. Pod vlivem hnutí "Železné gardy", roku 1940 vznikla vojenská fašistická diktatura gen. Iona Antoneska. Generál Antoneska přinutil krále Carola II. k odstoupení a Carol II po té utekl se svou mladou židovskou milenkou ze země. 22.června 1941 vstoupilo Rumunsko do války jako spojenec Hitlerovského Německa. Od tohoto spojení si slibovalo opětné získání všech území s rumunsky hovořícím obyvatelstvem a to především Sovětského Moldavska (<http://www.dovolenarumunsko.cz/Historie/Rumunsko-ve-stoleti-svetovych-valek.htm>).

Obr. 50: Besarábie v meziválečném období
Zdroj: (Wikipedie 2016 [online])

Příloha č. 10: Povodeň červenec 1997

*Obr. 51: Chodník a zahrada školy
Zdroj: (Vlastní fotografie)*

*Obr. 52: Obytné domy pod lesem
Zdroj: (Vlastní fotografie)*

*Obr. 53: Koryto řeky
Zdroj: (Vlastní fotografie)*

*Obr. 54: Pohled z hlavního mostu
Zdroj: (Vlastní fotografie)*

Příloha č. 11: Historické názvy Karlovic

KARLOVICE, o. Bruntál

Č. 1725 Hutě, 1850 Karlsthol, 1881 Karlstal Starý, 1893 Starý Karlov, 1919 Karlov, od 1921 Karlovice; n. 1683, 1805-1945 Karlsthal, 1720-1771 Carlsthal, 1720-1798 Hütten, 1847-1914 Alt Karlsthal. 1850 s. o. Bruntál, 1868 Vrbno, 1945 Bruntál; od 1850 o. Bruntál.

1588 byly zde hamry, sídliště začalo vznikat kolem r. 1615, jako ves organizovány Karlovice až 1765. 1850 sam. obec s osadou Nové Purkartice, 1953 připojen jako část Adamov, 1958 připojena od Vrbna pod Pradědem část Nové Karlovice, 1965 zanikly části Adamov, Nové Karlovice a Nové Purkartice.

NOVÉ KARLOVICE, o. Bruntál

Č. od 1850 Nové Karlovice, v l. 1850-1889 též Nový Karlstál; n. 1789 Carlsthal, 1799-1945 Neu Karlsthal, Neukarlsthal. Od 1850 osada Vrbna (pod Pradědem), 1958 odloučeny od Vrbna a připojeny ke Karlovicím; název Nové Karlovice zanikl před 1965 a neuzívá se.

NOVÉ PURKARTICE, o. Bruntál

Č. od 1871 Nové Purkartice; n. 1718-1945 Neu Bürgersdorf, 1771 Neu Burgersdorf; l. 1771 Burgersdorfium. Od 1850 osada (Starých) Karlovic, o. Bruntál. V l. 1961-1964 název zanikl stavebním splynutím se Starými Purkarticemi a s Karlovicemi.

ZADNÍ VES, s. Karlovic, o. Bruntál

Č. od 1924 Zadní Ves; n. 1881-1945 Hinterdorf. Původně sídlisko, od 1971 m. č. Karlovic.

(MÍSTOPISNÝ REJSTŘÍK OBCÍ ČESKÉHO SLEZSKA A SEVERNÍ MORAVY. *Archives.cz* [online]. 2004)

Příloha č. 12: Architektura

Jesenické domy

Obr. 55: Penzion u řeky
Zdroj:(Archiv spol. Actaea)

Obr. 56: Dům č. 1
Zdroj:(Archiv spol. Actaea)

Dům s výminkem

Obr. 57: Dům č. 2
Zdroj:(Archiv spol. Actaea)

Heimatstil styl

Obr. 58: Dům č. 3
Zdroj:(Archiv spol. Actaea)

Obr. 59: Dům č. 4
Zdroj:(Archiv spol. Actaea)

Historické styly

Obr. 60: Zemský dům
Zdroj:(Archiv spol. Actaea)

Obr. 61: Mlýn
Zdroj:(Archiv spol. Actaea)

Obr. 62: Sušárna
Zdroj:(Archiv spol. Actaea)

Příloha č. 13: Škola fotografie

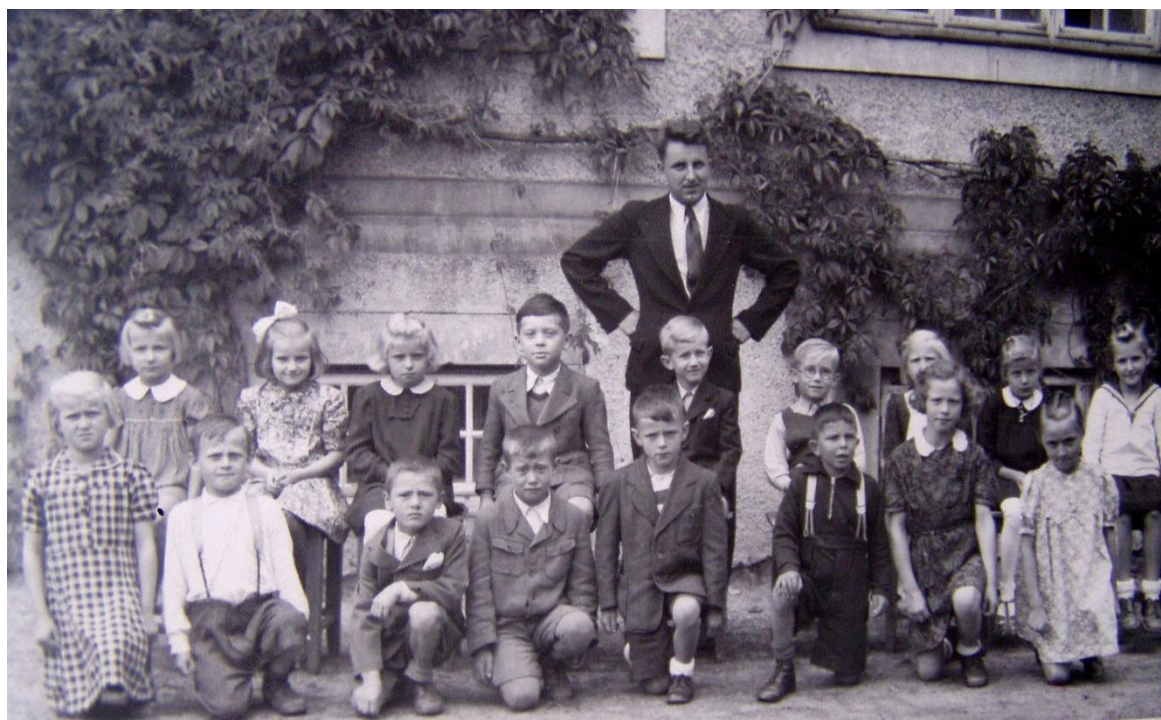

*Obr. 63: Stavba školy 1914 – 1915
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 64: Škola
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 65: První třída 1945 – 1946, první český ředitel František Vinklár
Zdroj: (Archiv ZŠ a MŠ Karlovice)*

*Obr. 66: Portrét Františka Vinklárka
Zdroj: (Archiv ZŠ A MŠ Karlovice)*

Příloha č. 14: Vladislav Hanák

(3. 8. 1912 Mouchnice – 6. 4. 1986 Žáry)

Spisovatel, pedagog a bývalý ředitel
školy ve Vrbně pod Pradědem a v Karlovicích.

Obr. 67: Vladislav Hanák

Zdroj:(Karlovice v Jeseníkách[online])

Narodil se v rodině rolníků na jižní Moravě. Po studiích na gymnáziu v Bučovicích odešel pracovat jako pomocný učitel na Podkarpatskou Rus do obce Zboj. Později učil na Slovensku a na jižní Moravě. Za německé okupace byl několik měsíců vězněn gestapem v Kounicových kolejích v Brně.

Po II. světové válce přišel do Vrbna pod Pradědem, kde byl od roku 1945 - 1953 ředitelem zdejší národní školy. V roce 1953 nastoupil jako ředitel do základní školy v Karlovicích, kde působil až do roku 1969.

Napsal knihy pro děti *Zpívající vody* a *V zelených horách*. Psal také povídky do rozhlasu. Byl spoluautorem knih *Od tří řek*, *Vůně jehličí* a zejména televizních i knižních *Lovů beze zbraní*. Podílel se na tvorbě školních čítanek. Jeho pedagogická činnost byla oceněna státním vyznamenáním. Literární odborníci ho nazvali jesenickým bardem. Členskou legitimaci do tehdejšího Svazu spisovatelů mu podepsal nositel Nobelovy ceny Jaroslav Seifert.

Po roce 1969 musel opustit školství.

Vladislav Hanák byl také uznávaným filatelistou. Publikoval několik článků o filatelii. S velkou vášní se věnoval rybaření a myslivosti.

Se svou ženou Magdalénou měl dva syny – Ivana, který se v únoru roku 1948 utopil ve vrbenském splavu v pouhých šesti letech a syna Vladislava, který žil v Karlovicích.

Zemřel 6. dubna 1986 v léčebně na Žárech na tuberkulózu. Jeho popel byl na jeho přání rozprášen v karlovických lesích (Karlovice v Jeseníkách [online]).

Po roce 1989 byl zastupitelstvem obce jmenován významným občanem Karlovic.

Mít rád, to je dávat. A to musíš mít z čeho.

Prošel jsem Jeseníky důkladně a zvědavě. Prošel jsem je a procházím s puškou či s rybářských prutem. A to zas musíš chodit obezřetně a tiše. A musíš chodit i v zimě a v noci, v deštích a horských fujavicích.

Chodím, dívám se a poslouchám.

Slyším řeč strání a ho, slyším zpěv řek a vodopádů, a protože neumím melodie zapsat notami, pokusil jsem se slovem.

Sám ani nevím, jestli jsem napsal pohádky či pověsti nebo povídky, mnoho jsem také uvažoval o básničtějších názvech, ale protože jsem chtěl, aby naše děti a naši lidé více chodili, poznávali Jeseníky, ponechal jsem názvy popisné, aby jim tato knížka byla trošku také mapou. Jeseníky, kdysi dávno české a slovanské, jsou jimi zas, po právu člověka, který chce žít a mít rád. Čím větší bude naše láska, tím jistější bude záruka, že jimi zůstanou navždy.

V Karlovicích 1962

Vladislav Hanák

Karlovické Jezírko

Od dávných dob v jesenických řekách a potocích zlatokopové hledali a nacházeli zlato. Mnoho písku a šterku museli vybrat a proplavit proudící vodu, aby ve zvířecích kůžích zůstala těžká zrníčka žlutého kovu. Mnoho štol museli ve skalách vysekat, aby našli žíly zlatonosného křemene.

Všechno kolem, země i lidé, v zemi i pod ní, patřilo knížeti, pánu nad životem a smrtí všech, kteří v horách žili, nebo do nich přišli.

Nedaleko Karlovic, na skalnatém kopci na Rudňanským potokem, stával dřevěný hrádek. Tam sídlil kníže, jehož jméno upadlo v zapomenutí, ale že byl lakomý a zlý, o tom se nám do dnešního dne zachovalo vyprávění.

Lakomý kníže měl rád zlato, ale jen pro jeho třpyt a cinkot. Rád sypával zlatý písek z dlaně do dlaně, přesypával valounky z pytlíku do pytlíku. Měl služebnictvo, které hlídalo otroky na potocích, i tam, kde se zlato dobývalo ze skal. Hlídkovali, aby knížete nikdo nešidil a neklamal, strážili horské stezky a chodníky, aby nikdo knížeti neutíkal.

Zlato ukládal kníže v kamenné vížce, jejíž zbytky dodnes stojí přilepené ke skále a ztracené v lesích na stráni nad Bílým potokem.

Čas od času zavítali do knížectví také cizinci. Takoví nejčastěji sběhli svým krutým pánům, aby našli pány ještě nelítostnější. Byli to i lidé poznamenaní rukou katovou a všelijací jiní. Kníže jim rád dával svolení, aby na jeho zemi hledali zlato, ale žádná z těch, kteří je vskutku našli, nikdy neopustil horská údolí.

Když nepomohl ani nárek týraných poddaných, ani prosby hladových, přece jen došel žalující hlas až k Pradědu, mocnému vládci jesenických hor a ten se rozhodl, že zlého knížete potrestá.

Jednou přišli pod knížecí zámek dva muži. Jeden mladý, ještě bezvousý, druhý už postarší, šedobradý. Poseděli z brány, poklonili se knížeti, když k nim vyšel a požádali ho o dovození hledat zlato na jeho zemi.

„Proč ne?“ svolal kníže, „já půl, vy půl, takový je u mne zákon.“

„Polovinu? To je mnoho, vzácný pane,“ odporoval starý. „Kus světa jsme už prošli, ale o takovém pořádku jsme ani neslyšeli. Ne, ne. Všude se dává jedna dvanáctina. I my ti tak dáme. Jsme lidé šťastní, určitě na tvých panstvích zlato najdeme. Určitě.“

„Máme mnoho zkušeností, víme, kde je hledat,“ přidával se mladý.

„Kdopak tě nechá za dvanáctinu kopat?“ rozzlobil se kníže. „Jen si běžte po svých odkud jste přišli. Potřebuji já takové zloděje? Mám dost svých. Jen jděte, jděte!“

Zlatokopi se skutečně měli k odchodu. Kníže je však brzy zavolal zpět.

„Co se hned zlobíte a urážíte. Co utíkáte? Jsme lidé. Domluvíme se přece. Že jste to vy,“ naklonil se ke starému a šeptá mu, „ale nikomu ani muk! Slevím Vám.“

„Ne. Slovo jsme řekli a půjdeme dál. My už víme své,“ trval na svém stará a chystali se k odchodu.

Nakonec se domluvili. Kníže souhlasil, protože si potají myslel: Však jste ještě z mé pudy neodešli. Všelicos se může stát. Skála vám zláme vaz, strom vás zabije. Medvědice vás potká.

„Kde budete kopat,“ ozval se hlasitě. „Místo jste si už vyhlédli?“

„My máme štěstí všude,“ pokrčil rameny mladý.

„Jen si vyberte dobře! Zlato není všude. A mé panství je veliké, sahá od hor k horám. I tam, na půlnoc, tam mi také kus rovin patří. Ale tam zlato není. Ptám se, abych věděl, kde vás hledat.“

„A třeba tamhle,“ povídá starý a ukazuje na stráň na východě. „Vidíš tam, kde se zelená první buk. Tam budeme.“

„Jak bych neviděl. Co mě poučuješ. Nejsem starý. Vidím i za hory. Mám ještě dobré oči. Každý den tam založíte oheň, abych viděl kouř. A moji koně, kraj světa takových najdete, ti by vás dohonili.“

„Proč bychom utíkali, pane? Smlouva je pro nás dobrá. Zvěře tu máš dost, ryb také nepochybí, nu a zlato, zlato bude.“

Tak se rozešli.

Vyšli zlatokopové k řece a k potoku, mlčky přešli kolem knížecích lidí, který vyhazovali zlatonosný posek z jam, vyšli stráň a pod skalou, pod zelenám bukem si postavili chatrč z větví, kamenů a chvojí. Druhý den se dali do kopání. Práce jim šla od ruky, za týden byli hluboko ve skále.

A to už tam byl také kníže.

„Našli jste? Máte?“ volal za nimi do skály.

Starý vyšel, od práce sehnutý: „Nemáme, vždyť jsme teprve začali. Ale bude tu! Bude. Jsme na dobré stopě.“

„První kus, co tu najdeme,“ přidal se mladý, „nebude menší než moje pěst.“

„Co povídáš?“ vyjekl starý lakomec, „takový kus zlata svět ještě neviděl. Ani mé staré oči!“

„A druhý kus, pane, ten bude jako tvoje vzácná hlava,“ dodal starý.

„Jste vy mně nějací! Jen abyste našli alespoň ždibíček. Oni hned jako pěst, jako hlava. To nesmíte být tak žádostiví. Zlato to nemá rádo.“

Šlo už léto, kníže zajížděl každý týden za zlatokopy, kteří už byli hluboko ve skalách. Vždy však odjížděl s nepořízenou. Sám tajně prohlédl jejich chatrč i okolí, zda před ním nález neskrývají, sám prolezl jejich štolu, ale nikde nic nenašel.

Přišel zlatý jesenický podzim. Tehdy býval kníže zvláště zlá a popudlivý: všude viděl barvu zlata. Až jednou přijel, zlatokopy ani ze skály nevolal, ale sám za nimi vešel: „Máte? Máte? Ne, abyste přede mnou něco schovávali!“

„Máme. Konečně jsme našli,“ povídá s úlevou starý. „Podívej!“

A vskutku. V září louče vidět ve skále třpytící se kus zlata. Jako lidská pěst. I tu podobu má.

„Ne, ne. Prosím vás. Vykopejte to celé, Já si je vezmu celé!“ „Jen dvanáctina ti patří, kníže,“ povídá mladý. „Tak jsme se sjednali.“

„Však vím. Co mi to tu říkáš. Vezmu si celé a vám přivezu váš díl v drobném zlatě. Copak myslíš, že nemám? Píseček, zlatý píseček přivezu. Valounečky. Spravedlivou míru vám dám.“

Mladý kopl krumpáčem, zlatá balvan vypadl ze skály a jasně zazvonil. Kníže se vrhl na zem, uchopil zlato do rukou, hýčkal je jako děcko: „Hned vám přivezu váš díl, hned jedu. Zlatíčko moje...“

Starý vzal nelítostně balvan knížeti z rukou: „Přivez, spravedlivě važ, a potom bude toto tvoje.“

„Neujedete? Nezmizíte? Jeden byste měl jet se mnou, jako rukojmí, ale mám jen jednoho koně, nestačil by.“

„Sám víš, že najdeme ještě větší kus. Proč bychom utíkali?“

„Ani to nezkoušejte! Kraj světa vás doženu. Hned jsem tu, hned přijedu. Ale snad by bylo přece jen lépe, kdybych zlato vzal...“ hledí kníže lítostivě na třpytící se kus.

Koně uhnal, než přijel na hrádek. Druhého, než k Bílému potoku do věře dorazil. Tam rychle nabral zlato do koženého pytlíku. Třetí kůň padl na zpáteční cestě za zlatokopy.

Ti se na ohníčku spokojeně cosi kuchtili, příjezd knížete je nepřekvapil. Knížeti se rozčilením třásly ruce. Několik zrníček zlata mu upadlo z pytlíku do trávy a on to ani nezpovozoval.

„Mé zlatíčko, můj živote, mě všechno,“ laskal se s balvanem a hekal námahou. Těšilo ho také, že zlatokopové jeho pytlík nevážili a že se mu je podařilo oklamat.

Potom se vydal na cestu na hrádek a tam celou nos kus zlata podoby lidské pěsti hladil a hýčkal jako malé dítě, překládal z ruky na stůl, se stolu do rukou.

Nejedl, nepil, podívoval se lesku i váze, ale každou chvíli se mu zdálo, že zlato je lehčí. Ani barva se mu nezdála.

„Bud' se mi vrací mladé síly, neb...“

A k ránu zlato neváží docela nic. Jako by bylo z peří.

Tehdy kníže poznal, že byl oklamán. Rychle svolal své ozbrojené lidi a vydal se s nimi na Sluneční stráň.

Po zlatokopech ani slechu, ani dechu.

Bídna chatrč, studené ohniště a mokrá díra do skály. Kníže poslal své lidi na všechny strany, aby pronásledovali podvodníky. Sám vešel do skály, loučí si svítí a tam na samém konci vidí, že ze skály, se stropu visí veliký balvan zlata velikosti i podoby lidské hlavy. Kníže se snaží vyrvat jej holýma rukama. Nejde to. Běží pro motyku a špičák, kope a kope, až balvan zlata vypadne ze skály a jasně zazvoní.

Kníže jej nemůže sám uzvednout, tak je těžký. Volá své lidi, ale potom vzpomíná, že je všechny poslal honit uprchlíky.

Heká a nařiká, potí se, ale balvanem nehne.

Stojí nad ním, přemýšlí co dělat, když tu louč dohořívá a kus zlata se v posledním jejím svitu propadá do země. Pomalu, hloub a hlouběji. Z díry vystupuje voda, napřed

pramínek, potom pramen a proud, šumí a bublá, stříká a hučí, proudí knížeti ke kotníkům, ke kolenům.

Voda stoupá a dere se mu až k hrdlu.

Chodba i jeskyně se propadá do země, do hlubin padají stromy, náhle se kolkolem rozestře jezírko.

Hluboké, přehluboké, a jeho dně zlatý balvan.

Když je slunný den a podíváš se pozorně, můžeš jej tam vidět i dnes.

Příloha č. 15: Fotografie Muzea Kosárna

*Obr. 68: Kosárna
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 69: Kosárna rok 2015
Zdroj: (Vlastní fotografie)*

Expozice lesnictví

Obr. 70: Exponáty lesnictví
Zdroj: (Vlastní fotografie)

Obr. 71: Pracovní nářadí
Zdroj: (Vlastní fotografie)

Obr. 72: Pracovna lesního
Zdroj: (Vlastní fotografie)

Expozice zemědělského nářadí a náčiní

Obr. 73: Zemědělské stroje
Zdroj: (Vlastní fotografie)

Obr. 74: Vystavené exponáty
Zdroj: (Vlastní fotografie)

Expozice bydlení

Obr. 75: Ložnice lesníka
Zdroj: (Vlastní fotografie)

Obr. 76: Výminek
Zdroj: (Vlastní fotografie)

Obr. 77: Kachlová kamna
Zdroj: (Vlastní fotografie)

Obr. 78: Kuchyň
Zdroj: (Vlastní fotografie)

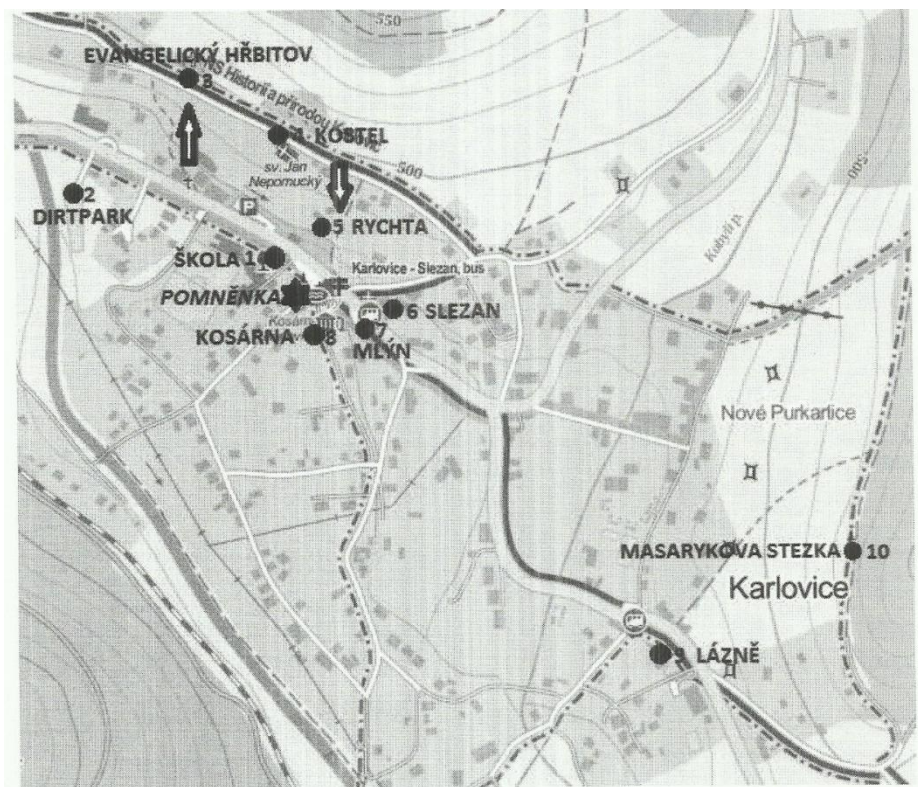

Obr. 79: Kuchyně 2
Zdroj: (Vlastní fotografie)

Obr. 80: Zařízení kuchyně
Zdroj: (Vlastní fotografie)

Příloha č. 16: trasa a qtest

Obr. 81: Mapa qtestu
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

PO STAVBÁCH STOJÍCÍCH I ZBOŘENÝCH ZA KARLOVICKÝMI KOŘENY

Obtížnost hledačky: fyzicky lehká, místy náročnější na orientaci, s kočárkem průchozí s obtížemi
Délka hledačky: vzdálenost asi 4 km, čas asi 2 hodiny

Kdy je vhodné hledačku procházet: hledačka je přístupná celoročně, v zimě za sněhu některá místa s kočárkem neprojedete

Vybavení na cestu: papír, tužka, dalekohled, drobné na autobus (od Slezského domu ke Slezanu)

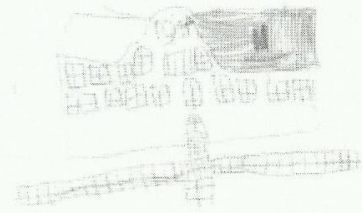
Začátek hledačky: Škola základ života, začni borče u plotu (školy).

Konec hledačky: Cukrárna Pomněnka, poklad je přístupný v otvírací době.

**Vítají tě Karlovice, nejkrásnější v republice,
chceš-li poznat jejich krásy, pusť se do hledání trasy.**

1. ŠKOLA

V parku se vzrostlými stromy,
škola s mnoha okny stojí.
Lidé ji postavili u nás,
když psal se rok 1914.
Škola je to velká, krásná, výstavní,
spousta dětí za ta léta učila se v ní.

Opiš nápis na replice staré věže Pradědu, která stojí v parku před školou.

1

2. DIRTPARK

Kdysi zde stál dům kulturní,
co zaháněl nudu všedních dní.
I koupaliště jsme tu měli,
koupat se v něm všichni směli.
Voda to však jednou vzala
ze sutin nám dirtpark dala.
Skýtá spoustu zábavy, mládež se tam zabaví!
(Kdekdo se tam zašívá za překážkou u piva.)

Najdi na informační tabuli logo dirtparku a spočítej na něm kopečky.
Jejich počet je pozicí písmene v abecedě.

	=	

2

3. EVANGELICKÝ HŘBITOV

Na tomto tajemném místě kdysi evangelický hřbitov byl,
čas však jeho stopy již dávno zahladil.
Na konci aleje stavba pěkná velice,
tohle dědictví po Němcích je zvonice.

Opiš poslední řádek českého nápisu na sloupku brány hřbitova.

3

4

4. KOSTEL

Kostel datovaný k roku sedmnáctistému sedmdesátdevátému, zasvěcen jest svatému Janu Nepomuckému. Na vrchu Kirchberg, kde dříve byla pastvina, v neděli o deváté mlčením zvonů mše začíná.

Co je na korouhvičce na nižší věži kostela?

5

6

5. RYCHTA

Kdysi dům obýval Hoffmanův rod, ten řídil obchody i Karlovic chod. Když nezastihli jste zde rychtáře, byl asi návštěvou u pana faráře. Zmizela domu bývalá krása, dnes jenom korouhev nám o ní hlásá.

Co je na korouhvi na střeše rychty?

8 7

6. SLEZAN

Uprostřed vesničky hotel se nacházel, kde Hugo Hornig hosty své provázel. Dnes obecní dům Slezan novotou září, tam vedení obce své nápady stváří.

Opiš slovo na posledním řádku na pomníku před Slezanem.

9

10

Hledej písmeno, které na pomníku není napsané, ale přece jej dvakrát uslyšíš, když přečteš nápis.

11

7. MLÝN

Hned vedle náhonu, ve středu vesnice, stojí dům vysoký ve tvaru krabice. Opava náhonem vodu mu dává, tatam je však jeho bývalá sláva. Strojnímu mlýnu dnes pomůže stěží, turbína v zahradě Muzea leží. A voda náhonem líně si plyne, vzpomíná na časy, kdy bylo to jiné.

Spočti okna na stěně mlýna směrem od Pomněnky.

	=	

12

8. KOSÁRNA

Střecha ze šindele a nápis muzeum,
určitě nemineš dřevěný starý dům.
Ve štítu vysokém nápis se ukrývá
o jeho osudech ledasco povídá.
Říkají mu Kosárna, protože kdysi
byla zde kovárna, kde kovali kosy.
Ve sbírkách muzea, pár je jich ukryto,
zajdi se podívat, nebuď líné jelito.

Stoupni si zády ke květinářství a z nápisu pod střechou Kosárny (na kabřinci)
opiš obě písmena druhého a všechny tři písmena čtvrtého řádku.

13

14

9. LÁZNĚ

Jednou, když Albert Bartsch vrátil se z Vídně,
po rodné vesnici se rozhlédl vlídně:
„Místo to pro lázně je jako stvořené,
po celé Evropě budou vyhlášené!“

Opiš nápis vedle vchodu do budovy „zámečku“.

15

10. MASARYKOVA STEZKA

Na stráni pod lesem stojí tam památník
a na něm busta – kdo to je? Masaryk.
I tady pan prezident oblíbený byl,
proto mu lid mohylu v paměť postavil.

Opiš písmena na pomníku pod bustou.

16

Počet písmen nápisu ti dá pozici písmene v abecedě.

	=	

17

Vyluštil jsi tajenku?
Rychle hledej Pomněnku!
Poklad ti tam vydají,
když pošeptáš ji potají.

TAJENKA

8 12 4 16 15 1 2 7 1 13

11 15

6 5 14 16

10 5 1 3 7 9 12 17

(Hledačka Karlovice 2014 [online])

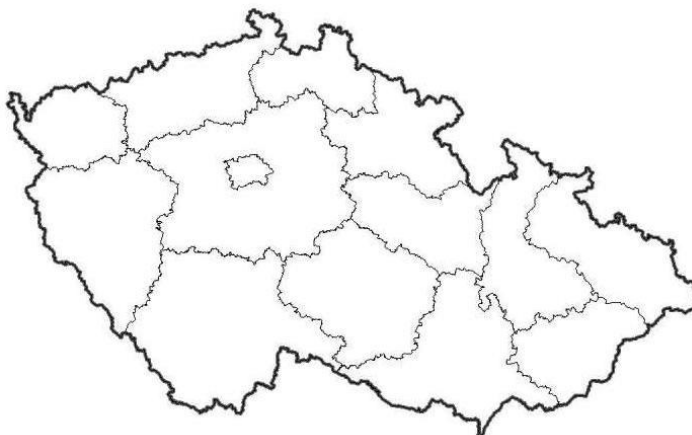
Příloha č. 17: Didaktický test

Didaktický test (práce s mapou)

1. Jak se nazývá kraj, ve kterém žiješ?

.....

2. Vyznač tento kraj na mapě.

3. Jak se jmenuje město/vesnice, ve které žiješ. Pokus se ji vyznačit na mapě.

.....

4. Jak se nazývá řeka, která protéká Karlovicemi?

.....

5. Jak se nazývá nejvyšší hora Karlovic?

.....

6. Jak se nazývá pohoří, ve kterém leží Karlovice?

.....

7. Jak se jmenuje nejvyšší hora tohoto pohoří?

.....

8. Jak se nazývá zatopený břidlicový lom v blízkosti Karlovic?

.....

9. Napiš, jak se jmenuje nejvýznamnější turistická památka v Karlovicích

(můžeš se zde seznámit s historií lesnictví)?.....

10. Vyber, který z živočichů je v okolí Karlovic chráněný.

- a) užovka obojková   b) mihule potoční   c) čolek horský   d) datel černý

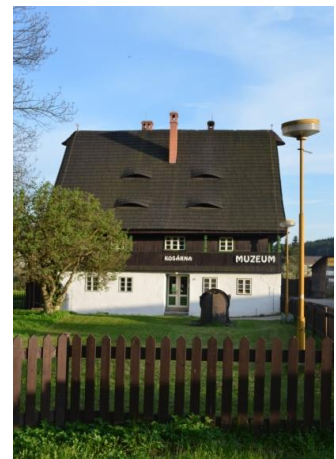
11. Napiš k fotografiím názvy míst z Karlovic a jeho okolí

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Jsem dívka / chlapec

Příloha č. 18: Přiřazovací postup

Při klasifikaci písemných prací používám následující přiřazovací postup.

Klasifikace didaktického testu

$$100\% - 91\% = 1$$

$$17 - 16 = 1$$

$$90\% - 71\% = 2$$

$$15 - 12 = 2$$

$$70\% - 41\% = 3$$

$$11 - 7 = 3$$

$$40\% - 21\% = 4$$

$$6 - 4 = 4$$

$$20\% - 0\% = 5$$

$$3 - 0 = 5$$

Příloha č. 19: Karlovice na fotografiích včera a dnes

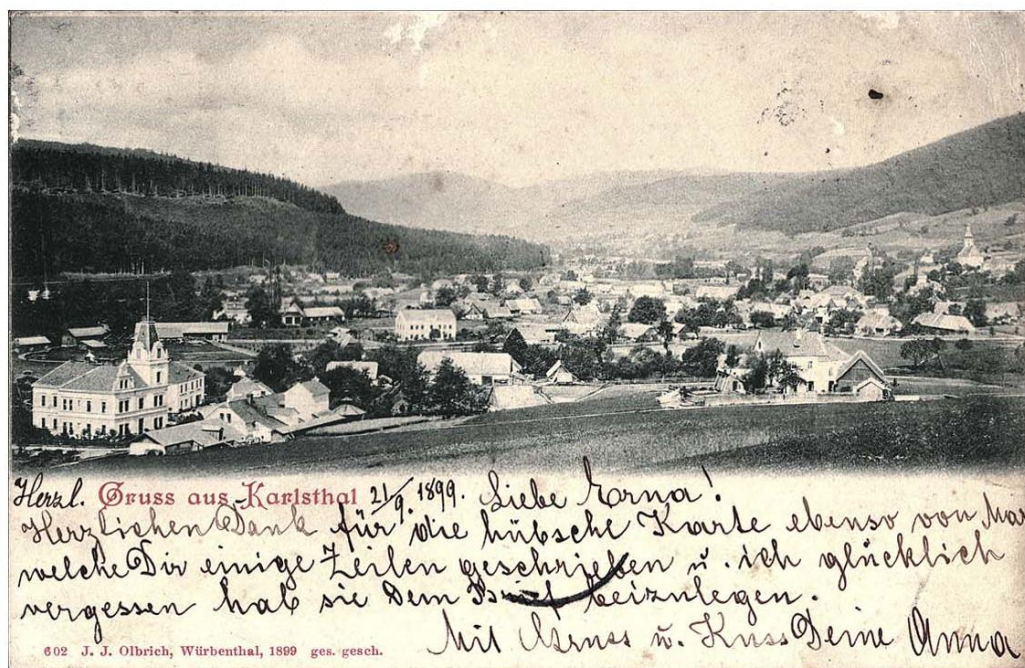
Obr. 82: Pohlednice 1897
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

Obr. 83: Pohlednice 1897
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

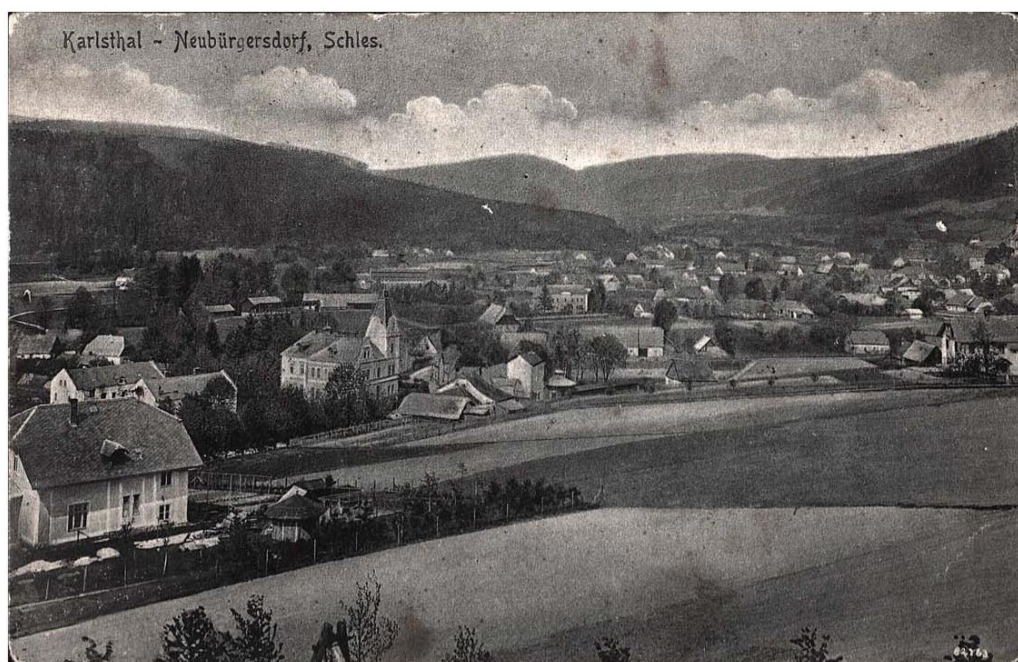
Obr. 84: Pohlednice
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

Obr. 85: Karlovice 1899
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

*Obr. 86: Karlovice 1909
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 87: Karlovice 1918
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

Obr. 88: Karlovice 1924
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

Obr. 89: Karlovice 1926
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

*Obr. 90: Karlovice 1926
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 91: Pohled na Nové Karlovice 1935
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 92: Karlovice 1935
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 93: Karlovice 1960
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 94: Centrum s hasičskou zbrojnicí 30. Léta
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 95: Zadní Ves
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 96: Hotel Hornig
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 97: Hotel Slezan 60. léta
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 98: Obecní dům 2017
Zdroj: (Vlastní fotografie)*

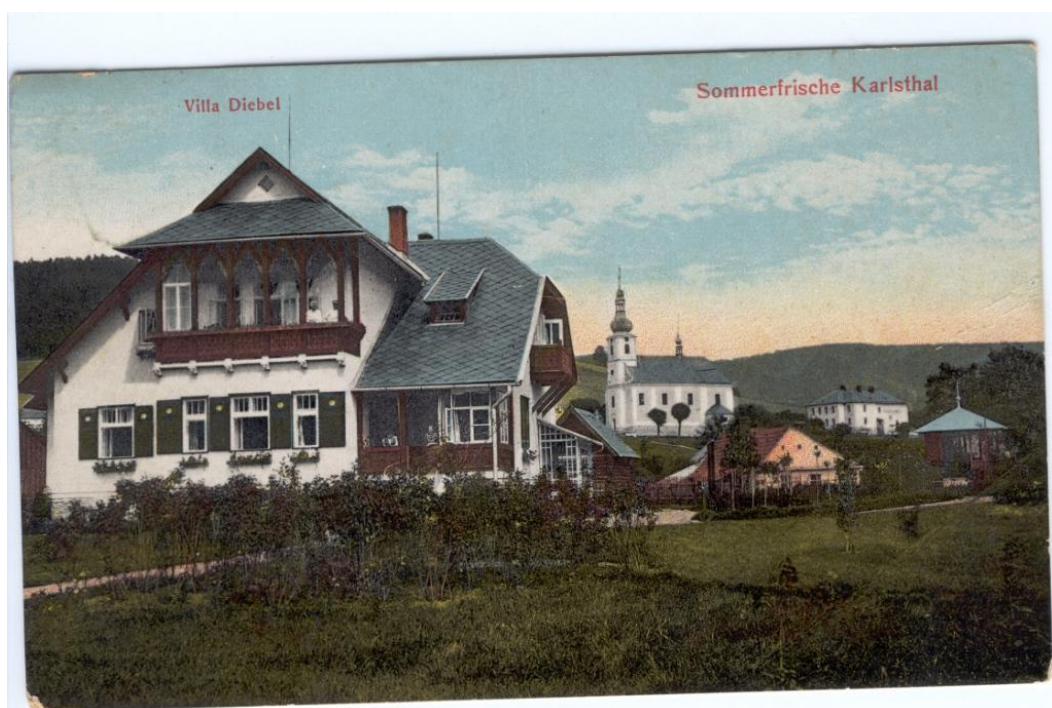
Obr. 99: Hotel Hein, dnes MŠ
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

Obr. 100: Schwimmbad hotel, později kulturní dům
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

*Obr. 101: Vila Hein, dnes pošta
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 102: Vila Dibel, dnes lesní správa
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 103: Památné lípy
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 104: Památné lípy 2015
Zdroj: (Vlastní fotografie)*

Obr. 105: Spolek vysloužilých vojáků 1929
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

Obr. 106: Spolek dobrovolných hasičů
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)

*Obr. 107: Karlovice 2017
Zdroj: (Vlastní fotografie)*

*Obr. 108: Karlovice 2016
Zdroj: (Vlastní fotografie)*

*Obr. 109: Celkový pohled na Karlovice
Zdroj: (Archiv spol. Actaea)*

*Obr. 110: Vodoteč 2017
Zdroj: (Vlastní fotografie)*

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Kateřina Mikulášková
Katedra:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Regionální vlastivěda a její využití v primární škole - Karlovice
Název v angličtině:	Regional homeland study and its usage in primary school - Karlovice
Anotace práce:	Diplomová práce je určena učitelům a žákům 1. stupně ZŠ v regionu Karlovice. Teoretická část pojednává o charakteristice a historii regionu Karlovice. V empirické části je zpracováno šetření, které bylo realizováno za účelem zjištění základních vědomostí žáků 5. ročníku na začátku školního roku o regionu prostřednictvím didaktického testu. Praktická část obsahuje pracovní listy, sloužící k opakování regionální tematiky, která je součástí očekávaných výstupů vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět v RVP ZV.
Klíčová slova:	Region Karlovice, historie, regionální tematika v RVP ZV, pracovní listy
Anotace v angličtině:	The diploma work is intended for teachers and pupils of primary school in the region Karlovice. The theoretical part deals with the characteristics and history of the region Karlovice. The empirical part focuses on an investigation implemented in order to determine the basic knowledge of the region of pupils in grade 5 at the beginning of the school year

	through didactic test. The practical part includes worksheets, used for practicing knowledge about region, which is the part of the expected outcomes of the educational area Man and His World in RVP ZV.
Klíčová slova v angličtině:	Region Karlovice, history, regional theme in RVP ZV, worksheets
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Karel Lichtenštejský Příloha č. 2: Papírna – fotografie Příloha č. 3: Pila Johan Schmidt Příloha č. 4: Zemský dům Příloha č. 5: Koupaliště Příloha č. 6: Lidové zvyky Příloha č. 7: Jízda kolem osení Příloha č. 8: Řopíky Příloha č. 9: Besarábie Příloha č. 10: Povodeň 1997 Příloha č. 11: Historické názvy Karlovic Příloha č. 12: Architektura Příloha č. 13: Vladislav Hanák Příloha č. 14: Fotografie školy Příloha č. 15: Fotografie Muzeum Kosárna Příloha č. 16: Trasa a quest Příloha č. 17: Didaktický test Příloha č. 18: Přiřazovací postup Příloha č. 19: Karlovice na fotografiích včera a dnes
Rozsah práce:	125 s. + 49 s. příloh
Jazyk práce:	český